Mentor
әдістемелік орталығы

«Үздік қалам»

“MENTOR”
ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ

республикалық ғылыми-танымдық
әдістемелік журналы

№4(2)
2024

Ақтөбе қаласы

МАЗМҰНЫ/CONTENT/СОДЕРЖАНИЕ

Амирова Гульзаман Уаповна....4
Алибаева Сандыгуль Чимбаевна....8
Альменова - Жаимова Айгуль Канореевна11
Байниязова Гулдана Женисовна....16
Бертлеуова Эльмира Бахуадиновна....19
Бирмагамбетов Кайрат....20
Джукетаева Ақгүл Райымбекқызы....30
Есенбаева Гулназим Мейрамхановна....32
Еркінқызы Лия....37
Ерполатова Гулсим Едилбаевна....40
Есенбаева Кумыс Бутаевна....42
Жаманкулова Мария Рауовна....48
Жумабаева Сауле Нурбергеновна....50
Жумагазин Нурбулат Мукатаевич....53
Казиханова Амангул Жанатовна....55
Кушербаев Даурен Муратович....57
Қойшықұлова Диляра Талғатқызы....59
Қайырбекқызы Амангүл....60
Клютова Гулназ Жаугаштыевна....63
Маралова Баян Нигметуллаевна....69
Маханова Молдир Бегалыевна....72
Молдахметова Альбина Жаксугуловна....74
Мырхина Лира Айтжановна....76
Ниязова Жанар Муханбетовна....80
Нурмаханова Айгул Арыновна....86
Оборотова Алена Сергеевна....88
Оражанова Айнур Мамырхановна....93
Орақова Лаура Тельманқызы....94
Пайызова Гүлжанат Сабитқызы....95
Полетаева Мария Петровна....98
Савапова Гульсим Апсултановна....101
Саматқызы Нұрсая....104
Садуакасова Гулзипа Утегеновна....105
Смаилова Самал Муратовна....108
Умбеталина Райгуль Кайратовна....110
Уразымбетова Раушан Ислямкызы....112
Туралиева Айна Хамитовна....114
Алимбетова Балзира Ергалиевна....116
Демесова Гульжан Куанышбековна....119

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты: Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту.

Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы № KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады.

Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді.

Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылыми-ақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:

Бас редактор:
Нурбергенова Сауле Турмагамбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Жайтапова Алтынай Альбековна, п.ғ.д., профессор
Редакция алқасы:
Тихомирова Валентина Тихоновнап.ғ.к., доцент
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбеова Айнур Маратовна
Озган Мехмет
Дауметова Салтанат Турмаганбетовна
Дизайн:
Муханбедин Аружан Айбарқызы

Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы
(Ақтөбе қаласы)
Редакцияның мекен-жайы:
Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2

Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Редакция авторлар мақаласының мазмұнына жауап бермейді.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Амирова Гульзаман Уаповна

ҰЛТТЫҚ САЛТ-ДӘСТҮРЛЕР МЕН ҰЛТТЫҚ МІНЕЗ ТУРАЛЫ

Алматы қаласы, “Жаңа Ғасыр” 175 гимназиясы музыка пәні мұғалімі

Аңдатпа: *Салт-дәстүр сабақтастығы ұлттар арасындағы қарым-қатынас. Ұлттық сезім-адамдардың туған жерге, өскен елге, ана тіліне, ұлттық салт-дәстүрге деген сүйіспеншілігі. Қазақ халқының сан ғасырлық ұрпақ тәрбиесінде жалғасын тапқан өзіндік рухани тарихы, тағлымы, ой-пікірі, қорытынды түйіні, философиялық жүйесі.*

Кілт сөздер*: Отан, Ұлт, халық, тарих, дәстүр.*

Abstract: *Continuity of traditions is the relationship between nations. National feeling is people's love for the place of birth, the country where they grew up, their mother tongue, national traditions and customs. The Kazakh people have their own spiritual history, education, thoughts, which have been continued in the education of the digital generation for centuries. conclusion, philosophical system.*

Key words*: Homeland, Nation, people, history, tradition.*

Қазақ этнопедагогикасының үлкен бір саласы қазақ халқының салт-дәстүрі болып табылады. Халықтың игі әдеттері дағдылана келе әдет-ғұрыптар, салт – дәстүрлерге халықтың өмірінде қалыптасқан салт- дәстүрлер салт-сана болып қалған. Халықтың салт –дәстүрлері, рәсімдер мен жөн- жоралғылар,ырымдар мен тыйымдар, түрлі сенімдер өмірде қолданыс тауып келеді. Оның бәрі дамып, толысып, жаңарып отырады. Қазақ халқының салт- дәстүрлері осы ұлттың мінез- құлқын, қасиеттерін көрсетеді. Кейбір салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар сол халықтың тұрмысына, тәрбиесі мен мінезі, сеніміне, ырымына қарай қалыптасып келеді. Салт- кәсіпке, сенімге, тіршілікке байланысты әдет- ғұрып, дәстүр. Ол ұрпақтан- ұрпаққа ауысып отырады. Уақыт өткен сайын салтқа өзгеріс еніп,өзгеріп, қоғамға байланысты бейімделіп келеді. Жаңа қоғамдық қатынасқа сай келмейтін дәстүрлер ығысып, өмірге қажетті жаңалары дамып отырады.

Дәстүр- ұрпақтан- ұрпаққа ауысатын, тарихи қалыптасқан нормалар мен үрдістер. Ол- қоғамдық ұйымдар мен халықтың мінез- құлқының, іс- әрекетінің рухани негізі. Дәстүр мәдениетпен тығыз байланысты, сондықтан мәдениеті дамыған ел дәстүрге де бай. Ата- ананы құрметтеу, үлкенді сыйлау, адалдық, әдептілік, мейірімділік сезімдері озық дәстүрлерге жатады.

Ұлт дегеніміз – адамдардың тарихи қалыптасқан әлеуметтік-этникалық, қауымдық бірлестігінің жоғары түрі. Қай халықтың болмасын ұлт болып қалыптасуы үшін қажетті факторлар: оның құрамына енген адамдар тобының материалдық тұрмыс жағдайларының, территориясы мен экономикалық өмірінің, тілі мен мәдениетінің, әлеуметтік хал-ахуалдағы сол ұлтқа тән кейбір этникалық ерекшілігінің ортақтығы болып табылады.

Ұлттың жан-күйі мен ұлттық мәдениет арасында тығыз байланыс бар. Ұлттық мінез-құлық ерекшілігі ұлт мәдениетінің түрлерінен көрініс береді. Әр ұлттың өзіне тән мінез-құлық, қызуқандылық ерекшілігі сол елдің музыка мәдениетінен қалай сезілсе, би өнерінен, қол өнерінен де сондай ашық,

айқын сезіліп, көрініп тұрады. Ұлттық жан-күй үйлесім ерекшілігі адамдардың отбасылық қарым-қатынасынан, киім кию түрлерінен, спорттық ойын ерекшеліктерінен немесе тұрмыстық салт-дәстүрлерден (келін түсіру, қыз ұзату тойлары, т.б), ұлттық тағам түрлерінен айқын байқалады.

Ұлттық жан-күй үйлесімі үш бөліктен тұрады: ол - ұлттық сезім, ұлттық салт-дәстүрлер және ұлттық мінез. Осы үш бірлік ұлттық мәдени ерекшеліктің шартты белгілері болып табылады.

Ұлттық сезім дегеніміз – адамдардың туған жерге, өскен елге, ана тіліне, ұлттық салт-дәстүрге деген сүйіспеншілігін білдіруі. Ұлттық сезім - адамды қоршаған ортаның (әлеуметтік-экономикалық, мәдени және жаратылыс құбылыстарының) сол ұлт өкіліне тартқан ерекше сыйы. Ұлттық сезім басқа сезімдер сияқты, адамның жеке басының қанағаттануына байланысты ой-қиял, әсер, түйсігінің сыртқа шыққан көрінісі, ол өзгелерге тіл арқылы жеткізіледі. Міне, мұның бәрі ұлт мәдениетінің ұлттық рухани сезімді оятуға тигізер әсері. Ұлттық сезім ұлттық эстетика, әдеп, парасаттылық және күнделікті өмірдегі талғам мен сезімдердің жиынтығы – мақал-мәтелдер, өлең-жырлар, көркем шығармалар арқылы көрініс табады. Сондай-ақ ұлттық салт-дәстүрлерде ұлттық сезімді оятуға ықпалын тигізеді. Мысалы, домбыра тартып, өлең айтып, айтысып жатқан ақындардың өлең-жырларына, белдесіп жатқан балуандардың күресіне немқұрайлы қарайтын қазақ болмайды. Себебі домбырамен өлең айтып, жыр төгу – ұлттық дәстүр және ол сол ұлттың мақтанышы. Сондықтан да өлең-жыр әуені, домбыра сазы – ұлттық сезімді оятатын тәрбие құралы.

Ұлттық салт пен дәстүрдің тууы ұлттың ұлт болып қалыптасуына байланысты. Қазіргі ғылыми зерттеулер бойынша, қазақ ұлтының алғаш пайда болуы XIII – XIV ғасырлары басталған болатын. Олай болса, сол дәуірден бері қарай қазақтың көптеген әдеп-ғұрып, салт-дәстүрлері қалыптасып, дами бастады. Оның озық үлгілері ұрпақтан-ұрпаққа беріліп, біздің уақытымызға дейін жетіп отыр. В.Г. Белинский салт-дәстүрдің өміршеңдігі жөнінде: «Әдеп-ғұрып замандар бойы сыннан өтеді. Өз дәуірінде ардақталып, ата-бабадан әулетке мұра болып ауысып, рудан-руға, ұрпақтан-ұрпаққа жетеді. Олар халықтың сыртқы бейнесі болып келеді. Әрине, әр халықтың өзіне тән салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы болады. Олар сол халықтың ерекше белгісі болып сақтала береді.

Ұлттық салт-дәстүрлер – тарихи көне процесс. Көптеген салт-дәстүрлер ұлттың ұлт болып қалыптасуынан бұрын пайда болған. Салт-дәстүр сабақтастығы ұлттар арасындағы қарым-қатынаспен тығыз байланысты. Әр ұлттың өзіне тән ерекшелігі бар. Оны музыка мәдениетінен, би өнерінен, қол өнерінен, тұрмысынан байқаймыз. Ән, күйлерді тыңдай отырып, билерін, ою-өрнектерін,зергерлік әшекей заттарын көре отырып,оның қай ұлтқа тән екенін ажырата білуге болады. Осылайша қазақ ұлтын да оңай ажыратуға болады. Қазақ халқының бұрыннан пайда болған салт-дәстүрлері басқа көршілес жатқан ұлттардың салт-дәстүрлеріне ұқсас болып келеді. «Қырғыз қазақ бір туған» деген мақал қазақ халқы мен қырғыз халықтарының бір-біріне өте ұқсас екенін көрсетеді. Сонымен қатар түркі тілдес халықтар да қазақ халқымен бір қандас болып келеді.Қандай халықтың болмасын салт-дәстүрлері сол халықтың мінез-құлқын, қасиеттерін таныта алады. Мысалы: қазақтарға тән бауырмалдық, ақжарқындық, қонақжайлық. Әрине, бұл қасиеттер басқа халықтарда да кездеседі. Бірақ бұл қасиеттер ір халықта әр қырынан көрініс береді. Сонымен ұлттардың салт-дәстүрлеріндегі мінездері мен қасиеттері бір-біріне ұқсап,бірін-бірі толықтырады.

Әр халықтың сан ғасырлық ұрпақ тәрбиесінде жалғасын тапқан өзіндік рухани тарихы, тағлымы, ой-пікірі, қорытынды түйіні, философиялық жүйесі болатыны белгілі. Тарихи көне ұғымдар мен түсініктер көшпелілер мәдениеті мен өркениетінде көбінесе өзіндік көркем бейнелі нақышта кескінделіп, адамзаттың

дүниетанымдық ой-танымының көркемдігін мәдени-рухани құндылығын байытады.

Салт-дәстүр — әр ұлттың, халықтың діні мен сеніміне, тұрмыс-тіршілігіне, ұлттық құрылым ерекшелігіне сәйкес ғасырлар бойы жинақталып, өмірдің өзі туғызған ғұрыптардың жиынтығы; қауым мен қоғамда қалыптасқан мінез-құлықтың үлгілері. Күнделікті қолданыста бір мәдени топты екіншісінен айыратын және бейресми жолмен реттейтін қабылданған мінез-құлық ережесіне немесе әлеуметтік әрекеттерді жөнге келтіретін терминге жатады. Салт-дәстүр ұлт үшін өмір, қоғам заңы болып негізделіп, сана, тағылым, тәрбие, тіршілік ережесі ретінде ел зердесіне рухани байлық — өнеге тәжірибесін құраған. Бұл талаптар мен ережелерді халық бұлжытпай орындаумен бірге оны құрметтемеген, сақтамаған адамдарды сол заң негізінде жазалап та отырған. Өткен заманда қазақ қоғамы үшін салт-дәстүр бұлжымас заң рөлін атқарды. Мысалы, той, наурыз көже, қыз ұзату, қонағасы, шашу, ерулік ата салты болып саналады. Салт-дәстүрдің ел арасындағы тәлімдік, тәрбиелік, халықтық мәні зор. Халықтың атадан балаға көшіп, дамып отыратын тарихи әлеуметтік, мәдени-тұрмыстық, кәсіптік, салт-сана, мінез-құлық, тәлім-тәрбие және рухани іс-әрекетінің көрінісі дәстүр арқылы танылады. Салт-дәстүр байлығы — мәдениеттің байлығы. Мысалы, ата-ананы, үлкенді құрметтеу, байғазы, көрімдік, сүйінші, кәде сұрау, сәлем беру, ат тергеу, құрдастық қалжың, т.б. салт-дәстүрге жатады. Қазақ халқы салт-дәстүрге бай. Әдет, ғұрып, ишара, ырым, тыйым, дағды бәрі осы салт-дәстүр көрінісі. Қазақ халқы – салт-дәстүрге өте бай ел. Бұл – оның мәдениетті әрі тәрбиелі ел екендігінің айғағы. Белгілі қоғам қайраткері, заңгер Н.Шайкенов: «Ұлт дәстүрі – заңнан биік», - деген. Демек, салт-дәстүрлі ел – мықты әрі тұғыры берік ел. Біздің халқымыз өз ұрпақтарына ғасырдан ғасырға ұлт қасиетін салт-дәстүрмен, өнегені әдет-ғұрыппен, үлгіні жөн-жосықпен, әдепті ырым, тыйыммен тәрбиелеп, ұлағатты ұл, инабатты қыз өсірген. Ұлттық тәлім, салт-сана сабағы адамгершілік тәрбиесінің аса сенімді әрі ғажайып жол екенін көрсетті. Отаншылдық, ерлік, мәрттік, жомарттық, қайырымдылық, жоғары адамгершілік қасиеттер осы жол арқылы дарыған. Батыр жазушы Бауыржын Момышұлы Ұлы Отан соғысы жылдарында: «Мен өзімнің ұрыстағы тәжірибемнен солдаттың басында жауынгерлік қасиетті тәрбиелеуде халықтардың басынан өткен жауынгерлік жолдары мен ұлттық дәстүрлердің маңызы зор екеніне көзім жетті», - деп жазды. Олай болса, әдет-ғұрып – қазақ халқының мызғымас заңы деп қабылдаған жөн. Дана халықтың өзі жасаған осы әдет-ғұрып пен жөн-жосықты біліп, үйрену және өмірде қолдану – ағайынды адастырмас сара жол. Мұны отбасында ата-ана, мектепте ұстаз, көпшілік ортада ақсақалдар жастарға үйретіп, айтып отырса, ұтарымыз көп болар еді. Қазақ халқының салт-дәстүрлері осы ұлттың мінез-құлқын,қасиеттерін көрсетеді.Кейбір салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары сол халықтың тұрмысына, тәрбиесі мен мінезіне, сеніміне, ырымына қарай қалыптасып келеді. Қазақта «Алты жыл аш болсаң да, атаңның салтын ұмытпа» деген мақал бар. Той-думандарда, жиындар мен мерекелерде орындалатын осы қазақ халқының салт-дәстүрлері оның ұмыт болмағанын паш етеді.

Қазақ халқының салт-дәстүрлері тіршілік кәсібіне, наным-сеніміне, өмірге деген көзқарастарына байланысты ұрпақтан-ұрпаққа берілгенде ауысып, өзгеріп, жаңарып отырады. Қазіргі уақыттың өмір ағымына байланысты кейбіреулері түрленіп қана қоймай жаңадан еніп те жатыр.

Салт-дәстүрдің ұрпақ тәрбиесіндегі мәні зор: бала тәрбиесіне, тұрмыс-салтқа, әлеуметтік мәдени салт-дәстүрлер болып үш түрге бөлінеді. Бала тәрбиесіне байланысты әдет-ғұрыптарға баланың дүниеге келген күнінен бері жүргізілетін тәлім-тәрбиелерден бастап, есейіп азамат болып кеткенге дейінгі кезеңі кіріде.Мысалы: шілдехана, сүйінші, балаға ат қою, бесікке салу, қырқына шығару,

тұсау кесу, атқа мінгізу, сүндет той, ұл бала мен қыз баланың жанұя болуы мен шаруашылыққа, еңбекке, өмірге бейімдеу.

Тұрмыс салт-дәстүріне қазақтың киіз үйі, киіз үйдің немесе тұрғын үй жиһаздары, ұлттық киімдер мен тағамдар, мал бағу, егіншілік, аңшылық, балықшылық, бағбаншылыққа қатысты кәсіптерге үйретудің тәлімгерлік түрлері енеді. Ал, әлеуметтік-мәдени салт-дәстүрлерге: қазақ ауылы, ауыл адамдарының туыстық қатынастары, шешендік сөз өнері, қазақтың ұлттық әуен аспаптары, үйлену-үй болуға байланысты.

Ұрпақ тәрбиесі – келешек қоғам мұрагерлерін тәрбиелеу ісі. Ол мемлекеттік маңызы зор, аса жауапты іс болып табылады. Дені сау, сезімі сергек ақыл-ойы жетілген «сегіз қырлы, бір сырлы» абзал азамат тәрбиелеу халқымыздың ғасырлар бойы арманы болып келеді. Осы арман дене, ақыл-ой, адамгершілік, кәсіптік және эстетикалық тәрбиенің түрлері арқылы ұрпақтан-ұрпаққа ғасырлар бой халықтық салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарда сіңіріліп, іске асырылып отыр.

Әрбір отбасының қалыптасқан әдет-ғұрпы, ата дәстүрі болады.Сонымен жалпы барлық қазақ отбасына ортақ дәстүрлер де бар.Оларды атап өтсек мыналар: жасы кішілер үлкендердің атын атамай, ата,әже,аға,әке,көке деп сыпайы қарым-қатынас жасауы, сондай-ақ жасы кішілер үлкендердің, әсіресе қариялардың алдын кесіп өтпеуі, отбасы мүшелерінің бірін-бірі ренжітпеуі, үлкеннің тілін кішінің алуы, ал үлкендердің кішілерге қамқоршы, ақылшы болуы, еңбекті үй-ішінде жұмыла істеп, әрқаәсысының өз шамасына қарай іс атқаруы. «Ұлдың ұяты әкеге, қыздың ұяты шешеге» - деп қараған халқымыздың ұл баланы тәрбиелеуді аталар мен әкелер өз қолына алса, ал қыз баланы тәрбиелеу әжелер мен аналардың ісі болып саналған.

Балаға ата-тегін үйрету. Балаға 7–9 жасында әкесінен бастап ағайын-туысты, нағашы-жұртын, алыс-жақынды таныстыру, ата-тегін, руын, ел-жұртын білдіруге ерекше көңіл бөлінген. Әрбір бала «жеті атасын» білуі тиіс болған.ер жігіттің үш жұрты бар, оның шығу тарихын, тегін білу әр азаматқа парыз деп санаған халық «Жеті атасын білген ұл жеті жұртқа жөн айтар» деген аталы сөзді арқау етіп, баласына ата-тарихын жастайынан жаттатып ел-жұрт тарихын білу – ер азаматты ерлікке, Отан сүюшілікке баулиды деп санаған. Әкесі, атасы балаға тек жеті атасына дейінгі бабаларының атын жаттатып қана қоймай, олардың қандай адам болғанын, елі-жұртықшін еткен ерлігі, өнегелі істері туралы айтып отырған. Сол арқылы бала ата дәстүрін жалғастырса екен деген мақсат көзделген.

Салт-дәстүр мәселесі қазіргі таңда салт дәстүр мәселесі алғашқы орындарды тіреп тұр. Қазақ халқында көптеген салт дәстүрлер мен ырымдар бар. Бірақ өкінішке орай адамдардың көбісі ырым мен салт дәстүрді шатастырады екен. Ата баба өсиеті болып келе жатқан салт дәстүрлердің өзіндік ерекшеліктері болса, ырым жырымдар арнайы тыйымдар үшін қолданылған.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Нүсіпоқасұлы А., Жапарұлы Ә. Ағаш бесіктен жер бесікке дейін. 1-кітап. (Қазақ салт-дәстүрлері және оның ғылыми негіздері) Алматы: «Өнер»

2. ”Қазақтар” Ата-салты. 5том. Баспа редак.орталығы. - Алматы. – 1998.

3. Қазақтың тәлімдік ой-пікір антологиясы: Т.1 (У1 ғ-ХХ ғ басына дейінгі кезең) /Ред. Алқасы Шаяхметов Ш.Ш. т.б. / Құраст.: Қ. Жарықбаев, С. Қалиев. Алматы: Рауан, 1994.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

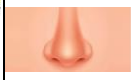
Алибаева Сандыгуль Чимбаевна

Ақтөбе қаласы, №36 қазақ орта мектебінің жаратылыстану мұғалімі

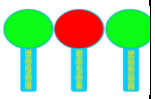
ТЫНЫС АЛУ МҮШЕЛЕРІ

Үлгілік оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	3.2.3.1 - адамның ішкі ағзаларының орналасуын анықтау;	
Сабақтың мақсаты	**Барлық оқушылар**: Адамның ішкі ағзаларының орналасуын анықтай алады. **Көптеген оқушылар**: Тыныс жолдарының ерекшелігін айта алады. **Кейбір оқушылар**: Ауаның ағзадағы қозғалысын көрсете алады.	Білу және түсіну Қолдану Талдау

Сабақтың кезеңдері / уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы 6 мин	Сәлеметсіздер ме! Психологиялық ақуал қалыптастыру үшін хормен дауыстап өлең оқиды. **Топқа бөліну.** Мұрын, жұтқыншақ, көмекей сөздерін таңдау ар-қылы оқушылар 3 топқа бөлінеді. **«learningapps» платформасын қолдану арқылы өткенді бекіту.** **«Жылдам жауап» әдісі** https://learningapps.org/watch?v=p6bn87uua23 1. Асқорыту жолы дегеніміз не? 2 Асқорыту жүйесінің ең жақсы көмекшісі не? 3. Адам энергияны қайдан алады? 4. Асқорыту жүйесі қалай құрылған? 5.Ас қоймалжың ботқаға айналып, қорытылатын қуыс қалташаны ата 6.Ас сілейкеймен араласып, майдаланатын қуысты ата	Мынау менің – жүрегім, Бәрі осыдан басталған. Мынау басым- ақылды, Бәрін осы басқарған. Мынау менің - оң қолым, Мынау менің - сол қолым Барлық істі атқарған! 1.Асқорыту жолы-астың қоректік зат пен энергия тарата отырып, ағза арқылы жүріп өтетін жолы 2. Ғалымдар суды асқорыту жүйесінің ең жақсы көмекшісі деп есептейді. Су ағзадағы зиянды заттардың шығуына көмектеседі 3.Адам энергияны ішер астан алады 4. Асқорыту жүйесі ауыз қуысы, өңеш, асқазан, тоқ ішек, ашішектерден құралған 5.Ас қоймалжың ботқаға айналып, қорытылатын қуыс асқазан 6.Ас сілейкеймен араласып, майдаланатын қуысты ауыз қуысы деп атайды	Мадақтау сөздері. ***Дескрип-тор:*** 1.Сұрақтар-ға жауап береді; 2.Өз ойларын айтады. 2 балл Тамаша! 	И/б тақта Қима қағаздар Слайд

Сабақ тың ортасы 28мин	Интербелсенді тақтадағы жұмбақты шешу арқылы сиқырлы қобдишада жасырылған ненің суреті екенін табу Қос үңгір желдетіп, Ауа жұтар селдетіп. Суретке назар аударып, тақырыпты ашу, оқу мақсатын хабарлау. -Ауасыз адам қанша уақыт шыдай алады? -Қане, бәріміз аузымызды жауып, мұрнымызды қысып тұрып демалып көрейікші. (Уақытты белгілеу) -Не байқадыңдар? -Адам тыныс алу үшін не қажет? -Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы «Тыныс алу мүшелері» деп аталады. Бүгінгі сабағымызда адамның ішкі ағзаларының орналасуын анықтайтын боласыздар **Бейнежазбаға назар аударайық.** https://youtu.be/jYGQOcCA2JM **Мұғалімнің түсіндірмесі** Ауа жұтқыншақ арқылы көмейге түседі. Одан әрі кеңірдекке өтіп,тағы да тазарады әрі ылғалданады. Кеңірдек екі ауатамырға бөлінеді. Олар өкпеге жалғасады. Өкпе тыныс алу жүйесінің басты мүшесі болып табылады Ол көптеген кішкентай ауа көпіршіктерінен құралады.Өкпеде газалмасу үдерісі жүреді.Қан оттекті сіңіріп, көмірқышқыл газды шығарады. Ағзамызға оттек қажет болғандықтан, біз үнемі тыныс аламыз. Оқулықпен жұмыс Оқушылар, 59-беттегі оқулықта берілген мәліметтерді оқиық. **Жеке жұмыс** «**Анатомиялық диктант**» орындайды	(Мұрын) Бейнежазбаны тамашалайды. Оқулықта берілген мәтінді оқиды. Тыңдайды. Гүлге қонып тұрған көбелекті ұшыру арқылы тыныс алу жолына жаттығу жасайды Берілген тапсырманы орындайды Мадақтау сөздері.	 **Смайлик арқылы** 1 балл Мадақтау сөздері Керемет! ***Дескриптор:*** 1.Көмекші сөздерді пайдаланып дұрыс орналастырып жазады. 2 балл Жарайсыздар! ***Дескриптор:*** 1.Тыныс алу мүшелерінің суреттерін, олардың қызметінің сипаттамасымен сәйкестендіреді 2 балл **Смайлик арқылы** ***Дескриптор:*** -Модель жасайды; -Тыныс алу жүйе-	 и/б тақта, суреттер и/б тақта, суреттер и/б тақта Суреттер Карточкалар таратылып беріледі.

	Тыныс алу жаттығуларын орындайды және оның пайдасы туралы айтылады. Гүлге қонған көбелекті ұшыру қажет **Жұптық жұмыс** Тыныс алу мүшелерінің суреттерін олардың қызметінің сипаттамасымен сәйкестендір. Тыныс алу мүшелерінің қызметі Тыныс алу мүшелерінің суреттерін олардың қызметінің сипаттамасымен сәйкестендір. 1. Өкпе — б 2. Ауатамырлар — в 3. Кеңірдек — а 4. Мұрын — ә а. Бірнеше тармақтарға тарамдалған, ауаны өкпеге өткізетін түтік. ә. Ауаны жылытып, ылғалдандыратын мүше. б. Ауадағы оттекті қанға сіңіретін мүше. в. Тыныс алғанда және тыныс шығарғанда ауа өткізетін мүше. **«Шар үрлеу»** әдісі арқы шардан жасалған өкпенің макетін пайдалана отырып, терең демалып өкпеге қанша ауа сиятының байқап көру **Топтық жұмыс** 1-топ «**Мұрын**» тобы 2-топ «**Жұтқыншақ**» тобы 3-топ «Көмекей» тобы Барлық топқа тапсырма беріледі. 1-топ «Модель жаса» тапсырмасын орындайды. 2-топ Филвордта жасырылған сөздерді табу тапсырмасын орындайды 3-топ Тыныс алу мүшелерін орналастыру, атауын жазу 37-жұмыс парағы. **Тыныс алу құпиялары** **Терминдер** Филвордта жасырылған сөздерді тап. Оларды түрлі түсті қарындаштармен боя. *Көмекші сөздер:* оттек, ауа, ауатамыр, мұрын, кеңірдек, өкпе, дем алу, дем шығару. **Сергіту сәті**	 Шарды үру арқылы өкпеге қанша ауа сиятының байқап көреді Оқушылар топтық тапсырманы орындайды. Молельді құрастырады. Тыныс алу жүйесінің неден тұратының айтады және орналастырады. Тыныс алу жүйесінің қызметінің ерекшелігін түсіндіреді. Филвордта жасырылған сөздерді табу, Оларды түрлі-түсті қарандаштармен бояу. Оқушылар сергіту сәтін орындайды	сінің неден тұратының айтады және орналастырады; -Тыныс алу жүйесінің қызметінің ерекшелігін түсіндіреді. 3 балл ***Дескриптор:*** -Филвордта жасырылған сөздерді табу; -Оларды түрлі-түсті қарандаштармен бояу; 3 балл ***Дескриптор:*** - Тыныс алу мүшелерін орналастыру -Тыныс алу мүшелерін жазу; 3 балл Жарайсыздар!	и/б тақта Қима қағаздар Барлық оқушыға шар таратылып беріледі Қима қағаздар, суреттер

	«Нейро» жаттығуын орындайды -Ал, енді сергіп алсақ тапсырмалар орындауға кірісейік			
Сабақтың соңы 7 мин	Бекіту. «**learningapps**» әдісі https://learningapps.org/watch?v=p9byhche523 1. Тыныс алу мүшелеріне мұрын, кеңірдек, ауатамырлары мен өкпе жатады 2.Ағзамызға оттегі қажет емес 3.Тыныс алуға қатысатын мүшелер тыныс алу жүйесі деп аталады 4.Оң жақ өкпе сол жақ өкпеге қарағанда сәл үлкендеу болады 5.Қан газды сіңіріп,оттекті шығарады. **Кері байланыс** «Тик ток » әдісі арқылы Үйге тапсырма:сол жақ өкпе мен оң жақ өкпе туралы ақпарат іздеп жазу.	Берілген сұрақтарға иә немесе жоқ деп жауап береді. (Иә) (Жоқ) (Иә) (Иә) (Жоқ) Сабақ ұнаса лайк басады,сабақ ұнамаса немесе түсінбеген жерлері болса пікір жазады	Мадақтау сөздері 	и/б тақта

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	6.1.4.1- көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқу, жатқа айту; 6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау;
Сабақтың мақсаты	Көркем шығармалардан орта көлемді үзінділерді мәнерлеп оқып, жатқа айтады. Шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасай алады.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Білім алушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басталуы 5 минут	Оқушылармен амандасу, қатысуын түгендеу. 1.Психологиялық ахуал қалыптастыру	**Психологиялық ахуал** **«Әдемі ойлай және демала біл»**	Оқушылар-дың психологиялық ахуалы қалыптасады.	Оқулық 6-сынып Алматы «Атамұра» баспасы

Сабақтың ортасы 5 минут	**«Әдемі ойлай және демала біл» жаттығуы** **Топқа бөлу** Абай өлеңінен берілген тармақтарды ретімен құрастыру арқылы топқа бөлу **1-топ: «Ғылым» тобы** Ғылым таппай мақтанба, Орын таппай баптанба, Құмарланып шаттанба, Ойнап босқа күлуге. **2-топ: «Ғалым» тобы** Болмасаң да ұқсап бақ, Бір ғалымды көрсеңіз. Ондай болмақ қайда деп, Айтпа ғылым сүйсеңіз. **3-топ: «Асыл» тобы** Талап, еңбек, терең ой, Қанағат, рақым, ойлап қой – Бес асыл іс, көнсеңіз. **Сабақтың тақырыбы мен оқу мақсатымен таныстыру** **Ойтүрткі** 1.Ақынның өлеңі кімге арналған деп ойлайсың? Өлеңде қандай мәселе көтерілген? 2. Ғылымды қайдан табамыз? Қайтсек ғалым боламыз? 3.Абай айтқан бес асыл істің ішіндегі қандай қасиеттер бүгінгі күні қазақ халқының бойынан көбірек көрінеді?	**жаттығуы-** Жүргізуші: «Толқыған кезде, асықпай дем алуға үйрен. Түзу отыр, қолдарыңды тізелеріңе салып, көздеріңді жұмыңдар, терең дем алыңдар: - Ойша: «Мен арыстанмын»,- деп деміңді ішке ал, сыртқа шығар; - Дауыстап: «Мен құспын»,- деп деміңді ішке ал, сыртқа шығар; - Дауыстап: «Мен гүлмін»,- деп деміңді ішке ал, сыртқа шығар; - Дауыстап: «Мен сабырлымын»,- деп деміңді шығар. Сен сабырлысың, сенің қолыңнан бәрі келеді». Абай өлеңінің әрбір тармақтарын ретімен құрастыру арқылы топқа бөлінеді	Талқылау кезінде оқушылардың айтылған пікірлері мен көзқарастары ***ауызша мадақтау*** арқылы бағаланып, сабақтың келесі кезеңінде белсенді қатысуына ынталандырады *Жарайсың!* *Керемет шешім!* *Ойлы шешім!* *Мұндай ойлы пікірлерді ешқашан естімеппін!*	2018жыл
12 минут	**Топтық жұмыс** **1-тапсырма** **1-топ «Ғылым» тобы** Топта сұрақты талқылаңдар. Өз ойыңызды жеткізуде берілген үзіндіні қолданыңдар (жатқа айт). Сұрақ: Абай атаған бес асыл іс: талап, еңбек, терең ой, қанағат, рақым – осы қасиеттер адамға не үшін қажет? Өз ойларыңды дәлелдеңдер. *Қанағат, рақым ойлап қой –* *Өсек, өтірік, мақтаншақ,* *Еріншек, бекер мал шашпақ –* *Бес дұшпаның, білсеңіз.* *Талап, еңбек, терең ой,* *Қанағат, рақым, ойлап қой –* *Бес асыл іс, көнсеңіз.* *Жамандық көрсең нәфрәтлі,*	Өткен тақырыпты пысықтау мақсатында сұрақтарға жауап береді. Топта сұрақты талқылайды. Өз ойын жеткізуде берілген үзіндіні қолданады.	**Дескриптор** **Білім алушы** *-сұраққа жауап береді,* *-үзіндіні қолданады,* *-өз ойын дәлелдейді.*	Оқулық 6-сынып Алматы «Атамұра» баспасы 2018жыл Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы 6-сынып

8 минут	*Суытып көңіл тыйсаңыз.* *Жақсылық көрсең ғибрәтлі,* *Оны ойға жисаңыз.* **2-топ: «Ғалым» тобы** Абай аталарыңның ойын сендер қалай жалғастырар едіңдер? Сендер үшін «Бес асыл іс пен бес дұшпанға» нелер жатады деп ойлайсыңдар? Менің ойым Бес асыл іс / Бес дұшпан 1. / 2. / 3. / 4. / 5 **3-топ: «Асыл» тобы** Өсек пен өтірікті кім айтады? Еріншек пен мақтаншақ деп кімдерді айтады? Өсек пен өтірікті кім айтады? Еріншек пен мақтаншақ деп кімдерді айтады? Бұл қасиеттердің зияны қандай? Өз көзқарастарыңды дәлелде. **Жұптық жұмыс** Әріп Тәңірбергенұлының «Ғылым туралы» өлеңінен алынған үзіндіні Абайдың «Ғылым таппай мақтанба» өлеңімен салыстыр. Қандай ортақ ой байқадыңдар? *Теңіздің тереңінде садып пен дүр,* *Тілімді ал, қанағат қыл, әдеппен жүр.* *Ғылым - дана, өмірде қор болмайсың,* *Жаманмен жолдас болма, жақсымен жүр.* *Кісінің, менше, балам, хақын жеме,* *Түбінде жарамайды жегіш неме.* *Тірі күнде құтылдым қарызымнан,* *Артымнан «әкем айтпай кетті» деме!* *Абай* -Ғылым туралы не дейді? -Кімге арнаған? -Нені үгіттейді? *Әріп* -Ғылым туралы не дейді? -Кімге арнаған? -Нені ең жаман қасиет дейді **Жеке жұмыс**	Абай аталарының ойын жалғастырып, өз ойларынша «Бес асыл іс пен бес дұшпанға» нелер жататынын айтады. Жұптық жұмыста оқушылар Әріп Тәңірбергенұлының «Ғылым туралы» өлеңінен алынған үзіндіні Абайдың «Ғылым таппай мақтанба» өлеңімен салыстырады. Қандай ортақ ой байқағандарын айтады. Жеке жұмыста	**Дескриптор** **Білім алушы** *-сұраққа жауап береді,* *-бес асыл іске өз ойларын жалғастырады,* *-бес дұшпанға өз ойларын жалғастырады.* **Дескриптор** **Білім алушы** *-сұрақтарға жауап береді* *-аталған қасиеттердің зиянды жағын сипаттайды, өз көзқарастарын дәлелдеді.* ***Жұптық жұмыс*** **Дескриптор** **Білім алушы** *-екі шығарманы салыстырады* *-сұрақтарға жауап береді,* *-ортақ ойды анықтайды.* **Жеке жұмыс** **Дескриптор** **Білім алушы**	

10 минут Сабақтың аяқталуы 5 минут	«Блумның кубигі» әдісі бойынша тапсырмалар беру. **АТА** Ғалым деген кім? Ғылым деген не? **ТҮСІНДІР** Өлеңнің не туралы екенін түсіндір. **ОЙЛАН** «Болмасаң да ұқсап бақ, бір ғалымды көрсеңіз» Ғалым болу қолыңнан келе ме? **НЕЛІКТЕН?** Абай неліктен: *Біреу үшін үйренсең,* *Біреу білмес, сен білсең,* *Білгеніңнің бәрі – тұл, – дейді?* **НЕГЕ?** Неге ғылымсыз адамның күні жоқ? **ҰСЫН** Өлеңді мәнермен жатқа айт. ***Сабақты қорытындылау*** *Талап, еңбек, терең ой, қанағат, рақым* ұғымдарына байланысты мақал-мәтелдерді жазып шығындар. Кім көп біледі? **Жазбаша кері байланыс** «5-5-1» әдісі Оқушылар сабақ кезінде нені меңгергендері жайлы 5 сөйлем жазады. Одан кейін сол 5 сөйлемді 5 сөзге дейін қысқартады. Соңында 5 сөзді 1 сөзге қысқартады. Оқушылар өздерінің түйінді сөзін бүкіл сыныппен бөліседі.	«Блумның кубигі» әдісі бойынша 6 тапсырманы орындайды. Мәнермен өлеңді жатқа айтады. *Талап, еңбек, терең ой, қанағат, рақым* ұғымдарына байланысты мақал-мәтелдерді жазып шығады. «5-5-1» әдісі арқылы жазбаша кері байланыс жасайды.	*-ғылым мен ғалым сөздеріне анықтама береді;* *-өлеңнің не туралы екенін түсіндіреді;* *- шығарма үзіндісін қолдана отырып, ғалым болуға деген ниетін жеткізеді.* *- ғылымның адамға пайдасын дәлелмен сипаттайды;* *-жырды жатқа айтады* *Смайлик арқылы бағалау* 	

Формирование творческого мышления – это один из основных принципов обучения.

Мышление – это по своей сути познание, приводящее к решению встающих перед человеком проблем или задач. Активное усвоение знаний и развитие мышления происходят только тогда, когда в ходе учебного процесса ставится задача, возникает проблема, побуждающая к поиску новых нестандартных решений.

Одна из основных проблем современного образования – низкая творческая инициатива учащихся. Часто школьники проявляют неспособность к решению задач, не имеющих стандартных алгоритмов решения.

Традиционно, говоря о нестандартных задачах по информатике, подразумеваются задачи, решаемые средствами языков программирования. Программирование – благодатная среда для развития индивидуальных творческих способностей каждого ученика, так как здесь легко можно найти задачу, решаемую многими способами, например из физики, математики и других предметов.

Работая с учениками, которые изучают информатику первый год перед учителем стоит проблема: дать базовые знания и на их основе научить учащихся самостоятельно исследовать возможности современных прикладных программ для решения поставленных задач в конкретной предметной области, применяя при этом различные способы решения и выбирая из них наиболее оптимальный.

При таком подходе, во время подготовки к урокам, особенно при выборе задач, важно чётко оценить знания умения и возможности класса.

Например, в курсе информатики 3 класса изучаем простейший графический редактор Paint.

Тема: «Сборка рисунка из деталей».

Цель: Научиться собирать рисунок из отдельных деталей.

К этому времени ребята знакомы с составом окна графический редактор Paint, умеют работать с панелью инструментов и Палитрой, Буфером обмена, умеют выделять фрагменты рисунка и переносить их

Ставится задача: имея набор заготовок для составления рисунка «Божья коровка», собрать максимально приближенный рисунок к образцу.

Набор элементов: ус, пятно, голова, тело.

Вместе с ребятами проводится анализ задачи и выявляются недостающие элементы:

1. Ус, но повёрнутый в другую сторону,
2. Необходимое количество пятен,
3. Тело не наложено на голову.

Вопрос: как получить необходимое количество пятен?

Ответ: Копированием, через буфер обмена.

Показываю как это делается сама или предлагаю сделать ученику. НО! При наложении, после выделения пятна, цвет фона закрывает цвет тела.

Вопрос: Как удалить недостаток?

Стандартный ответ: Закрасить кисточкой.

Но такой способ не позволит выполнить рисунок аккуратно, так как при рисовании кисточкой могут возникнуть неровности.

Ставится проблема №1: Как при наложении деталей рисунка сделать фон прозрачным.

Далее рассматриваем ус: нужен аналогичный, но повёрнутыё в другую сторону.

Ставится проблема №2: Как получить ус, но повернутый в другую сторону?

Далее начинается практическая работа, задача которой является: найти способ решения поставленных проблем исследуя пункты строки Меню.

В процессе работы учащиеся должны найти:

1. Пункт меню Рисунок - Непрозрачный фон и снять флажок, сделав его прозрачным;
2. Пункт меню Рисунок – Отразить / Повернуть, установить флажок Отразить слева направо.

Пример решения таких задач на практике учит ребят самостоятельно, без боязни допуска ошибок, исследовать возможности новых прикладных программ, без особой помощи учителя. А, как было сказано в начале, если есть проблема и желание решить её, то возникает стремление к поиску решений, т. е. к творчеству.

Детей очень легко научить чему-либо, достаточно только их заинтересовать. Развивая креативное мышление, любой учитель одновременно решает сразу несколько задач.

Во-первых, он формирует у ребенка нетривиальное мышление, лишенное стереотипов, что помогает в решении разных проблем.

Во-вторых, развивая креативность, учитель делает ум ребенка подвижным и гибким.

В-третьих, параллельно с мыслительными способностями развиваются фантазия и усидчивость. Ведь не секрет, что если дети увлеклись какой-то задачей, они способны заниматься ее решением в течение долгого времени.

В качестве заключения, хочу привести следующее высказывание: «Развитие творческого мышления – это не самоцель, а лишь средство, инструмент воспитания гармонично развитой личности. Невозможно человека заставить творить». А как говорил фантаст Азимов: «Человек сам должен прийти к желанию искать, пробовать и ошибаться».

Литература:

1. Алимов А.Т., Савриева И.Б. Развитие самостоятельного и творческого мышления у учащихся в процессе обучения. Молодой ученый. 2019. №1. С. 468 - 470.

2. Ефремов В.И. Творческое воспитание и образование детей на базе ТРИЗ. - Пенза: Уникон-ТРИЗ, 2018. – 347 с.

3. Шамшина Н.В. Активизация познавательной деятельности учащихся на уроках информатики путем решения занимательных задач в Excel // Современные тенденции физико-математического образования: школа - вуз: материалы Международной научно-практической конференции, 17-18 апреля 2021 года: в 2 ч. Ч. 1. Соликамск: СГПИ, 2015. - С. 36-40.

Байниязова Гулдана Женисовна

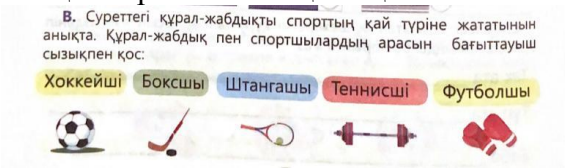
Ақтөбе қаласы №36 қазақ орта мектебі КММ бастауыш сынып мұғалімі

СПОРТ - ДЕНСАУЛЫҚ КЕПІЛІ

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	3.1.4.2 спорт түрлерін топтастыру, спорттың қандай да бір түрімен айналысу үшін қажетті негізгі және өзінің бойындағы қабілеттерін анықтау
Сабақтың мақсаты	Спорт түрлерімен танысады, спорттың денсаулыққа қандай пайдасы бар екенін біледі.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы	**Ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру.** -Біз қандаймыз, қандаймыз? -Шұғылалы таңдаймыз! -Бір-бірімізді...? -Қолдаймыз! -Пікіріміз...? -Құнды! -Қателесуден ...? -Қорықпаймыз! **Топқа бөлу.**	Қолдарын еріндерінің шетіне жақындатады, қолдарын жүректерінің тұсына қояды, қолдарын алға созады,саусақ	Әр тапсырманы орындаған балаға жұлдызша беріледі. Оқу тапсырмасын орындаған оқушыны	Слайд

	Спорттық ойындардың аты жазылған кеспе қағаздар арқылы топтарға бөлу. 1-топ: «Баскетбол» 2-топ: «Волейбол» 3-топ: «Теннис» 4-топ: «Футбол» **«Лото»** ойыны арқылы өткен материалдарды еске түсіру, тақырып бойынша бастапқы білімін анықтау. 12 сұраққа жауап береді. -Шежіре дегеніміз не? -Шежіреші деген кім? -Туысқандыққа байланысты анықтайтын атауларды ата ? -Жеті атаңды ата ? -Туыс деген ұғымды қалай түсінесің ? - Отбасы мүшелері өзара қандай қарым-қатынаста болғаны жөн? -Біздің қазақ халқы қандай халық? - Отбасы мүшелері аман-сау, ұзақ ғұмыр кешу үшін не істеуі керек? - Спортпен айналысу керек. Лото ойынының артында суреттер жасырынған екен. Осы суреттегі сөздердің алғашқы әріптерінен қандай сөз шығады? -СПОРТ	тары күн сияқты, қолдарын екі жаққа созады. Доптың суреттерін таңдайды, ойынның атаулары бойынша топқа бөлінеді. Оқушы лото бөшкесін таңдайды, сұраққа жауап береді. Тақырып атауын табады.	«Ауызша мадақтау» әдісімен бағалау. Жауабын толықтыру, тиімді кері байланыс жасау.	 **С-сағат** **П-піл** **О-от** **Р-радио** **Т-тарақ**
Сабақтың ортасы	Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы: «Спорт-денсаулық кепілі» **Сөздік жұмысы** Спорт-спорт-sport Спорттық сайыс-спортивные соревнования - sport competitions **Жеке жұмыс** Кеспе қағаздағы құрал-жабдықтың суретін спорттың қай түріне жататынын анықта. Арасын сызықпен қос. В. Суреттегі құрал-жабдықты спорттың қай түріне жататынын анықта. Құрал-жабдық пен спортшылардың арасын бағыттауыш сызықпен қос: Хоккейші Боксшы Штангашы Теннисші Футболшы **Жұптық жұмыс** «Суретпен жұмыс» тапсырмасы Қысқы және жазғы спорт түрін анықта. Қысқы спорт түрін- көк түспен, ал жазғы спорт түрін- қызыл түспен белгіле. 	Сөздікті жазып алады. Суреттегі құрал-жабдықты спорттың қай түріне жататынын анықтайды. Арасын сызықпен қосады. - Қысқы және жазғы спорт түрін анықтайды. Қысқы спорт түрін- көк түспен, ал жазғы спорт түрін- қызыл	**Дескриптор:** Сөздікті жаттап алады-1балл. Жұлдызша беру арқылы бағалау. Жұлдызша беру арқылы бағалау. Жауабын толықтыру, тиімді кері байланыс жасау. Жұлдызша беру арқылы бағалау. - Жауабын толықтыру, тиімді кері байланыс жасау.	Оқулық Кеспе қағаздар Кеспе қағаздар

	Бейнежазба «Біздің мектептің спортшылары» Сергіту сәті -Музыка қосылып тұрады, балалар допты бір-біріне береді. Музыка тоқтаған кездегі допты ұстап қалған тақтадағы бір суретті таңдайды. «Пантомима» Ымммен немесе қозғалыспен қандайда бір спорт түрін бейнеле. Қалған оқушылар жауабын тап. **Арқан тартысу, гантель көтеру, секіру, волейбол ойнау.** **Топтық жұмыс** «Пазл құрастыру» 4 топқа 4 суреттің қиындыларын беру. Сурет бойынша сөйлету. Суретті сипаттап беріңдер. 1.Суда жүзу. 2.Хоккей. 3.Арқан тартыс. 4.Футбол. -Осы суреттер бойынша не айта аласыңдар? Адамдар айналысуға болатын спорттың 200-ден астам түрі бар. Олар әртүрлі топқа бөлінеді. Мысалы, жарыстардың өту мерзіміне сәйкес жазғы және қысқы спорт түрлері бар. -Қандай Қазақстандық спортшыларды білесіңдер? Қазақстан спортшылары Қазақстан тәуелсіздігін алғалы 6 жазғы және 6 қысқы Олимпиада ойындарына қатысты. Соның нәтижесінде еліміз Илья Ильин, Александр Винокуров, Бекзат Саттарханов, Майя Манеза, Ольга Рыпакова сияқты спортшыларымызды білді. Ермахан Ыбрайымов - Олимпиада чемпионы, Атланта Олимпиадасының қола жүлдегері, боксшы. Бекзат Саттарханов - Олимпиада чемпионы, 57 келіге дейінгі салмақта өнер көрсетті.Илья Ильин - олимпиада чемпионы. Ауыр атлетші. **Дәптермен жұмыс** Сен білесің бе? Әр 4 жылда бір рет олимпиадалық ойындар өткізіледі. Дүниежүзінің спортшылары кім күшті, кім төзімді екенін анықтау	түспен белгілейді. Бейнежазба қарайды. Сергіту сәтін орындайды. Сәйкес қимылдар жасап, дауыстап хормен айтады. Сұрақтарға жауап беріп, қорытынды жасайды. - Суретті сипаттайды. - Спорт түрлерін атайды, салыстырады. Спорт түрлері туралы оқулықтағы мәтінді оқиды, тыңдайды. Дәптерлеріне ақпаратты көшіріп жазады.	Адамдардың спортпен айналысуының себебін атайды-2балл. - Қысқы спорт түрлерін атайды-1балл. - Қысқы, жазғы спорт түрлерін салыстырады-1балл. **Дескриптор:** Өзі айналысатын спорт түрін таңдау себебін атайды-1балл. Спортқа келу мақсатын атайды-1балл. Айжан мен Асқардың берген жауабын талдап, қорытынды жасайды-1балл. -Жерлес, туыс спортшыларды, жетістіктерін атайды-2балл. Жұлдызша беру арқылы бағалау. Жауабын толықтыру, тиімді кері байланыс жасау.	Бейнежазба Интербелсенді тақта доп Интербелсенді тақта Пазл бөліктеріне бөлінген спорттық суреттер Оқулық, дәптер

	үшін күш сынасады. Ең алғашқы олимпиадалық ойындар 3 мың жылдай бұрын Ежелгі Грекияда өткізілді.			
Сабақтың соңы	**Кері байланыс** «Медаль» әдісі арқылы кері байланыс жасау. **Бағалау** Жұлдызшаларын санату. **Үйге тапсырма:** 30-31 беттегі мәтінді түсініп оқып, мектептегі спорт жарысына қатысушы оқушылардан, мұғалімдерден сұқбат алыңдар. Ол үшін алдымен сұрақтарды жүйелеп жазып алыңдар.	Кері байланыс жасайды. ҚБ қою. Үй тапсырмасын жазып алады.	ҚБ қойылады.	

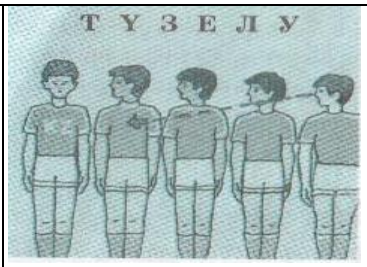
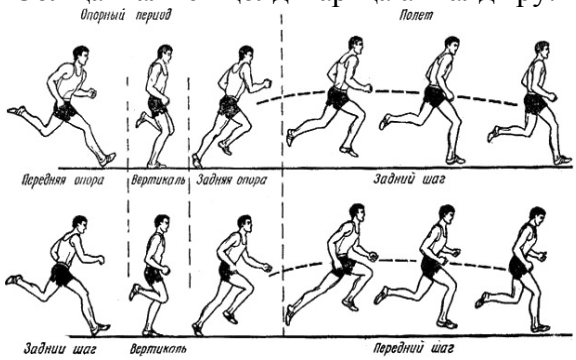
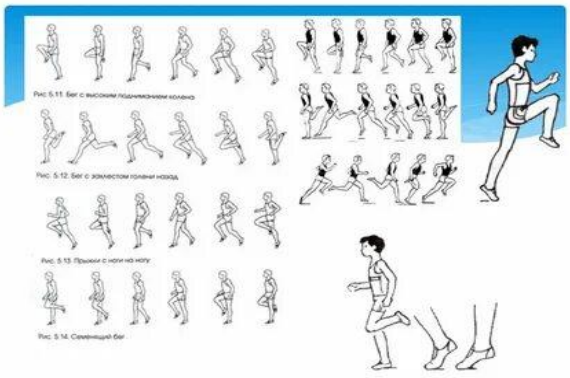

Дегенмен қос ішекті бұл аспаптың пайда болу тарихын зерттеуші мамандар алты мың жыл бұрын болған деген пікір білдіреді. Бір кезде Майтөбенің тұсынан домбыраның суреті бар таңбалы тас табылғанын білеміз. Ғалымдар бұл сурет берісі 4 мың, арысы 6 мың жыл бұрын белгіленгенін дәлелдеп отыр. Арал маңында домбыра ұстаған адамның мүсіні біздің дәуірімізге дейін IV ғасырдың мұрасы болыпты. Ал Алтайдан табылған ата домбыра біздің дәуірімізге дейін VI ғасырға тиесілі. Көріп отырсыздар ма, Алтайдан Атырауға дейін бүкіл Қазақстанның даласы 4-5 мың жылдан бері осы домбыраның күмбірлеген күйін естіген. Қуанышта, өкініште бірге келе жатыр. Ол бүкіл біздің даламыздың, барлық қазақтың қаны да жаны да бір екенін дәлелдейтін нақты нәрсе. Ерте, ерте, ерте заманда, «ер етігімен су кешкен» келете, заманда, елім деп егіліп, тоғыз тарау елдің тарихын жадында сақтаған қарт жыршы болыпты. Кәрілік жеңіп, дәм таусылар сәт таянғанын сезінген ол, бүкіл ел-жұрттың, үрім-бұтағын жинап: «Уа, жарандар, қазір менің көкірегімде тоғыз тарудың шежіресі қаттаулы. Ел есінде қалар шаруаны өзіммен бірге жасасып, бірге қартайған осыш бір ескі домбырамның көмегімен үлкен-кішіге паш етіп келдім. Көз жұмар шақта білгенімді кімге қалдырам деп жүз ойланып, мың толғанып, шешімін таппадым. Ендігісін өздерің біліңдер»,- деген екен. Еліміз егемендік алып, есемізді түгендей бастаған тәуелсіздік жылдарында бекітілген төл мерекелеріміз бен атаулы күндеріміздің қайсын алып қарасақ та, әрқайсының орныққан орны, тереңге тартқан тамыры, өзіндік тарихы бар. Дегенмен, солардың ішінде қазақ халқы үшін маңызы айрықша бірегей мерекелердің бірі Домбыра күні дер едік. 2018 жылдан бастап шілде айының алғашқы жексенбісінде мерекеленіп келе жатқан «Домбыра күні» – қазақ халқының

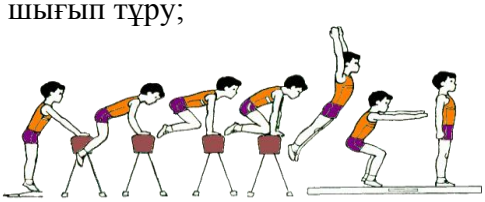
жанындай болған киелі домбыраға берілген тарихи баға, ресми ілтипат. Дархан даланың кеңдігін шанағына сыйдырып, қос ішектен қуанышы мен қайғысын төккен қазақы қара домбыраның халқымыз үшін қадір-қасиетін, маңыз-мәртебесін айтып жатудың өзі артық. Ақиық ақын Қадыр Мырзалиев жырлағандай, «нағыз қазақ – домбыра!». Осыдан бес жыл бұрын тұңғыш рет елорда төрінде аталып өткен мереке аясында еліміздің түкпір-түкпірінен жиылған 2000-нан астам домбырашы бас аланда күмбірлетіп күй төккенде, жүрегі дүрсілдемеген қазақ жоқ шығар, сірә! Атырау мен Алтай арасындағы түрлі домбыра мектебінің өкілдері бас қосқан күй аламанының күмбірі жыл өткен сайын жаңғырып, ұлттық болмысымызға серпін бере түсері сөзсіз. Бүгінде осы бастама аясында еліміздің басқа да қалаларында Домбыра күні айрықша аталып өтіп, түрлі танымдық шаралар ұйымдастырылатыны көңіл қуантады. Иә, қазақ халқының кие тұтқан жәдігеріне айналып, төрден орын алған қара домбыраның үні ұлттық болмысымыздың діңгегі екені даусыз. Кешегі күй атасы Құрманғазыдан бастап, Дәулеткерей, Қазанғап, Тәттімбеттей тума таланттар көңілдің сөзін күймен жеткізсе, аузымен құс тістеген дүлдүл ақындар да, атақты жыраулар да, сал-серілер де қос ішектен қолдау тауып, өшпес өнерін мұраға қалдырған. Жалпы алғанда, дәл осы домбыра аспабымен қазақ халқының тарихы мен тағдыры тығыз байланысты. Қазақтың қай күйін алып қарасақ та, қай әнін тыңдамасақ та, көне тарихтың ізіне тап боламыз. Мысалы, қазіргі кезде күйшілер арасында кеңінен мәлім «Шыңырау», «Аққу», «Кеңес», «Сары өзен», «Шұбар ат», «Ертіс толқындары», «Мұңлы қыз», «Тепең көк», «Ақсақ қаз», «Бозінген», «Желмая», «Құланның тарпуы», «Көкейкесті» сынды әуендер мен күйлер бізге сонау бағзы замандардан қойнауынан бабалар аманатындай болып жеткенін зерттеушілеріміз аз айтып жүрген жоқ. **Қазақтың жаны, қазақтың домбырасы!**

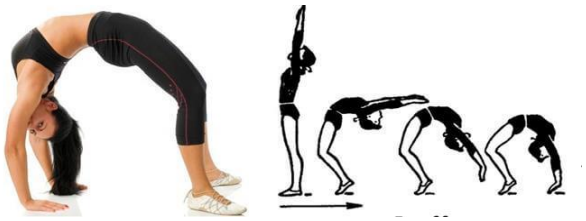

Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	6.1.5.1 - бірқатар дене жаттығуларының тактикаларын, стратегияларын және композициялық идеяларын түсіну және қолдана білу
Сабақтың мақсаты	**Оқушылар үйренеді:** Өздігінше тепе-теңдік жаттығуларын орындау **Оқушылардың көбі үйренеді:** Барлық элементтерді кезегімен орындау **Кейбір оқушылар үйренеді:** Тепе-теңдікке арналған қиын жаттығуларды кезегімен орындау
Бағалау критерийі	1. Қауіпсіздік ережесін сақтау. 2. Гимнастикалық талаптарға сай тепе-теңдік жаттығуларды орындау .

Сабақтың кезеңі/ уақыты	**Мұғалімнің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**

Басы	**«Тақырып көлеміндегі әрекеттер» Саптық жаттығуларды орындату:** 1. «Оңға» «солға» «кері айнала» бұрылып саппен жүру, **Жүру жаттығулары:** Қолды белге қойып, аяқтың ұшымен, аяқтың өкшесімен, табанның ішкі қырымен, табанның сыртқы қырымен жүру. **Жүгіру жаттығулары:** Екі қолды белге таяп, аяқтарын алға кезек – кезек сермеп жүгіру. Оң қапталмен қолды алға айналдыру. Сол қапталмен қолды артқа айналдыру. Тізені алға көтеріп жүгіру. Аяқты артқа сермей жүгіру. Толық отырып секіру. Толық отырып жүру. Дем алуға арналған жаттығулар. Терең дем алып, қолды жоғары көтеріп аяқтың ұшымен көтерілу, қолды жанына түсіріп, демді сыртқа шығару. Бір қатардан 3 немесе 4 қатарға тұрып жаттығу жасату. **Бағалау:** Оқушылар тарапынан берілген ақпаратқа мадақтау арқылы қолдау көрсету.	Оқушы өз жұбын табады Әдіс арқылы қайталау Сұрақ жауап орындайды	Қол шапалақ	Тренинг жазылған парақшалар

Ортасы	Қолды тіреп секіру - биіктігі 100-110см ағаш аттан аяқ екі жаққа көлденеңінен секіру техникасын үйрену үшін келесі дайындық жаттығуларын орындайды: - екі қолмен ағаш аттан ұстап тұрып, бір орында көпіршеде секіру; - екі қолмен ағаш аттан ұстап тұрып, бір орында көпіршеде секіріп, екі аяқты екі жаққа сермеу; - екі қолмен ағаш аттан ұстап тұрып, бір орында көпіршеде секіріп, екі тізені ағаш аттың үстіне қою; - екі қолмен ағаш аттан ұстап тұрып, бір орында көпіршеде секіріп, екі тізені ағаш аттың үстіне қойып, ағаш аттың үстіне шығып тұру; - екі қолмен ағаш аттан ұстап тұрып, бір орында көпіршеде секіріп, екі тізені ағаш аттың үстіне қойып, ағаш аттың үстіне шығып тұру, ағаш аттан бүгіле аяқты қосып секіріп түсу; - жүгіріп келіпгимнастикалық көпіршеден итерілу, екі қолды алға-жоғары көтеріп, екі қолмен итерілген кезде жамбас буынын бүгіп, иықпен қолды көтеріп, аяқты екі жаққа созып, бүгіле аяқты қосып түсу. **Осы тапсырманың дескрипторлары:** - Гимнастика сабағындағы қондырғы-ларда жаттығу жасау кезіндегі қауіпсіздік ережелерін біледі және сақтайды; - бірқатар дене жаттығуларының стратегияларын қолданады; - қимыл-қозғалысорындау кезіндегі өзінің және өзгелердің біліктілік сапасынтүсінеді. **Сұраңыз:** Жаттығуларды орындау кезінде қандай қауіпсіздік ережелерін сақтауымыз қажет? Комбинацияларды орындау кезінде-гі реттілікті сақтау қаншалықты маңызды?	Оқушылар спорт залды айналып жүре отырып тынысалуынқ алпынакелтіру. Қолды жоғары көтере отырып мұрынментерең дем алады да, қолды түсіргенде демді ауызбен шығарады.	Смаликтер арқылы ҚБ өзін өзі бағалау ҚБ «Отшашу»	Үлкен бос кеңістік. Гимнастикалық ағаш ат, көпірше, маттар. Гимнастикалық ағаш аттан секіру техникасын үйрену интернет ресурстарына сілтеме: https://www.youtube.com/watch?v=Bs13G1_olbM

	Сыныпты 2-4 командаға бөліп, гимнастика- лық эстафета өткіземін. Әр команданың алдын-да екі гимнастикалық төсеніштер төселеді. Мұғалімнің белгісі бойынша бірінші ойын-шылар гимнастикалық төсенішке дейін жү-гіріп жетіп, шалқалап жату қалпынан гим-настикалық «көпіршені» көрсетеді. Одан соң гимнастикалық шығыршыққа дейін жү-гіріп жетіп қолға алады да жермен дөңгеле алып жүру арқылы конустарға дейін жетеді, кері оралу жолында шығыршықты қолына алып жүгіріп келіп орнына қояды, өзінің командасына жүгіріп келіп эстафетаны келесі ойыншыға жалғайды. Тапсырмаларды тез орындап шыға алған команда жеңіске жетеді. 2-3 рет қайталау. **Осы тапсырманың дескрипторлары:** - Жаттығуларды орындау кезіндегі қауіп-сіздік ережелерін біледі және сақтайды; - қимыл-қозғалысорындау кезіндегі өзінің және өзгелердің біліктілік сапасынтүсінеді. **Сұраңыз:** Жаттығуларды орындау кезінде қандай қауіпсіздік ережелерін сақтауымыз қажет? Тапсырманы орындау кезінде қандай тактика, стратегияларды қолдандыңыздар?			
Сабақты ңсоңы	**«Сабақты қорытындылау»** **Мақсаты:** Қол жеткен нәтижелер туралы ойлану, өзіндік талдау жүргізуге дағдыландыру. **Сипаттама:** Өткен тақырып туралы талқылау үшін мұғалім мен оқушының біріккен іс-әрекеті. **Мұғалім әрекеті:** Сұрақ-жауап арқылы кері байланыс жүргізеді. Жақсы нәтижеге қол жеткізген оқушы мен капитанды атайды. Жетілдіру жаттығуларын ұсынады. **Оқушының әрекеті:** Қиын болған немесе жүзеге асыра алмаған мәселелер бойынша сұрақ қояды. «Команда капитаны» рөліндегі оймен бөліседі. Мұғалім сұрағына жауап береді. Өзінің жетістігі туралы айтады.	Бүгінгі сабақтан түйген ойлары мен тұжырымдар ына байланысты кері байланыс жасайды.		Рефлекси я парағы

	Бағалау: Мұғалім оқушыларына «Рефлексиялық нысана» парақшасын таратып береді, оқушылар өзіндік бағалау арқылы парақшаларын толтырады.			

Бисеналина Зибагуль Алмухамбетовна

АҒЫЛШЫН САБАҒЫНДА ҚОЛДАНАТЫН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Ақтөбе облысы Ембі қаласы №4 ЖББО мектептің ағылшын тілі пәні мұғалімі

Бүгінгі күні тілдік пәндерді оқытуда қолданатын тәсілдер өте көп. Дегенмен де сабақтың өту бағыты мұғалімнің пәнді терең меңгергені мен практиканы соған орай ұштастыра білгеніне тікелей байланысты болады. Баланың пәнге деген қызығушылығын аттыру үшін мұғалім көп ізденеді.

Ағылшын тілі – әлем халықтары байланысқа түсетін ғылым мен білімнің тілі, көптеген адамдардың лексиконы осы тілдің негізінде құрылған. Ағылшын тілін білу өте жақсы мүмкіндіктер сыйлайды, жаңа ортада болумен қатар жаңа білімді игеру мүмкіндігіне жол ашады. Ағылшын тілін білу оқушы бойындағы ***hard skills-mi*** дамытады. Қазіргі таңда ағылшын тілін білу арқылы сіз өзге бәсекелестеріңізден бір саты жоғары тұрасыз. Шетелдік сайттардан керекті ақпараттарды алуға, контент жасауға, шетелдік тұтынушылармен араласуға мүмкіндік береді.

Ағылшын тілін толық меңгеріп шығу үшін ***«Flipped learning»*** («Төңкерілген сабақ») оқыту жүйесін (тәсілін) тиімді пайдалануға болады. Ағылшын сабағындағы күрделі тақырыптарды осы әдіс арқылы терең меңгеруге болады. Ол үшін төңкерілген сабақтың ауқымында қарастырылатын тақырып оқушыларға алдын-ала дайындықпен келетін тапсырмалар ретінде үй тапсырмасы ретінде өздігімен зерттеуге беріледі. Тапсырманың екінысанда берілгені абзал.

Біріншісі – ауызша: «Мына параграфты (немесе материалды, не мәселені, не проблеманы, не мақаланы) оқып (немесе танысып, зерттеп, қарастырып), мына сұрақтарға жауап беріңіздер (немесе «Мына мәселердің қалай шешілетініне назар аударыңыздар», «Шешілетін үш жолын көрсетіңіздер») деген сыңайда болады.

Екінші тапсырма – жазбаша. Мәселен, «Осы параграф (мәселе, тақырып, сұрақ, материал, т.б.) бойынша кесте (немесе диаграмма, гистограмма, кластер, менталды карта, т.б.) құрастырып келіңіздер» деп ұсынамыз. Немесе «Осы мәселе жайында мына үш сұраққа жазбаша жауап жазып келіңіздер», не эссе жазу, жаттығу орындау, есеп шығару немесе құрастыру секілді жазу тапсырмаларын орындауды тапсырамыз.

«Жазу – дәлел» демекші, оқушылардың жазба тапсырмалары олардың үйге берілген тақырыпты қандай деңгейде игергендігінің айғағы болады. Олардың материалды білгендігін, түсінгендігін, талдай алатындығын, рефлексия жасай алатындығын олардың өз қолымен жазғандарынан көре де, өлшей де, бағалай да аламыз. Егер де сабақта мұғалім «Балалар, үй берілген тапсырманы орындадыңыздар ма?» деп сұрағанда, олар жамырай «Иә!» деп жауап берсе, ұстаз олардың бұл жауабын ауызша қалай тексере алады? 20-30 баладан тұратын топта үй тапсырмасын қанша оқушыдан

сұрай алар екен? Мүмкін ең жақсы жағдайда оншақты оқушылардан болар. Ал қалғандарының не білгені, олардың білімін қай бағытта және қалай дамыту керектігі назардан тыс қала ма? Ал жазу жұмысынан әр баланың тапсырманы қалай орындап, үйге ұсынылған тақырыпты қалай меңгергенін анықтауға болады. *«Жазу – дәлел»* деген осы болар. Бұған қоса мұғалім үйге оқушыларға өзінің осы тақырып бойынша оқыған шағын лекциясын да беріп жібереді. Ол үшін мұғалім камераға не ұялы телефонға 8-10 минуттық өз сабағын түсіреді. Жолай ол дәрісінің негізгі ұғымдарын тақтаға жазып немесе презентациялық слайд көрсете отырып түсіндіреді. Осыдан соң мұғалім лекциясын оқушыларға What'sApp арқылы жіберуіне болады. Оқушылар осылайша үйге берілген жаңа тақырыпты игеру барысында бірнеше ресурсты (материалдарды, мәтіндерді) қолданады, олардың ішіне, мәселен, оқулық №1, оқулық №2, мұғалімнің видеосабағы, мұғалімнің сілтеме жасаған интернет сайты, т.б.

«Flipped learning»-нің ағылшын тілін оқытуда қолдану кезіндегі артықшылығы – уақыттан ұту немесе уақытты тиімді пайдалана алу қабілеті. Сонымен қоса тілді өздігімен меңгере отырып, жоғарыда аталған тілдік төрт дағдысын да қалыстастыра алады. Қазіргі уақытта көптеген ұстаздар осы тәсілді қолдана отырып, тілді меңгертуде жоғары нәтижелерге жетіп жүр. Демек, бұл тәсіл арқылы сапалы білімді қамтамасыз ете аламыз деген сөз.

Ағылшын тілінде сәтті қолданылып жүрген тәсілдердің бірі — **Learn by Doing** немесе әрекет арқылы оқыту. Әрекет арқылы оқыту американдық философ Джон Дьюи түсіндірген білім беру теориясына жатады. Бұл оқуға ыңғайлы әдіс, яғни оқушылар бейімделу және үйрену үшін қоршаған ортамен өзара әрекеттесуі керек. Дьюи бұл идеяны Чикаго университетінің зертханалық мектебін құру арқылы жүзеге асырды. Оның көзқарастары прогрессивті білім беру тәжірибесін құруда маңызды болды. Мысалы, оқудағы бұл «теорияны» Ричард Дюфур қабылдады және кәсіби оқыту қоғамдастығын дамытуға қолданылды. Қарапайым тілмен айтқанда күнделікті өмірде айтылым және тыңдалым дағдыларын дамыту арқылы ағылшын тілін меңгеріп шығу деген сөз. Қазақ балалары үшін әдетте ағылшын тілді орта табу қиынға түседі. Сол үшін тілді оқу барысында жергілікті *speaking club*-тарға қосылып қою да артық етпейді. Көптеген адамдар тілдік орта табу арқылы өз білімдерін жетілдіріп жүр. Бұл тәсілді де ағылшын сабақтарында қолдануға болады. Сабақ барысында барынша сол тілде сөйлесу тілдік деңгейді арттырары сөзсіз.

Ағылшын сабағындағы тілдік дағдыларынды дамытуға арналған тиімді тәсіл - **Learning with cases.** Бұл тәсілдің қазақшасы – оқиғаларға негізделген оқу. Оны кейстер арқылы оқыту деп те атап жүр. Кейстермен оқыту - бұл жан-жақты және практикалық әдіс. Оның анық және қарапайым, кезең-кезеңімен жұмыс жасауы жеке дайындықты, шағын топтардағы талқылау мен сыныптағы үлгерімді арттырады. Мысалы, айтылым дағдысын дамыту барысында берілген мәтіндегі оқиғалар жүйесін өзінің жеке басындағы оқиғалармен ұштастыра отырып, сөйлеуге негізделеді. Оқушы жеке бір кейсті ала отырып, талдайды. Сосын топтық талдауға түседі, одан кейін бүкіл группаммен талқылайды. Бұл тәсілдің артықшылығы оқушы өзінің топ алдында жұмыс жасау қабілетін шыңдайды, топпен жұмыс жасауға беймделеді, уақытқа бағынады. Берілген дедлайн ішінде тапсырмаларды орындап шығуға дағдыланады. Осы қабілеттерді меңгеру арқылы тек тілдік қарымы дамып қана қоймайды, ортамен жұмыс жасау қасиеті артады.

Ағылшын тілін оқытуда Мел Зильберман ұсынған әрекеттің алты түрі көп көмектеседі. Олар: ***тыңдау, көру, сұрау, талқылау, жасау, үйрету.*** Осы алты әрекет қандай пәнді үйрену кезінде де көмекке келеді. Орындалуы қарапайым болғанымен, білім алушылар әдетте кейбір әрекеттерді жасауды ынта білдіре бермейді. Соның салдарынан тапсырма дұрыс емес орындалуы әбден мүмкін.

Қазіргі заман талабына сай тілді оқыту үшін ***подкаст, комикс*** тәсілдерін де тиімді пайдалануға болады. Берілген тақырып аясында подкаст, комикс дайындау арқылы жаңа технологияларды пайдаланады, түрлі ресурстармен жұмыс жасайды.

Қорыта келгенде, ағылшын сабақтарында тілдік дағдыларды дамыту үшін түрлі оқыту жүйелері мен әдіс-тәсілдерді ашып қолдануға болады. Тек баланың жасы мен тақырыптың ерекшеліктері басты назарда болғаны жөн. Оқушының жас деңгейіне байланысты олардың қызығушылықтары да әртүрлі болуы мүмкін. Сондықтан жоғарыда аталған әдіс-тәсілдер оқушыныі пәнді аса жоғары қызығушылықпен оқуына мүмкіндік жасайды.

Божыбаева Айым Кенелдиковна

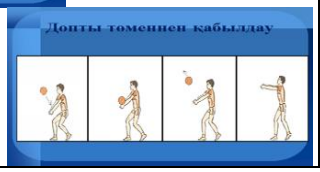
Ақтөбе қаласы Мұғалжар ауданы Мұғалжар жалпы білім беретін орта мектебінің дене шынықтыру пәні мұғалімі

Оқу мақсаттары	6.1.1.1. кең ауқымдағы арнайы спорттық қимыл-қозғалыс әрекеттерінің дәлдігін , бақылауды және икемділікті дамытуға арналған қимыл-қозғалыс дағдылын жетілдіру
Сабақ мақсаттары	Волейбол ойынының мазмұнын, ережелерін, ерекшеліктерін, қабылдау әдіс-тәсілдерін үйрету. Оқушылардың волейбол ережесін қаншалықты деңгейде меңгергендерін тексеру, ойын туралы түсініктерін толықтыру.Арнайы спорттық техникаларды орындау кезінде қимыл-қозғалыс дағдыларын және олардың орындалу ретін түрлендіру, денсаулықты нығайту жаттығулары барысында қауіпсіздік мәселелері бойынша хабардар болу.
Бағалау критерийі	Арнайы спорттық техникалардың дағдылары мен реттілігін таңдайды
Тілдік мақсаттар	Оқушылар: ойындар олардың физикалық және спорттық дағдыларын дамытуға көмектесетіндігі туралы өз түсініктерін көрсете және сипаттай алады. Пәндік лексика және терминология мыналарды қамтиды: ыршыту допты беру, лақтыру, қағып алу, допты алып жүру, қарсылық білдіру, Талқылауға арналған сұрақтар: - бұл ойында қандай тактиканы қолдандыңыз? - допты ұстап қалу немесе доппен ілгері жүру үшін қандай тактикаларды пайдаландыңыз? - бұл ойынды жақсырақ ойнау үшін, сендерге нені жетілдіру қажет-жеке немесе командалық дағдыларды ма? - ойындардағы қауіпсіздік туралы неліктен хабардар болуымыз керектігін айта аласыздар ма?
Құндылықтарды дарыту	Ынтымақтастық: өзара жақсы қарым-қатынас орнатады, ынтымақтастық дағдыларын қалыптастырады, бір-біріне көмек көрсетеді. Академиялық әділдік: бір-бірін әділ бағалайды, идеялары мен ой-

	пікірлеріне құрметпен қарайды. Өмір бойы оқу: алған білімін өмірмен байланыстырады, кері байланыс орнатады, білім алуға деген сүйіспеншілікті қалыптастырады. Патриотизм және азаматтық борыш: Отанға деген сүйіспеншілікті, адалдықты, өз іс-әрекеттерімен дәлелдейді. Өзіне және өзгеге құрмет: топтық жұмыс, жұптық жұмыс кезінде жүзеге асырады. Еңбек пен шығармашылық: альтернатив ойынды ұйымдастырады, ойын барысында жеңіске талпынады.
Пәнаралық байланыстар	қазақ тілі, өзін-өзі тану, музыка
АКТ қолдану дағдылары	Ноутбук, проектор, слайд, музыка , волейбол добы, ысқырық, волейбол ойынының суреттері
Бастапқы білім	Ойын техникасының дағдысын дамыту. Спорттық және қозғалмалы ойындар. Волейбол ойыны: Волейбол добын беру және қабылдау түрлері туралы түсінік беру 1.Сапқа түрғызу.Ойыншының алаңа тұру,орын ауысу тәртібі.Допты жоғарыдан беру, алу,төменнен беру, алу тәсілдерін түсіндіру,орындалуын көрсету.Допты әріптесіне бір-біріне беру әдістерін үйрету. Допты әріптесіне екі қолмен жоғарыдан беру әдістерін үйрету.

САБАҚТЫҢ БАРЫСЫ

Сабақтың кезеңдері	Оқушының әрекеті	Педагогтің әрекеті	Оқу ресурстары
Сабақтың басы 13 минут	Дайындық бөлімі: Оқушыларды қатарға тұрғызу. Сәлемдесу. Оқушылардың спорттық киімдеріне назар аудару. Сабақтың тақырыбымен және мақсатымен таныстыру. Бағалау критерийлерін анықтау. Техника қауіпсіздігін ескерту. Бой жазу жаттығуларын, жүгіру жаттығуларын орындау. Сапқа түрғызу. Кезекші мәліметі, сәлемдесу. Назар аудару жаттығулары «Оңға» «Солға», бұрылу «Саптық адыммен алға қадам бас!» Жүру бағытында орындалатын жаттығулар: 1.Қол жоғары аяқтың ұшымен жүру 2.Қол белде, өкшемен жүру 3.Қол белде, аяқтың ішкі, сыртқы қырымен жүру 4.Қол желкеде, жартылай отырып жүру 5.Қол тізеде, отырып секіру Жүгіру бағытында орындалатын Жаттығулар: Тізені жоғары көтеріп жүгіру	Оқушылардың қатарда түзу тұруын қадағалау. Келмеген оқушылардың себебін анықтау. Оқушылардың сабақтың тақырыбы мен мақсатын мұқият тыңдауын қадағалау. Бой жазу жаттығуларын ережеге сай орындалуын қадағалау.	Үлкен бос кеңістік, волейбол доптары, ысқырық, конустар, уақыт өлшегіш. Үлкен бос кеңістік, волейбол доптары, ысқырық, конустар, уақыт өлшегіш, шеңберлер.

	2.Өкшені жамбасқа лақтыра жүгіру 3.Аяқтың басын алға сілтей жүгіру 4.Оң,сол жақпен қолды айналдыра жүгіру 5.Артпен жүгіру 6.Жай жүгіру 7.Спорттық жүріс ,жүгіріс.Тыныс жолдарын қалпына келтіру. Бой жазу жаттығулары		
Сабақтың Ортасы Негізгі бөлім 25 минут	Волейбол ойынының шығу тарихы видеолар көрсету Тапсырмалар орындау 1.Допты жарға ұру 2.Екі топқа бөлініп, допты аяқтың ортасымен беру, допты жоғарыдан екі қолмен беру 3. Қарама-қарсы тұрып допты бір – біріне беру 4.Допты білекпен беру 5.Толығымен денемен жатып допты беру 6.Допты алып жүру 7. Шеңберде ойыну Допты бер де – отыр». Қатысушылар 2-3 қатарға тұрады. Әр қатардың алдына капитандары 2-4м ара қашықтықта қолында добымен тұрады. Белгі берісімен капитандар допты кеуде тұсынан екі қолмен немесе (бір қолмен иық деңгейінен) Қатар алдында тұрған ойыншыға лақтырып береді. Алдында тұрған қатысушы допты ұстап, капитанға қайтарып жылдам отырады да, екінші қатысушыға допты береді, сөйтіп ойын жалғаса береді. Соңғы ойыншы допты капитанға бере салысымен капитан допты жоғары көтерісімен барлық қатысушылар орнынан жылдам тұрады. Ойынды бірінші болып аяқтаған топ жеңіске жетеді. 	Волейбол ойынының қозғалысы адам баласына аса пайдалы табиғи қозғалыс пен дене мүшелерінің қимылынан жүгіру, жүру, секіру, лақтыру т.б. жаттығулардан тұрады. Бұл ойынды он жасар баладан бастап қай жаста болмасын ойнай береді. Сондықтан да, волейбол дене тәрбиесі пәні жаттығуларының бірі ретінде ең тиімді де ағзаға пайдалысы болып табылады. Ойын барысында нақты қозғалыс нәтижесінде ең бастысы адамның кординациясы қалыптасады. Қандай жаттығу болмасын, қозғалыс барысында нақтылы орындалады. Айталық, щабуылдау кезінде допты қарсыласының алаңға дәл түсіру, болмаса допты әріптесіне дәл бере білу, допты қарсыласының алаңына алдап тастау т.б. Демек адамның барлық қабілет-қасиетін қалыптастыратын ойынның бір түрі. Қатысушылардың тұрысына және допты беру барысында мұқият қарап дайын болу керек. Сіз ойынның ережесін ұстандыңыз ба? Допты оң және сол қолымен алып жүру керек. б) 5-6 мықты ойыншылар бөлек топқа іріктеліп, алаңның ортасында дайындалады. Сұраңыз: Сіздің тобыңызға жетістікке жету үшін қандай әлеуметтік және сыни ойлау дағдыларының көмегі тиді.	
	Волейбол ойынындағы допты алып жүру және беру техникасын		

	жетілдіруге арналған жаттығуларды қарама-қарсы лекке тізбектеліп орындаңыз және баламалы жаттығу түрін ұсыныңыз: Дескриптор - әріптесіне допты тура бағыттап, қабылдауға оңтайлы жағдай жасайды; - допты алып жүреді, кедергілерден оңай өту үлгісін көрсетеді; - допты аяқтың ішкі жағымен биік көтермей береді; - берілген тапсырмаларды тез орындау жолдарын, жетілдіру үшін баламалы жаттығу түрін ұсынады.	
Сабақтың соңы 7 минут	Сабақты қорытындылау: Мақсаты: Қол жеткен нәтижелер туралы ойлану, өзіндік талдау жүргізуге дағдыландыру. Тақырыпты меңгеру деңгейін анықтау. Сипаттама: Оқушылар өз беттерінше сабақтың басында қойылған сұраққа жауап береді. Өткен тақырып туралы кері байланыс беру үшін мұғалім сұрақ қояды, оқушылар ауызша жауап береді. Мұғалім әрекеті: Сұрақ-жауап арқылы кері байланыс жүргізеді. Сабақ басында қойылған сұрағына әр оқушыдан жауап сұрайды. Жақсы нәтижеге қол жеткізген оқушылар мен үздіктерді атайды. Жетілдіру жаттығуларын ұсынады. Оқушының әрекеті: Қиын болған немесе жүзеге асыра алмаған мәселелер бойынша сұрақ қояды. Үздік нәтиже көрсету үшін өзіндік ойлармен бөліседі. Сабақ басындағы мұғалім сұрағына жауап береді. 	

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Джукетаева Ақгүл Райымбекқызы

Ақтөбе қаласы, Сазды орта мектебінің тәрбие ісі-жөніндегі орынбасары:

ТҰТАС ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПРОЦЕСТЕГІ ТӘРБИЕ ӘДІСТЕРІНІҢ, ФОРМАЛАРЫ МЕН ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ЖҮЙЕСІ

Табиғат пен қоғам дамуы адамның еркінен тыс өмір сүретін объективтік заңдардың қатарына жатады. Бірақ адамдар ол заңдарды ашып, пайдалана білгендіктен олардың іс-әрекеті саналы, бағытталған іс — әрекетке айналады. Адамды табиғаттың құрамды бір бөлігі ретінде оны танып білу, оған тәрбие арқылы әсер ету өте күрделі педагогикалық процесс. Педагогика болса диалектиканың барлық заңдылықтарын өз бойына жинақтаған ғылым. Оқыту және тәрбие процесінің диалектикасы оның өзара байланысында, үздіксіз дамуында, жылжымалылығында және қарама – қайшылығында ашылады. Педагогикалық процестің заңдылықтарын кезінде К.Д. Ушинский өзінің “Педагогикалық антропология” деген еңбегінде ескертіп айтқан, педагогикалық қағидаларды құр жаттап алу ештеңеге қол жеткізбейді, пайда бермейді. Оның ғылыми негіздерін зерттеу керек, содан шығатын ережелерді білу керек деген. Ол психикалық құбылыстардың заңдылықтарын, оны басқарудың жолдарын зерттеуді, сол заңдарды ой елегінен өткізе отырып, жағдайларға байланысты, пайдалануға болады деген. Педагогикалық процестің заңдылықтары көрнекті педагогтардың Ю.К. Бабанскийдің, И.Я. Лернердің, И.Ф. Харламовтың еңбектерін кең көлемде баяндалған. Тәрбие – бұл педагогикалық құбылыс. Педагогикалық құбылыстар мен процестер арасындағы байланыс заңдылық деп аталады. Педагогикалық заңдылық деп – педагогикалық процестің тұтастығын айтады. Қазіргі педагогикалық теорияда “Тәрбие әдісі” ұғымы әлі де жете зерттелмеген мәселелердің бірі. Өйткені бұл жөнінде әр түрлі көзқарастардың бар екені байқалуда. Бұған көптеген авторлардың тәрбие әдісіне берген анықтамаларының өзі – ақ дәлел бола алады. Т.Е. Конниковаңың анықтамасы бойынша – бұл педагогикалық жұмыстың тәсілдері мен жолдары арқылы тәрбие мақсатына жету. И.С. Марьенконың анықтамасы бойынша, тәрбие әдісі – бұл жеке адамға тікелей және жанама түрде ықпал жасау. В.А. Сластенин тәрбие әдісін тәрбиешілер мен тәрбиеленушілердің іс — әрекетінің өзара байланыс тәсілдері деп тұжырымдайды. Сонымен, әр түрлі авторлардың анықтамаларына сүйеніп, мынадай қорытынды жасауға болады. Тәрбие әдісі – тәрбиешілер мен тәрбиеленушілердің өзара байланыс іс-әрекетінде оқушылардың тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына бағытталған педагогикалық жұмыс тәсілдері. Мұндай анықтама ынтымақтастық педагогика талабына сәйкес келеді. Ынтымақтастық педагогика мұғалім мен балалардың бірлесу еңбегіне сүйеніп, оларды қуаныш сезіміне бөлейді, табысқа жеткізеді. Тәрбие жұмыстарының әдістері тәрбиенің мақсатына, принциптеріне және мазмұнына, балалардың жас және дербес ерекшеліктеріне, олардың тәрбиелік дәрежесіне байланысты. Тәрбие әдістері тәрбие жұмысының мақсаттары және мазмұнымен анықталады, ал мақсат — әдістің бас критерийі. Тәсіл әдістің құрама бөліктері, әрбір әдістің тәсілдері болады. Мысалы, үйрету мен жаттықтыру әдістерінің тәсілдері: нұсқау, көрсету, машықтандыру,тапсырма т.б. Нақты тәрбие барысында әдістер мен тәсілдер арасында нақты шекара жоқ, ол құбылмалы (өзгергіш), жылжымалы болады. Тәрбие құралдарына іс-әрекеттерінің түрлері көрнекі, құралдар, көптеген комуникация құралдары, педагогикалық ықпал жасау құралдары (мұғалім, ата-ана, ересек

адамдардың сөзі, олардың өнегесі т.б.) жатады. Тәрбие мақсаты жемісті болу үшін осы құралдарды тиімді пайдалану қажет. **Тәрбие әдістері мен тәсілдеріне сипаттама.** Белгілі орыс педагогтары тәрбие әдістерін жасау үшін 40-жылдардың соңында, 50-жылдардың басында көп күш салды. Тәрбие әдістері проблемасын шешуде зор үлес қосқан педагогтар Н.К. Гончаров, Т.Е. Конникова, И.Т. Огородников, Н.И. Болдырев, И.С. Марьенко, Г.И. Шукина, В.А. Сластенин т.б. 60- жылдардың екінші жартысынан бастап педагогикалық іс-әрекеттерін жіктеуде "Советская педагогка" журналының беттерінде бірнеше талас пікірлер айтылып келеді.

Қазіргі кезде тәрбие әдістерін жіктеудің ІІ-ден астам түрлері бар. Солардың ішінде Т. Е. Конникова, Г. И. Шукина және В. С. Сластенин жасаған тәрбие әдістері жіктеуінде бірізділік байқалады. Бұл жіктеу мектептерде қолданылып келеді.

2. **Тәрбие әдістерін жіктеу.**

Герцен атындағы Санкт-Петербург мемлекеттік педагогикалық институтының ғалымдары (Т.Е. Конникова, Г.И. Щукина) жасаған тәрбие әдістерін жіктеу үш топқа бөлінеді. Бірінші топ- тәрбиеленушілердің іс-әрекеттеріндегі, қарым-қатынасындағы, мінез – құлқындағы жағымды тәжірибені қалыптастыру әдістері: талап, қоғамдық пікір, үйрету, жаттықтыру, арнайы тәрбиелік ситуация. Талап – мінез-құлық нормасының көрнісі, балаларды әлеуметтік тәжірибеге қатыстыру. Талаптың ынталандыру және тежелеу функциялары бар. Ынталандыру функциясы – бұл жұмысты бастау және аяқтау. Тежелеу – басқа адамдардың жұмысына кесел келтіретін әрекетті тоқтату. Қоғамдық пікір – бұл ұжымдық талаптың бейнеленуі, ал талап – нақты міндет, оны іс- әрекеті, процесінде орындау қажет. Ұжым мүшелерінің байымдауы, баға беруі – бұл қоғамдық пікір, ұжымының еркі және күші. Ұжым тәрбие субектісі, педагогктың тірегі.Үйрету, жаттықтыру – бұл мінез – құлық нормасына сәйкес оқушыларды қажетті дағдыға, әдетке төселдіру. Тәрбие үйретуден басталады. Мысалы, баланың мезгілімен жатуы, өз мүліктерін, жұмыс орнын тәртіпке келтіріп ұстауы т.б. Үйрету әдісі баланың орындағыштық, сыпайылылық (инабаттылық), мұқияттылық, табандылық сияқты қасиеттерін қалыптастырады. Балалардың өмір тәжірибесі кеңейіп, санасы дамыған сайын, үйрету әдісі өзінің алғашқы маңызын жойып, басқа әдістермен бірігеді. Мысалы, бұл әдіске өте жақын жаттықтыру әдісі.

Жаттықтыру әдісі – бұл әр түрлі ситуацияда оқушылардың моральдық тапсырмаларды орындауы. Жаттықтыру әдісінің ұжымның мүддесімен, талаптарымен қабысуы қажет. Мысалы, кез – келеген тәрбиелік шараларды мезгілінде бастау оқушыларды тәртіптілікке, ұйымшылдыққа тәрбиелейді. Оқушылардың өндірістік бригадалары, шефке алу жұмыстары оқушыларды борыштық сезімге, жауапкершілікке жаттықтырады.

Үйрету және жаттықтыру әдістерінің тәсілдері: нұсқау, көрсету, машықтандыру, тапсырма. Тәрбиелеуші ситуация жеке адамның жағымды әрекеттерінің және қылықтарының қалыптасуына ықпал етеді. Бұл әдіс тәрбиешілер және тәрбиенушілер арасындағы қарым – қатынасқа қолайлы жағдай жасайды. Сынып, мектеп біріншілігіне жарыс ұйымдастыру, топқа, ұжымға және оқушыға (мектепті көгалдандыру, сыныпты, демалтын орындарды дайындау, яғни безендіру т.б.) тапсырма беру тәрбиелеуші ситуацияда іске асырылады.

Өз еркімен таңдау ситуациясының тәрбиелік мәні өте зор. Мысалы, екінші адамға тұрып орын беру немесе үндемей қалу, шынын айту , немесе жалған сөйлеу т.б. Мұндай ситуацияларда балалар көп ойланады, қайғырады.

Екінші топ. Жеке адамның санасын қалыптастыру әдістері (ұғым, байымдау – пікірін айту, баға беру, сендіру). Бұл топтың әдістері: саяси, этикалық әңгіме, әңгімелеу, пікірталас, лекциялар, өнеге.

Бұл әдістердің балалар санасына ықпал жасауда маңызы өте зор. Осы тұрғыдан балаларды өмірдің, еңбектің қоғамдық нормасына қатыстыру қажет, ал бұл балалардан осы нормалар жөнінде білімді, байымдауды, баға беруді талап етеді. Бұл жағдай жеке адамның өмірлік позициясын, яғни көзқарасын сипаттайды.

Есенбаева Гулназим Мейрамхановна

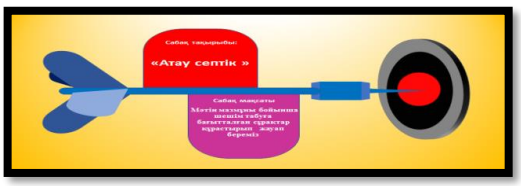
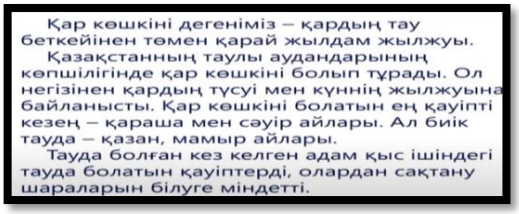
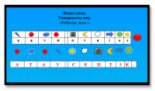
АТАУ СЕПТІК

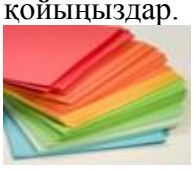
Алматы қаласы Әуезов ауданы №158 ЖББМ мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	4.2.3.1 – мәтін мазмұны бойынша шешім табуға бағытталған сұрақтар құрастыру және жауап беру.
Сабақтың мақсаты	мәтін мазмұны бойынша шешім табуға бағытталған сұрақтар құрастырып жауап береді

Сабақтың барысы

Сабақтың жоспар-ланған кезеңдері	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 2 минут	**І.Ұйымдастыру.** Сәлемдесу. **І.Қызығушылығын ояту "Көңіл күй таңда" әдісі** Балалардың көңіл күйлерін сұрау (гүлге жазылған сөздерді таңдайды) 	Оқушылар қимылмен жасайды	Жарайсыңдар! 	
2 минут 4минут	**ҰЖ: Топ атауы** **1-топ «Қар көшкіні » тобы 2-топ «Сең » тобы**	-плинтер таңдау арқылы топ атауларын алады	Жарайсың! **Дескриптор-** плинтер таңдау арқылы топ атауларын біледі	
Сабақтың ортасы 1минут **Білу.** 5 минут	**Топ ережесімен таныстыру** 	Топ ережелерімен танысады		

4минут	**МТ: Бағалау парақшасы «+1Ақыл»** **1-тапсырма Өткен сабаққа шолу ҰЖ «Кім тапқыр?» әдісі** Wordwall программасы арқылы септіктерді табады https://wordwall.net/ru/resource/51919554 **МТ : Жаңа тақырып.** **Дәптермен жұмыс** Қаңтардың Сынып жұмысы **ЕРЕЖЕМЕН ТАНЫСТЫРУ** **2-тапсырма ҰЖ «Біліміңді қолдан» 26-жаттығу.** Мәтінді оқы. **Шешімін табуға бағытталған сұрақтарға жауап бер** 1. 1.Қар көшкіні деген не?	Бағалау парақшасы Wordwall программасы арқылы септіктерді табады Ребусты шешу арқылы сабақтың жаңа сабақтың тақырыбын біледі Сабақтың тақырыбы мен мақсатымен танысады	Бағалау парақшасы **Дескриптор:** -септіктердің сұрақтарымен сәйкестендіре алады **Бағалау +1АҚЫЛ** Ережемен таныстыру	 https://wordwall.net/ru/resource/51919554

2минут	2. Қыс мезгілінде тауға шықсаң ,нені білуің керек? 3. 3.Қар көшкіні болатын ең қауіпті кезең қай кезең? 4. .Қар көшкіні болған жағдайда не істеу керек? 5. Сен альпинист болсаң, тауға өзіңмен бірге қандай құралдар алар едің?	Мәтінді түсініп оқып сұрақтарға жауап береді		
3минут			**Дескриптор:** -шешімін табуға бағытталған сұрақтарға жауап бере алады -мәтіндегі алғашқы сөйлемді көшіріп жазып, бастауыш пен баяндауыштың астын сыза алады **2 балл** **Бағалау** **+1АҚЫЛ**	
4минут	**Мәтіндегі алғашқы сөйлемді көшіріп жазып, бастауыш пен баяндауыштың астын сыз** Қар көшкіні дегеніміз –қардың тау беткейінен төмен қарай жылдам жылжуы.			
3минут	**3-тапсырма ЖЖ «Жұптасып талқыла» әдісі** **ЗЗ-жаттығу Төмендегі сөздер бастауыш болатындай етіп жаз.** **Мысалы:Қазақстан –тәуілсіз мемлекет 1-топ «Қар көшкін» тобы**			
3минут	**Тау, көшкін** **Жауап: 1.Тау өте биік болады** **2.Тауда көшкін көп болады.**	Мәтіндегі алғашқы сөйлемді көшіріп жазып, бастауыш пен баяндауыштың астын сызады		
3минут	**2-топ «Сең» тобы** **Өзен ,сең** **1.Өзен дүр сілкінді. 2.Ертісте мұз еріп сең жүре бастады.**			
	Саралау: Тапсырма бойынша **Сергіту сәті** **Екі топтың түстеріне байланысты А4 кағазбен қимыл жасау** (Балалар ғалымдардың зерттеуі бойынша әлемде 4 пайыз адам көзін жұмып қағаздың дыбысын есту арқылы оның түсін анықтай алады екен . Қызықпа сендерге бұл дерек? .Қазір бұны тексеріп көрейік пе? Жасап көреміз бе? Қолдарына түрлі –түсті қағазды ала қойыңыздар. 	Сөздерден сөздер құрастырып жазады	**Дескриптор:** сөздер бастауыш болатындай етіп жаза алады **1балл** **Бағалау** **+1АҚЫЛ**	

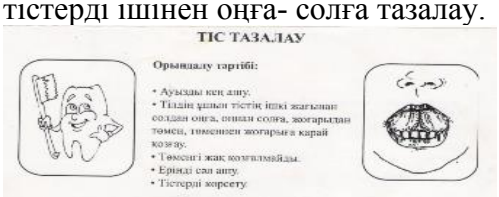
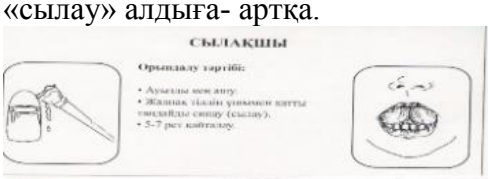
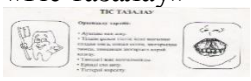
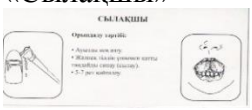
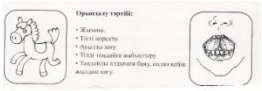
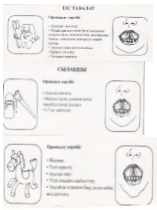
	4-тапсырма ӨЖ « Біліміңді қолдан» әдісі 32 –жаттығу Өлеңді көшіріп жаз.Атау септігіндегі зат есімдерді тауып,олар сөйлемнің қандай мүше болып тұрғандарын жаз. **1-топ «Қар көшкіні» тобы** **Өзен** дүр сілкінді, Көкше **мұз** жыртылды. Демде **арна** кеңейді, Қозғалды **сең** енді. **2-топ «Сең» тобы** Сансыз **мұз** аралы , Қағысып барады. Қайыру бермеген Тағыдай **«сең»** деген **Тақтаға екі топтан 2 оқушы шығып жазады** **5-тапсырма ТЖ «Ойлан, топтас , талқыла»** **1-топ «Қар көшкін» тобы** Қар көшкініне қауіпсіздік ережесін құрастыр **.** **2-топ «Сең» тобы** Сеңге қауіпсіздік ережесін құрастыр **Саралау:** диалог және қолдау көрсету **7- тапсырма «Көбелектерді өз гүліне қондыр»** Ұшып жүрген көбелектердің қанатында септіктердің сұрақтары жазылған. Ал гүлдердің гүлшелерінде септік атаулары жазылған .Септіктердің сұрағына сәйкес көбелектерді өз гүліне қондыр 	Сергіту сәтін іс-қимылмен көрсетеді. Өлеңді көшіріп жазады. Атау септікті табады Топтасып тапсырманы орындайды. Аралардың сұрақтарына жауап береді Септіктердің сұрағына	**Дескриптор:** -өлеңді көшіріп жаза біледі -атау септігіндегі зат есімдерді тауып,олар сөйлемнің қандай мүше болып тұрғандарының айта алады **2 балл** **Бағалау** **+1АҚЫЛ** **Дескриптор:** Қар көшшкіні мен сеңге қауіпсіздік ережесін құрастыр біледі **1балл** **Бағалау** **+1АҚЫЛ** **Дескриптор:** Адам ,табиғат сөздерін септеп жаза алады **1балл** **Бағалау** **+1АҚЫЛ** **Дескриптор:** -септіктердің сұрағына сәйкес көбелектерді өз гүліне қондыра біледі **1балл** **Бағалау** **+1АҚЫЛ**	А4 қағаз маркер суреттер слайд Үлестірме қағаз

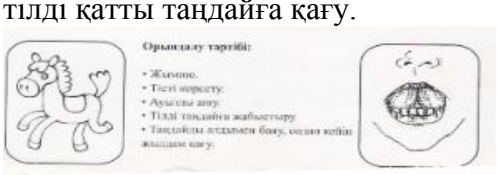
	8- тапсырма Қалыптастырушы бағалау ӨЖ «Кім тапқыр? » әдісі Берілген сөздерден атау септіктерін тауып көршап сыз **Саралау:** Қарқын бойынша саралау Қарқыны төмен, қолдауды көп қажет ететін оқушыларға жетелеуші сұрақтар арқылы көмектесемін	сәйкес көбелектерді өз гүліне қондырады Атау септігін табады	**Дескриптор:** -берілген сөздерден атау септіктерін тауып көршап сыз **1балл** **Бағалау** **+1АҚЫЛ**	
Сабақтың соңы 2 минут 2мин 2мин	**IV.Сабақты бекіту: «Гүлге су құяйық»** **Оқушылардың білімін бағалау** **Бағалау «+1Ақыл»** **Кері байланыс** **Үй тапсырма : 30-жаттығу 17 бет**	Сұрақтарға жауап береді **Бағалау** **+1АҚЫЛ** Кері байланыс жасайды Үйге тапсырма	Мадақтау сөздерін айту Жинаған +1 Ақылдары бойынша бағалау	

Еркінқызы Лия

«Р» ДЫБЫСЫН ҚОЮҒА ДАЙЫНДЫҚ. МЕНІҢ ОТБАСЫМ ЖӘНЕ ДОСТАРЫМ

Ақтөбе облысы, Хлебодаровка жалпы орта білім беретін мектебінің дефектолог-логопед

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Логопедтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Кіріспе кезеңі 5 мин **Сабақтың басы 10 минут**	-Сәлемдесу Көтеріліп шаңырақ, Уықтары шаншылар. Керегелер керіліп, Өрімдей боп өрілер. Бәріміз жүрсек айналып, Киіз үй болып көрінер. - Балалар, біз қандай заттың бейнесін жасадық? - Ал, киіз үйде кімдер тұрады? - Оларды бір сөзбен қалай атаймыз? - Дұрыс айтасыңдар. Бүгінгі біздің тақырыбымыз өз отбасымыз,достарымыз туралы болмақ. **Артикуляциялық жаттығулар** -Кәнекі, біз тілімізді жаттықтырып алайық. **«Серуен» жаттығуы**. Тілді 1-5-ке дейін санап ұстап тұру. **«Кімнің тістері таза?»** Ауызды сәл ашып, тілдің ұшымен жоғары тістерді ішінен оңға- солға тазалау. **«Сылақшы».** Жымиып, ауызды ашып, тілдің ұшымен таңдайды «сылау» алдыға- артқа. 	-Сәлемдеседі, назарын сабаққа аударады -Шаттық шеңберін орындау -Балалар -Киіз үйдің бейнесін жасадық -адамдар,балалар -Отбасы -Балалар артикуляциялық жаттығуларды орындайды «Тіс тазалау» «Сылақшы» « Ат шауып келеді» -Балалар тыныс алу жаттығуларын орындайды. -Балалар -Отбасы мүшелерін көріп тұрмыз Балалар өз отбасы туралы айтып береді.		

	«Ат шауып келеді» Жымиямыз, ауызды ашып, жалпақ тілді қатты таңдайға қағу. **Тыныс алу жаттығулары** - Логопед: енді тыныс алу жаттығуларын жасайық ***«Допты қақпаға кіргіз»*** Езу тартып күлу, астыңғы ерінге тілдің алдыңғы шетін төменгі ерінге салып, ф дыбысын айтқандағыдай, үстел үстіндегі мақтаны арғы шетіне үрлеу. Орманда аңдардан басқада көбелектер бар екен. **«Ұш көбелек!»** жаттығуын жасайық. Көбелектерді ұшыру үшін үзбей дем шығару керек. Логопед балаға көбелектерді көрсетіп, олармен ойнауды ұсынады. -Қарашы, қандай әдемі көбелектер! Логопед көбелектерді үрлейді, -Қара, ұшты! Енді сен үрлеп, оларды ұшыр. Қай көбелек ары ұшады екен? Үрлеген уақыт 10 секундтан аспау керек. -Жарайсың! Ал енді мына гүлдерге қарашы, олар қалай аталады, білесің бе? (бақ- бақ гүлі) Енді осы гүлмен аттас жаттығуды жасайық. - Енді мына суретке назар аударайық - Кімдерді көріп тұрсыңдар? - Отбасы мүшелерін атайық: ата, әже, әке, ана, аға, әпке, іні, қарындас 	Дәптермен жұмыс Әкем, анам, ағам, қарындасым		

	Отбасында кімдермен тұрасыңдар атап, дәптерлеріңе жазыңдар			
Сабақтың ортасы 20 минут	***Фонематикалық естуін қалыптастыру бойынша жұмыс*** -Логопед: Балалар мен сөздер айтамын, сендер «Р» дыбысы бар сөзді естігенде шапалақтауларың керек. Ата, қарррындас, әпке, бауыррр, әже, әпке, көке, Асақаррр **Логикалық тапсырмалар** **« Көлеңкесің тап ойыны»** **«Серетті боя» жаттығуы** Берілген суреттен барлық « Р» дыбысын боя. 	-Балалар Карындас, бауыр, Асқар сөздерін естігенде шапалақтап жауап берді Балалар суреттерді көлеңкесімен сәйкестендірді Суретті бояйды.		 Сурет және қалам
Сабақтың соңы	- Бүгін қай дыбыс бойынша жұмыс жүргіздік? - Әкеміздің әкесі бізге кім болады?	Р дыбысы Ата болады		
Үйге тапсырма	-Артикуляциялық және тыныс алу жаттығуларын қайталау -Отбасы суретін салып келу.			

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА АҒЫЛШЫН ТІЛІН МЕҢГЕРТУ ҮШІН ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Ерполатова Гулсим Едилбаевна

Ақтөбе облысы, Мәртөк ауданы, Қаратоғай жоғары Қаратоғай ЖОББМ ағылшын тілі пәні мұғалімі

Бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі білім сапасын арттыру. Осы мәселені шешу білім беру мазмұнын жаңа шыландырумен, оқу үрдісін ұйымдастыру технологиясы мен әдістерін жетілдіру болып табылады. Қазіргі кезде оқушылардың шет тіліне қызығушылығын, білімге құштарлығын ояту, танымдық белсенділігін арттыру әрбір шетел тілі мұғалімінің міндеті. Шетел тілі қазіргі кезде заман талабына сай көптеген мектептерде 1 сыныптан бастап жүргізілуде, демек бұл оқушы бойында ерте кезеңнен бастап ұлтаралық, мәдениет аралық бірлестікке дайындықтың қалыптасуына тікелей ықпал етеді.

Күнделікті бір сарынды, дәстүрлі сабақпен оқушыларды қызықтыра алмайсың, керісінше жалықтыратыны сөзсіз. Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын ояту үшін, сабақ барысына жаңалық енгізу қажет. Сол арқылы біз оқушылардың бойында ізденімпаз, шығармашыл, ойлау, ізденіс қабілеттерін қалыптастырамыз. Бастауыш сыныпта ол үшін ойын технологиясын қолданған жөн. Ойын технологиясын сабақта дұрыс қолдана білу керек, себебі санына емес сапасына назар аударған жөн.

Ойын ойнау арқылы балалар өздерін көрсете алады, өзара қарым – қатынасқа түседі, жеңіске деген ұмтылыс пайда болады. Мектепке дейінгі кезеңде ойын – балалардың ең негізгі әрекеті болды. Күнде дәстүрлі сабақ өткізу арқылы, қалаған нәтижеге жете алмайтының түснікті

Сабақта ойын әрекеті болу керек екендігін аңғарылды. Бірақ қандай деңгейде? Сабақтың қай кезеңінде? Қай кезде жақсы нәтиже береді?

Оқу барысындағы ойындық технологияның орны мен ролі, ойын және оқу элементтерінің үйлесімі көп ретте мұғалімнің педагогикалық қызметімен топтастыруын түсінуіне байланысты.

Бірінші кезекте әрекет ету барысына қарай ойындарды физикалық (қимылдық), интеллектуалдық (ақыл-ой), еңбек әлеуметтік және психологиялық деп бөлу қажет.

Педагогикалық барысының сипатына қарай ойын мынадай топтарға бөлінеді:

а) оқытып-үйретететін, жаттықтыратын, бақылайтын және жинақтайтын;

ә) танымдық, тәрбиелік, дамытушылық;

б) өнімді, шығармашылық;

в) коммуникативті, кеңес беруші, кәсіби бағдарлы, психо-техникалық және т.б.

Сабақта қолданатын дидактикалық ойындарды 4 топқа бөлуге болады

- лексикалық
- фонетикалық
- грамматикалық
- орфографиялық

Оқыту процесінің әр түрлі сатысында ойын түрлері де танымдық мақсатты көздей алады, оқушының жас ерекшелігіне қарай әр түрлі формада қолданылады:

- Оқушылар нақты қызмет тәжірибесін меңгереді.
- Оқушылар тек бақылаушы ғана емес, өздері қатыса отырып қиын

мәселелерді өз бетінше шеше білуге үйретеді.

- Оқу процесінде алған білімді нақты істе қолдана білуге мүмкіндік береді.
- Оқушы әрекетіне негізделген оқу көлемін басқарады.
- Уақытты үнемдеуге үйретеді.
- Оқушылар үшін психологиялық жағымды.
- Ойын барысында шешім қабылдау оқушылардан аса жауапкершілікті талап етеді.
- Оқушылар үшін қауіпсіз.

Сонымен қатар ойындар маңызды әдістемелік тапсырмалардың орындалуына мүмкіндік туғызады:

- Балалардың сөйлеу арқылы араласуына психологиялық дайындығын жасауға;
- Олардың тіл материалын көп қайталауына табиғи қажеттілікті қамтамасыз етуге;
- Сөйлеудің жалпы алғанда күтпеген жағдайға дайындығы болып табылатын оқушылардың қажетті сөйлеу үлгісін таңдап алуға жаттықтыруға.

Сабақ барысында оқушының тілін дамытатындай, коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыратындай ойындарды қолданған тиімді. Мысалы: «доппен ойыны» балалар допты бір-біріне лақтырып тез заттың атын немесе түсін, яғни жалғастыру керек.

«Сұрақ қой» ойынында үстелдің үстінде бірнеше заттар жатады, оқушылар әр затқа сұрақ қою керек,

«Затты тап» ойынында мұғалім әлдебір затты газетпен жауып, сұрақтар қою барысында оқушылар ол не зат екенін шешу керек,

«**Сөз құра**» суретке қарап атын атау және осы сөздің бірінші әрпіне сөз құрау керек,

«Дым білмес» ойынында дым білмес тақтадағы сөзді немесе карташыдағы санды дұрыс оқымайды,мысалы: мұғалім 20 санын көрсетеді, ал дым білмес It’s twelve десе, сынып түзетіп No, it’s twenty деп жауап беру керек, «Түсті ата» ойынында мұғалім қызыл түсті карташы көрсетіп «What color is it?» балалар It's red деп жауап береді. Әр ойын сабақ мақсатына сай қолданыс табады. Бұл ойындар оқушының сөйлеу тілін жаттықтырады, яғни коммуникативтік құзіреттілікті арттырады.

Қимылдары дамуымен қатар ойын барысында өлең, тақпақ жаттайды, мысалы: “**colours**”, “**friends**”, “ **school**”, “**family**” .

Сонымен қатар оқушы құзыреттіліктерін дамытатындай рольдік, сюжеттік ойындардың да маңызы зор. Ойын үстінде бала сұранысы мен мұғалім тапсырмасы өзара ұштасады.

Мысалы: **«Our house»** ойыны. Топ өздері тұрғысы келетін үйдің сұлбасын сызады немесе суретін салады. Одан кейін осы үйді салу үшін материалдарды анықтап алады. Осылайша ойын өмірмен байланыста болып, оқушы құзыреттілігін дамытуға септігін тигізеді.

Оқу үрдісінде тиімді ойындардың бірі төмендегідей:

1. Рөлдік ойындар.
2. Іскерлік ойындар.

Рөлдік ойындар интербелсенді әдістердің тиімді бір түрі.

Рөлдік ойындар екіге бөлінеді:

1. Әрбір оқушы рөлде ойнайды.
2. Оқушылардың шағын топтары рөлде ойнайды.

Іскерлік оқу ойындарға келсек, мысалы, сабақ тақырыбы бойынша жазылған сценарийлерге қысқа жағдаяттар ойнау.Ал саяхат ойындарында оқушылар күнделік жүргізеді немесе достары мен туыстарына хат жазады. Блиц оқу ойындары туралы айта кетсек, олар шағын ойындар, оқушылардың нақты біліктері мен дағдыларын дамытуға бағытталады.мынадай түрлері болады: фотосуреттерді баяндау(отбасы мүшелерін, достарын, өз үйіңді, бөлмеңді), сұхбат алу (мерекелер тақырыбы бойын*ша), шындық детекторы (дұрыс, қате), т.б.* Өндірісті ойындарда әлеуметтік және экономикалық маңызы бар күрделі мәселелерді шешуге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Есенбаева Кумыс Бутаевна

СОЦИАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ: ВИДЫ МОТИВАЦИИ УЧЕНИКОВ С НИЗКИМ УРОВНЕМ ЗНАНИЙ

учитель английского языка КГУ «С(В)ОШ №44» г.Актобе

«МОТИВАЦИЯ УЧЕНИЯ – ОСНОВНОЕ УСЛОВИЕ УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ»
В.А. Сухомлинский

Мотивация – совокупность стойких мотивов, побуждений, определяющих содержание, направленность и характер деятельности личности, её поведения.

Мотив – то, что побуждает человека к деятельности, ради чего она совершается (интерес, стремление, потребность, идеал, инстинкты, эмоции, влечения, установки).

Учебная мотивация — это процесс, который запускает, направляет и поддерживает усилия, направленные на выполнение учебной деятельности. Это сложная, комплексная система, образуемая мотивами, целями, реакциями на неудачу, настойчивостью и установками ученика.

МОТИВЫ

учебно-познавательные	социальные	позиционные
овладение новыми знаниями	быть полезным обществу	определенную позицию в отношениях с окружающими
интерес к приемам самостоятельного приобретения знаний	желание выполнить свой долг	заслужить авторитет
самостоятельное совершенствование способов добывания знаний	понимание необходимости учиться	заслужить авторитет
рациональная организации собственного учебного труда	чувство ответственности	самоутверждение
		оказывать влияние на других учеников, доминировать в коллективе

МОТИВЫ

внутренние	внешние
при самостоятельной познавательной работе	при самостоятельной познавательной работе
интерес к результату деятельности	при оказании помощи взрослым
интерес к процессу деятельности	осуществляется в силу долга
стремление к саморазвитию	ради достижения определенного положения среди сверстников

Признаки мотивирующей среды

При организации любой деятельности важно учитывать несколько требований. Они просто необходимы для удовлетворения потребностей и формирования правильной мотивации:

1. Деятельность должна быть творческой и разнообразной.
2. Возможность развиваться при выполнении заданий.
3. Чувство принадлежности к группе и признания с ее стороны.

4. Право принимать решения самостоятельно в рамках своей компетенции.
5. Ощущение опоры и помощи.
6. Присутствие внешних атрибутов успеха: похвалы, поощрения, комплимента.
7. Осмысленность требуемых действий.
8. Возможность высказать собственное мнение, которое примут к сведению.
9. Доступность и своевременность получаемой информации.
10. Обратная связь после проделанной работы.

Если все эти признаки (или, по крайней мере, большинство) присутствуют в организации деятельности, то можно считать, что формирование внутренней мотивации пройдет успешно.

Самомотивация – двигатель прогресса

Для осмысленного движения важно знать, откуда и куда идти, а также иметь огромное желание. То есть необходима самомотивация. Как ее добиться?

Выполняйте приемы и правила, список которых приведен ниже:

1.Ставьте перед собой только выполнимые цели. Только так будет желание их достигать.
2. Большие цели разбивайте на маленькие задачи. Заведите дневник достижений.
3. Постоянно поощряйте себя вознаграждением за выполненные задания.
4. Старайтесь использовать как можно меньше критики в свой адрес.
5. Ищите единомышленников в своем деле.
6. Попробуйте соревноваться с другими и стать лучшим.
7. Окружайте себя только позитивными и целеустремленными людьми.
8.Читайте книги и смотрите фильмы, которые вас мотивируют.

Для повышения уровня учебной мотивации:

Учитывайте интересы ребенка
Не забывайте о похвале
Не критикуйте необычное мышление
Не наказывайте учебой
Контролируйте свое «вмешательство» в детский мир
Хорошо относитесь к учителям ребенка
Расскажите о своих любимых учителях
Делитесь своими рабочими успехами

Просто любите!

Предлагаю некоторые тренинговые занятия, направленные на повышение уровня мотивации к обучению за счет осознания значимости происходящего для себя, принятия и одобрения значимыми людьми, потребности и возможности в самовыражении себя на совместных занятиях.

ЗАНЯТИЕ №1 ***Самооценка и ее влияние на мотивацию деятельности .***

Упражнение «Позитивные мысли».

Цель: Развитие осознания сильных сторон своей личности.

Участникам по кругу предлагается дополнить фразу «Я горжусь собой за то…». Не следует удивляться, если некоторым детям будет сложно говорить о себе позитивно. Необходимо создать атмосферу помогающую, стимулирующую ребят к такому разговору.

1. Важно ли знать, что ты можешь хорошо делать, а чего не можешь?
2. Где безопасно говорить о таких вещах?
3. Надо ли преуспевать во всем?
4.Какими способами другие могут побудить тебя к благоприятному самовосприятию? Какими способами ты можешь сделать это сам?
5. Есть ли разница между подчеркиванием своих достоинств и хвастовством? В чем она заключается?

Упражнение «Еженедельный отчет».

Цель: развитие возможности анализировать и регулировать свою повседневную жизнь.

Каждому участнику выдается листок бумаги со следующими вопросами:

1. Какое главное событие этой недели?
2. Кого тебе удалось лучше узнать на этой неделе?
3. Что важного ты узнал о себе на этой неделе?
4. Внес ли ты какие-либо серьезные изменения в свою жизнь за эту неделю?
5. Чем эта неделя могла бы быть лучше для тебя?
6. Выдели три важных решения, сделанные тобой на этой неделе. Каковы результаты этих решений?
7. Строил ли ты на этой неделе планы по поводу каких-то будущих событий?
8. Какие незаконченные дела остались у тебя на прошлой неделе?

ЗАНЯТИЕ № 2 ***«Привет индивидуальность, или чем я отличаюсь от других».***

Цель: ознакомить подростков с понятием самооценка, ее роли в жизни человека, формирование адекватной самооценки.

Упражнение «Комплименты».

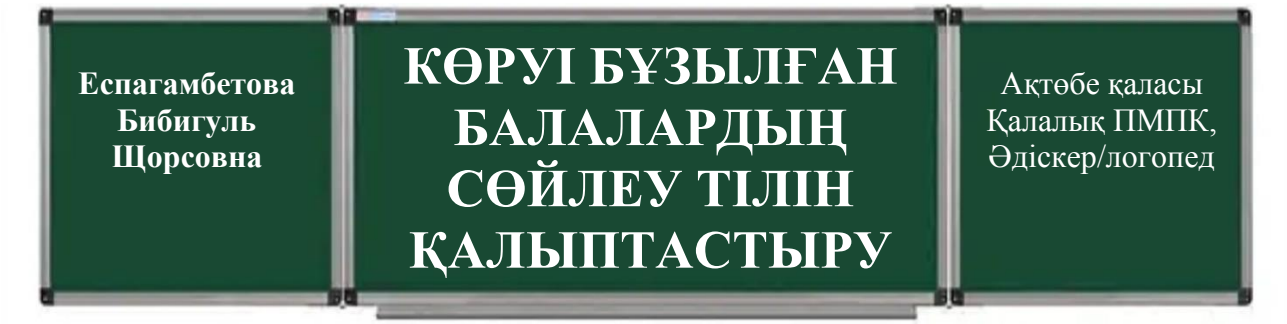
Необходимо поставить друг напротив друга 2 стула. Один из участников садится на стул, другие по очереди садятся на второй стул и отмечают в слушателе только положительные качества. Слушатель может что-то уточнять, задавать дополнительные вопросы, но не отрицает и не оправдывается. Каждый член группы должен побывать на месте слушателя. Затем необходимо обсудить, что думал каждый из участников в процессе выполнения задания.

ЗАНЯТИЕ № 3 ***«Мое «Я»».***

Цель: формирование умения адекватно оценивать себя, свои возможности, моделирование своего «Я» в будущем.

Упражнение «Пожелания».

Участникам нужно высказать пожелания на сегодняшний день друг другу. Оно должно быть коротким. Ребята кидают мяч и высказывают пожелание. Необходимо, чтобы мяч побывал у всех участников.

Ұлы Абай: «Адам ата-анадан туғаннан есті болмайды: естіп, көріп, ұстап, татып ескерсе дүниедегі жақсы –жаманды танидыдағы сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді болады», - десе, француз педагогы Жан Жак Руссо: «Бала туғанда ақ қағаздай боп туады, оның үстіне шимайды қалай салсаң, қағаз бетіне солай түседі, бла тәрбиесі сол сияқты, өзің қалай тәрбиелесең, ол солай тәрбиеленеді», - деген екен.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың басты мақсаты: дені сау, ұлттық сана сезімі оянған, патриоттық сезімі қалыптасқан, рухани ойлау дәрежесі биік, мәдениетті, парасатты, ар-ождан мол, еңбекқор, іскер, бойында басқа да игі қасиеттер қалыптасқан ұрпақ тәрбиелеу.

Әрбір тұлғаның тәрбиесі отбасынан басталады. Отбасы адамзат қоғамының ең шағын бейнесі. Қоғамда отбасы екі қызмет атқарады, оның бірі-дүниеге ұрпақ әкелу, екіншісі-дүниеге келген сәбиді тәндік жағынан дамытуды қамтамасыз етіп, өмір бойы рухани жағынан жетілдіріп, оны тұлға жағынан қалыптастыру.

Қазіргі қоғам жан-жақты, білімді де білікті маман, мәдени ой-өрісі өсіп жетіл-

ген, ұлттық салт сананы бойына сіңіріп өскен, жаңа адамды тәрбиелеуді бәсекеге қабілетті елу елдің қатарына кірудің маңызды алғы шарттарының бірі ретінде қарастыруда. Бұл өз кезінде отбасы мен мектепке дейінгі мекеме қызметкерлеріне орасан зор жауапкершілік жүктеп отыр.

Қазақстан Республикасының бірыңғай мемлекеттік жүйесіне арнайы қажеттілікті талап ететін балаларды оқыту кірістірлген. Олардың арасында маңызды санатты құрайтын көру қабілеті бұзылған балалар. Мектеп жасына дейінгі көру қабілеті бұзылған балаларды оқыту, тәрбиелеу жұмысы осы күнге дейін толық шешімін таппаған мәселелердің бірі. Әйтсе де бұл мәселе мектепке дейінгі және бастауыш білім беру жүйелері мен отбасы арасында тығыз байланысып, тереңдетіп қарастырылуда.

Мектеп жасына дейінгі балалардағы көрудің бұзылуы клиникалық түрлеріне, этиологиясына, ақаудың дәрежесі мен бұзылған функциялардың құрылымына қарай әр түрлі. Мектепке дейінгі мекемеде де көру қабілетінің бұзылуы тұрақты балаларды нашар көретін және соқыр балалар деп бөледі.

Көру қабілеті бұзылған балаларды мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеудің мақсаты:

- балалардың психофизикалық дамуының барысын тұрақтандыру және мектепке дайындау;

- қажетті әлеуметтік құзыреттілікті иелену, әлеуметтік ортада бейімделуге үйренуді қалыптастыру.

Соқыр немесе нашар көретін балалар дамуының кешігу дәрежесі көру қабілеті бұзылуының ауырлығы мен уақытына, түзету жұмыстарының уақытында басталуына тәуелді болады. Нашар көру дегеніміз-қалыпты көрудің соқырлықпен шекаралас жағдайы. Көп жағдайларда нашар көретіндер қалыпты дамыған балалардан психика жағынан айырмашылығы болмайды.

Психикалық даму кемшілігі бар көрмейтін және нашар көретін балаларды оқыту, психикалық даму кемшілігі бар балаларға арналған оқу талаптарына сай өткізіледі және көруі төмен балаларға түзету сабақтары бірге қосып өткізіледі.

Адам көру арқылы қоршаған орта туралы көптеген мәлімет алады. Заттардың түсі,көлемі, пішіні олардың өзара орналасуын көруі арқылы біледі. Көру қабілеті бұзылған балалардың әр түрлі өзіндік ерекшеліктері болады. Нашар көретін балалардың басым көпшілігінде түсті қабылдау қабілеттері бұзылған. Мұндай балаларда қызыл, жасыл, көк түстерді қабылдау әлсіз болады.Олар құбылыс ,заттармен танысу,кеңістікті бағдарлау барысында көптеген мүмкіндіктер алады.

Қыли және амблиопиясы бар балаларда 6 жасқа келгенде де пішіннің сенсорлық эталонының шынайы затқа және бейнесіне қатысы, анықтау, қабілеттері қалыптаспайды.

Көру қабілеті бұзылған балалар көбінесе белгілі бір істі орындағанда бастарын салбыратып, төмен қарап тұрады. Дене жаттығуларын орындаған кезде қиналады.

Көру қабілетінде кемшіліктері бар балалардың сөйлеу тілі қалыпты дамымаған балалармен салыстырғанда даму жағдайы тең болмайды.

Көрудің бұзылуы балалардың қоршаған әлемді тану мүмкіндігін шектейді. Мұндай балалар заттардың қасиеті мен нақты белгілерін нашар көреді. Балалар әр түрлі обьектілер мен олардың белгілерін, қолдану тәсілін елестете білу керек. Сондықтан тәрбиеші алдында тұрған міндет- әр түрлі анализаторлармен тікелей алған қабылдауды бағалауға үйрету және заттармен салыстырып, заттық және сипаттық белгілерін анықтау, балалардың қоршаған әлем және адам өмірі жөніндегі ұғымдарды қалыптастыру.

Ең алдымен баланы қоршаған әлеммен таныстыру тақырыбы отбасы мен балабақша болып табылады. Көруі нашар балалар заттар мен құбылыстарды тани отырып, қоршаған әлеммен танысады. Қоршаған әлеммен танытырудың негізгі әдістері мен құралдары бақылау, тексеру, экскурсия, дидактикалық ойындар, шынайы обьектілермен жұмыс, әңгімелер болып табылады.

Әлеуметтік қатынастың бұзылуы жеке тұлғаның қалыптасуында әр түрлі ауытқушылықтар туғызады. Көру қабілеті бұзылған балаға дұрыс қарамау немесе

артық көңіл бөлініп, қамқорлық жасалса, олар айналасындағылардан көп талап етіп тұрады, өз-өзіне сенімсіз болады. Мұндай балалардың ойнай білуін бағалау баланың 4 айынан басталады, себебі осы жастан бастап көру қабілеті баланың дамуында ең маңызды орын алады. Ал соқыр балалар үшін ойыншықтың көлемі тіпті маңызды.

Көруі нашар баланы сөйлеуге үйрету үшін алдымен онымен ойнай білу керек. Баланы ойынға үйретпес бұрын, оның не үшін жасап жатқанын ата-ана білуі керек. Педагогикалық әдебиеттерде балаларды ойынға үйретуде- ойын көруі қалыпты және көруі нашар балалардың өміріндегі ажырамас бөлігі ретінде айтылады. Ойын арқылы бала қоршаған өмірді таниды, адамдармен араласады, отбасы мен қоғамдағы өз орнын біледі.Ойын баланы өмірге дайындайды.

Дәстүрлі барлық балалар ойындары ережелермен және ережелерсіз болып екі топқа бөлінеді.

Бірақ ойындарды ойнату барысында өзіңіз белсенді ойын көрсетсеңіз ғана, ол баланың дамуына жақсы әсер ететінін ұмытпаған жөн. Көруі бұзылған балалар ересектердің көмегінсіз ойындарға ойын-шықтарды таңдауды, сюжет дайындауды, рөлдерді бөлісуді, әрекеттерді оындауды жасай алмайды. Көрудің нашарлығы оларға толықтай қоршаған ортадағы заттарды қабылдауға, қимылдарға еліктеуге, кедергі келтіреді. Бұл кезде ересектер баланы естуді, ет сезімін, иіс және дәм сезуді дұрыс қолдануды үйретуі тиіс. Ол үшін ересектер балаға ойыншықтармен, заттармен, балалармен ойнауды үйренуге көмектеседі. Баланың қолын қажетті әрекетке бағыттай отыру қажет.

Ойын барысындағы үйрету процесі ұзақ және күрделі. Ол жыл сайын бала үшін ғана емес, ересек үшін де байытылып, қызықтырақ болып келеді.

Баланың қоршаған ортадағы заттар (оларды атау, олардың сыртқы пішіні туралы айту, қасиеті, жөніндегі ұғымын үнемі кеңейтіп отыру керек,балаға заттарды тексеріп, пішінін, белгісін қарау үшін мүмкіндік беру;

баланың алдыңғы әрекеттерді заттармен, ойыншықтармен өз бетімен орындау үшін және жаңа заттармен танысқысы келсе кедергі келтірмеу;

ойыншықтарды таңдауда оның сыртқы тартымдылығына емес, мүмкіндігі мен баланың қызығушылығына басшылық ету. Ойыншықтарды мүмкіндігінше әр түрлі материалдардан, көлемі бойынша орташа, бөліктері нақты белгіленіп, көрінетіндей (мыс; қоянның ұзын құлақтарымен, төрт аяғымен, кішкентай құйрығымен) етіп таңдау қажет;

баланы кейбір қарапайым үй жұмыстарын (ыдыстарды жуу, еден сүрту, гүлдерді суару, көкөністерді тазалау т.б) орындауға тарта білу.Бұл баланың өмірлік тәжірибесін байыту үшін өте қажет.

Ойын- үнемі өзгермелі процесс.Ойын ерте кезеңде 5-6 жастағы баланың ойынынан ерекшеленеді, себебі, бала өскен сайын жаңа білім, дағды мен іскерліктерді игере бастайды. Сюжетті –рөлді ойындарды көруі нашар балалар 4-5 жастан бастап ойнай бастайды.

3-6 айлық балаға ешқандай арнайы ойыншықтар қажет емес.Анасы баланың алдағы уақытта бірден ажырата алатын көлемдері әр түрі, дыбыстайтын ойыншықтарды таңдайды. Оларды алдымен баланың кеуде тұсына яғни қолы жететіндей тұсқа ілуі керек.

6 айдан 1 жасқа дейін бала бірнеше қозғалыс дағдыларын меңгереді, ол көмек арқылы отыра бастайды, содан кейін анасының немесе үлкендердің көмегімен қадам баса бастайды.

Балаға көмектесу үшін бала ойнайтын жерлерде заттар мен сылдырмақтарды іліп қоюды жалғастыру керек.

Бала өскен сайын оның ойыншықтары да, ойын әрекеттері де өзгеріп, күрделене бастайды. Ересек 5-7 жаста балалар бір-бірімен ойнай бастайды. Егер баланы қарапайым заттармен әрекет жасауды үйренген болса, онда оған құрдастарымен ойнау да жеңіл болады.

Ең маңыздысы, мектеп жасына дейінгі балаға қоршаған ортадағы барлық заттарды үнемі қолына беріп отыру керек.

Бала үшін үнемі заттармен бірге болу ең басты мүмкіндік.

Көруі нашар баланы отбасында тәрбиелеу жөніндегі ата-аналарға кеңестер егер отбасының мүшелері баланың алғашқы жылында көру кемшілігін қалай жеңуге болатындығын, көру кемшілігі балалардың психофизикалық дамуына қалай әсер ететінін білетін болса, ол практика жүзінде әлдеқайда жүргізілуі мүмкін.

Адамзат сезінуінің мазмұны көбінесе адамның не көрді, сезді, естіді т.б. тұрады. Сондықтан көру, есту, дәм,ет сезу, иіс сезу басқа сезім мүшелері сияқты қоршаған әлемді тікелей тануда басты орын алады. Осыдан, көзі соқыр бала қоршаған орта жөніндегі толық ақпаратты алудан айырылады, себебі, 90 % -ға дейін барлық келіп түсетін ақпарат көру арқылы алынады. Көрудің кемшілігі адамның қоршаған әлем жөніндегі ұғымдарды, адами сезінуді шектейді. Сөйтіп, адам мен әлем арасындағы байланысты қалыптастыратын психика да тежеледі. Байланыс адам мен оның әрекеттері арқылы іске асырылады.

Көруі қалыпты бала үшін екі ерекшелік:бірінішісі дамудың жылдам қарқында өтуі, әсіресе өмірінің алғашқы жылдарында. Адам ешқашанда бала кездегідей қарқынды дамымайды.

Ерте дамудың барлық кезеңдеріндегі қарым-қатынас- бала тілінің дамуының негізгі шарты. Ерте жастан бастап, баламен араласып, оған жауапты реакция беру керек. Көруі нашар бала керуетте қоршаған әлемді сезінбей жатқанда оған жақындап, мейірімді, жылы сөз айтып, дауыс арқылы оған жылылық, қарым-қатынас білдіру қажет. Бала гуілдей бастағанда оған жылы, мәнерлі ыңғай білдіру өте маңызды. Баланың дыбыстық бұзылушылығын онымен қарым-қатынас жасау барысында түзетіп отыру керек. Баланың дұрыс сөйлеуі үшін оның жалпы моторикасын дамыту керек. Баламен бірге оң және сол қолдарды сермей отырып, есіктен терезеге, допты қолдан қолға домалатып, қолды оңға, солға, алға, артқа, басқа созыңыз. Осы жаттығулардың барлығын көрсетіп, содан соң тапсырма беріңіз.

Баланың қол моторикасын дамытыңыз. Ол үшін үйде көлемдері әр түрлі «сиқырлы қапшықтар» болуы керек, себебі бала оған қолын жеткізіп, атап, ойнап отыратындай болуы тиіс. Көлемдері әр түрлі мозайкалар, моншақтар, матрешкалар алу керек. Баланы дұрыс сөйлеуге (диалогтік, монологтік) үйрету керек. Бала әңгімелесу барысында өзінің тегін, атын, жасын, мекен-жайын, отбасының құрамын біліп, ойнышықтарын сипаттап, көмекші сөздер арқылы сөйлем құра білу керек.

Балада көкөністер, жемістер, жидектер, аяқ киім, ыдыстар секілді жалпылама түсініктерді қалыптастырыңыз. Ойыншықтар, серуен арқылы баланың көлік, дүкен, үй және жабайы жануарлар, жәндіктер, гүлдер, саңырауқұлақтар түсінігі қалыптасады.

Байланыстыра сөйлеуді дамыту үшін сөздікті толықтыруда көзі нашар көретін баланың грамматикалық дұрыс сөйлей білуіне үйрету маңызды. Балаға «Балық не істеді?» - «Балық жүзеді» деп, сұрақ қойып, жауап беруге үйреткен жөн.

Ақыл-есі кем көрмейтін және нашар көретін балаларды оқыту көмекші мектептің арнайы оқу бағдарламасымен, оқу жоспарымен жүзеге асырылады, бірақ балалар көруінің жетіспеуіне байланысты қосымша түзету бөлімі де жүргізіледі. Түзету мекемелерінің басқа арнаулы және жалпы мектепке дейінгі ұйымдарға қарағанда ерекшелігі маңызды әрі жоғары. Мұндағы мамандардың міндеті де балалардың кемшілігін жою және азайту. Бұл арнаулы мекемелерде тағылымды тәрбиенің негізін қалап бала дамуындағы кемшілікті жою немесе азайту үшін арнаулы мамандар іріктеліп алынуы керек.

Тапсырмалардың ойын түрінде алынуы балалардың жас ерекшелігін қажет етеді; Олардың көру және танымдық мүмкіндігін ескереді, егер ойын тапсырмалар балаларға қызықты және пайдалы болса педагог осы тапсырмалардың әр түрлі нұсқаларын алуға мүмкіндігі бар.

Сөйлеу кемшілігін түзетуде логопедиялық жұмыс барысында осындай ойын-жаттығуларды үнемі жүргізген жағдайда ғана нәтижелі болады.балалар әр түрлі ойынды ұнатады, ойын кезінде сөйлеу

арқылы көптеген жетістіктерге тез жетеді. Балалар дыбыстарды түзетуге арналған сабақтарды жақсы көреді, артикуляциялық, тыныс алу жаттығуларын қызығып орындадайды. Олар дыбыс ойындарын ойнағанды, дыбыстарды айыру, сөздерді, өлеңдер мен тақпақтарды жаттағанды ұнатады. Дыбыс айту бұзылыстарын түзету балаға сауатты оқу, жазуды меңгеруіне, ықпал жасайды.

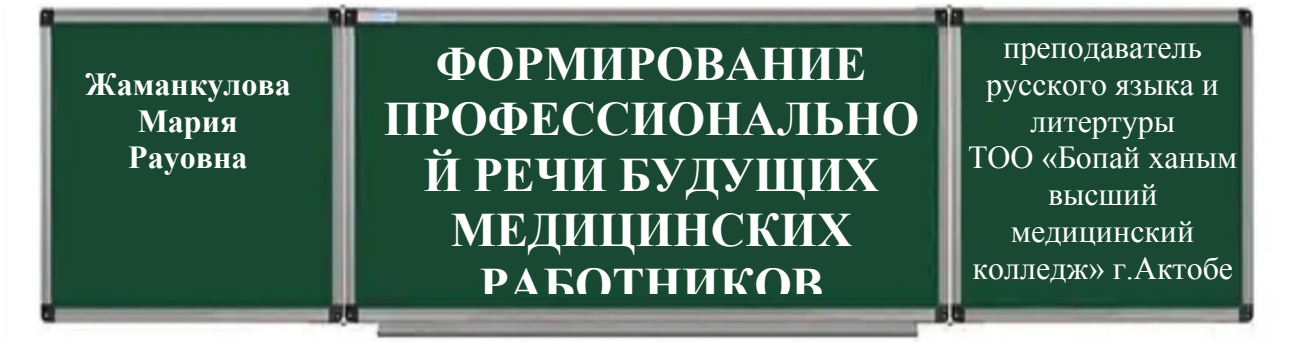
1. Вестник тифлологии, №3,2013г, №10,2009г. №2,2010г. №1,2000г.

2. Воспитание слепых детей дошкольного возраста в семье, В.А.Феоктистова, Москва 1993г.

3. Воспитание и обучение для детей с нарушениями развития №6, 2007г.

4. Коррекционная педагогика №1 (11) 2006г.

5. Мектеп және мектеп жасына дейінгі көру қабілеті бұзылған балаларды психологиялық-медициналық-педагогикалық тексеру. Алматы 2005ж.

Целью обучения студентов профессиональному русскому языку в медицинском колледже является практическое овладение профессиональной речью для дальнейшего ее использования в своей деятельности. Одними из основных видов речевой деятельности являются говорение – процесс, во время которого мы сообщаем информацию, и слушание (аудирование)-процесс восприятия информации, выраженной при помощи устного высказывания.

На уроках профессионального русского языка говорение и слушание занимают особое место в работе по развитию навыков устной и письменной профессиональной речи. Мы должны научить студентов правильно выражать свои мысли, активизировать их словарный запас, научить использовать профессиональные термины, правильно строить предложения. Для этого важно на уроке создавать речевые ситуации.

Речевая ситуация – это контекст высказывания, то, что помогает его понять. Высказывание делается в определенном месте, в определенное время и имеет определенный набор участников: говорящий и слушающий.

Компоненты речевой ситуации:

- Кто говорит (адресат);
- С кем говорит (адресант);
- Где, когда говорит (пространственно-временные отношения);
- О чем говорит (примерное содержание);
- С какой целью говорит (коммуникативная целеустановка).

Цели и мотивы речевой ситуации:

1.На информирование (монологическое высказывание по тексту или изученному материалу).

2.На воздействие (доказать свою точку зрения).

3.На побуждение к общению (обсуждение проблемного вопроса).

Эти виды речевой деятельности являются основой речевой коммуникации. От того, насколько у студента сформированы навыки этих видов речевой деятельности, зависит успешность речевого общения в виде диалога и монолога.

При обучении диалогической речи студентам можно предложить свободные диалоги и стандартные. Выполняя задания такого рода, можно отрабатывать использование новой лексики в коммуникативной практике.

Задание 1. Дополните диалоги.

1.На что жалуетесь?

2. Не могли бы вы описать симптомы?

3. Какая температура была утром?

4. У вас есть кашель или боль в горле?

5. Почему же вы не пришли раньше?

6. Вы принимаете какие-нибудь лекарства?

7. У вас никогда не было аллергии на что-нибудь?

Задание 2. Составьте вопросы, на которые отвечали бы следующие предложения.

1.Он болеет уже неделю.

2.Температура у него поднимается до 38,0. Все эти дни он принимал парацетамол.

3.Сегодня он чувствует себя хуже.

4.У меня общая слабость. Все время болит голова и горло. Трудно глотать пищу.

5.Нет, у меня нет насморка.

6.К нам приходил участковый врач.

7.Надеюсь, мне это лечение поможет.

Монологическая речь представляет большие трудности по сравнению с диалогической речью, ее формирование при обучении профессиональному русскому языку является отдельной задачей, которую нужно решать в процессе обучения. Для отработки навыков монологической речи есть разные виды упражнений. Первым этапом является программирование речи - построение смыслового костяка речевого высказывания, того, что студент хочет сказать. Для этого отбирается информация, которую он считает важной, и отсеивается ненужная. В качестве учебного задания на этом этапе предлагается создать монологическое высказывание по элементарным вопросам. Например, объяснить, что такое солнечный удар. Для развития навыков монологической речи предлагаем студентам пересказать профессионально-ориентированные тексты. Например: **Солнечный удар** – болезненное состояние, расстройство работы головного мозга вследствие продолжительного воздействия солнечного света на непокрытую поверхность головы. Это особая форма теплового удара. Солнечный удар характеризуется получением телом тепла большего, чем то, которое организм в состоянии охлаждать должным образом. Нарушается не только потоотделение, но и кровообращение (сосуды расширяются, происходит «застаивание» крови в мозгу). Солнечный удар сопровождается головной болью, вялостью, рвотой. Последствия такого удара могут быть очень серьезными, вплоть до остановки сердца. В тяжелых случаях – кома. При солнечном ударе тяжелой формы и отсутствии срочной медицинской помощи смерть наступает в 20-30 % случаев.

В процессе создания монологического высказывания студентам задаются вопросы, сформулированные по-разному, или вопросы, имеющие сходную структуру. Например, что такое солнечный удар? Какими могут быть последствия солнечного удара? Назовите факторы, способствующие тепловому и солнечному ударам.

Второй этап – синтаксический разбор предложений. Третий этап-проговаривание, в ходе которого студент осваивает информацию, подлежащую передаче.

Слушание – еще один из основных видов речевой деятельности, предполагает внимательное восприятие речи другого человека на слух. Это требует значительной сосредоточенности. На уроках русского языка слушание профессионально-ориентированных текстов и последующее выполнение определенных грамматических заданий способствует навыку понимания и вычленения нужной информации из звучащей речи. Здесь нужно правильно организовать 3 этапа работы:

1. Предтекстовый этап

Введение новых слов и терминов, их объяснение; работа с наиболее сложными грамматическими структурами;

тематическая группировка слов из прослушанного текста; последовательное расположение предложений, абзацев и др.

2. Текстовый этап

Заполнение таблицы, тест «правильно/неправильно», подбор заглавия абзацам и др.

3. Послетекстовый этап

Составить план, диалог по теме прослушанного текста, деловая игра и др.

Таким образом, благодаря функциональным компетенциям говорение и слушание студенты учатся общению в профессиональной сфере с учетом конкретной специальности.

Жумабаева Сауле Нурбергеновна

ПЕДАГОГИКА КАК ИСКУССТВО ОБУЧЕНИЯ

Педагог-эксперт, учитель технологии, КГУ «Средняя школа №35 имени Халела Досмухамедулы», г.Актобе

Аннотация

Мақалада педагогика ғылым ретінде де, оқу өнері ретінде де қарастырылады. Педагогиканың пайда болу тарихы зерттеліп, педагогика ғылымының анықтамалары мен бағыттары ашылады. Педагогиканың ғылым ретіндегі және оқыту өнері ретіндегі маңызы педагогиканың ұлы негізін қалаушы К. Д. Ушинскийдің пікірінше қарастырылады.

Кілт сөздер:

Педагогика, ғылым, өнер, балаларды тәрбиелеу және оқыту, шығармашылық.

Аннотация

В статье рассматривается педагогика как наука, и как искусство обучения. Изучается история возникновения педагогики , и раскрываются определения и направления педагогической науки. Также рассматривается значение педагогики как науки и как искусство обучения по мнению великого основоположника педагогики К.Д.Ушинского.

Ключевые слова:

Педагогика, наука, искусство, воспитание и обучение детей, творчество.

Annotation

The article considers pedagogy as a science and as an art of teaching. The history of the emergence of pedagogy is studied, and the definitions and directions of pedagogical science are revealed. The importance of pedagogy as a science and as an art of teaching is also considered, according to the great founder of pedagogy K.D.Ushinsky.

Keywords:

Pedagogy, science, art, education and training of children, creativity.

Наука и искусство обучать это и есть восприятие педагогики как науки или искусства. И все же, педагогика это искусство обучать или наука которую нужно тщательно изучать? Слово "педагогика" имеет несколько значений. Во-первых, им обозначают педагогическую науку. Во-вторых, есть и такое мнение, что педагогика — это искусство, и тем самым она как бы приравнивается к практике. Иногда под педагогикой понимают систему деятельности, которая проектируется в учебных материалах, методиках, рекомендациях, установках. Такая неоднозначность нередко приводит к путанице, порождает неясность. В последнее время этим словом стали обозначать представление о тех или иных подходах к обучению, о методах и организационных

формах: педагогика сотрудничества, педагогика развития, музейная педагогика, рископедагогика, педагогика отождествления и т. д.

Что собой представляет эта наука и что она изучает?

Общекультурное и смысложизненное (мировоззренческое) самоопределение личности, а для педагога и профессиональное, предполагает ее ориентацию в глубинных пластах той части культуры человечества, которую составляет педагогика. Она имеет длительную историю, неотделимую от истории человечества.

Свое название педагогика получила от греческого слова "пайдагогос" (пайд - дитя, гогос - веду), которое означает детоводство или дитяведение. В Древней Греции эта функция осуществлялась непосредственно. Педагогами первоначально назывались рабы, сопровождавшие детей своего господина в школу. Позже педагоги - это уже вольнонаемные люди, которые занимались наставлением, воспитанием и обучением детей. Кстати, на Руси (XII в.) первые учителя получили название "мастера". Это были свободные люди (дьячки или мирские), которые у себя или на дому учащихся стали обучать детей чтению, письму, молитвам или, как сказано в одном "Житии", "книги писати и учити ученики грамотные хитрости".

Свое название педагогика получила от греческих слов "пайдос" - дитя и "аго" - вести. В дословном переводе "пайдагогос" означает "детоводитель". Педагогом в Древней Греции называли раба, который в буквальном смысле слова брал за руку ребенка, своего господина, и сопровождал его в школу. Постепенно слово "педагогика" стало употребляться в более общем смысле для обозначения искусства "вести ребенка по жизни", т. е. воспитывать его и обучать, направлять духовное и телесное развитие. Со временем, накопление знаний привело к возникновению особой науки о воспитании детей. Теория очистилась от конкретных фактов, сделала необходимые обобщения, вычленила наиболее существенные отношения.

Так педагогика стала наукой о воспитании и обучении детей. Такое понимание педагогики сохранилось вплоть до середины XX века. И только в последние десятилетия возникло понимание того, что в квалифицированном педагогическом руководстве нуждаются не только дети, но и взрослые. Самое краткое, общее и вместе с тем относительно точное определение современной педагогики, следующее - это наука о воспитании человека. Понятие "воспитание" здесь употребляется в самом широком смысле, включая образование, обучение, развитие.

Педагогическая действительность — это та часть общей действительности, которая включена в педагогическую деятельность. Это ученик, учитель, их действия, методы обучения и воспитания, учебники, то, что в них написано и т.д. Такая деятельность может найти отражение не только в науке. Наука — это лишь одна форма общественного сознания. Действительность может отражаться также и в обыденном (стихийно-эмпирическом) процессе познания, и в художественно-образной форме.

Определение искусства многоаспектно. **"Искусство - знание дела. Само дело, требующее такого умения, мастерства".**

Значит, говоря о педагогике как области искусства, мы по всей вероятности должны вести речь об умении, мастерстве педагога.

В естественнонаучном познании личностные качества ученого, оценки не имеют решающего влияния на результаты его деятельности. Но в педагогической науке, педагогической деятельности личность педагога, его талант, мастерство (или их отсутствие) имеют решающее значение.

Чисто практическую педагогическую деятельность называют "искусством, созданным на научной основе". Педагогическая деятельность каждого конкретного педагога, каждого конкретного педагогического коллектива является искусством в той мере, в которой в эту деятельность вкладывается творческий потенциал.

Наука и искусство принципиально отличаются способами распространения. **Науку нужно изучать, и иначе ее не постигнешь. А искусство можно перенять; миллионы людей воспитывают своих детей, достигая прекрасных результатов, не изучая науку, а перенимая искусство растить детей у своих родителей и близких.** Иначе говоря, педагогику можно назвать наукой о развитии таланта к воспитанию детей. Педагогика - единственная наука, которая признает тайну, интуицию, судьбу, оставаясь при этом строгой наукой.

Настоящее время - это время попыток внедрения в отечественную высшую школу идей антипедагогики (Г. фон Шенебека, Э. Браунмюллера, М. Винклера и др.), сущность которых д.ф.н. А. Огурцов формулирует следующим образом: «вместо усилий мысли - спонтанность, вместо долга и свободы - произвол; вместо регулятивных норм - консенсус, вместо ценностей - договорённости, не имеющие обязательного характера и не предполагающие доверия и ответственности, вместо реальности - симуляторы, вместо интенциональности - коммуникативность, вместо истины – убеждение, - таково кредо постмодернис-тской философии образования». Из заявленной концепции вытекают идеи об отказе от воспитательной работы со студенчеством, будущей элитой, призванной творить социально-культурный сценарий общественного развития; переносе всей ответственности за результаты обучения на молодёжь; сведении роли преподавателя вуза к роли консультанта. Перед лицом угрозы полного разрушения традиций отечественной высшей школы, профессорско-преподавательскому составу технических вузов, как правило, плохо знакомому с педагогической классикой, чтение и анализ трудов выдающегося русского педагога дают возможность задуматься о том, от чего же и во имя чего мы хотим отказаться.

Список используемой литературы:

1. К.Д. Ушинский. - М.: Педагогика, **1991**. - **922** с.

2. К.Д. Ушинский. Избранные труды. В 4 книгах.

3. Проблемы педагогики / К.Д. Ушинский. - М.: Дрофа, 2005. - 640 с.

4. Ушинский, К. Д. Избранные труды. В 4 книгах.

5. Русская школа / К.Д. Ушинский. - М.: Дрофа, 2005. - 448 с.

6. Дидактика средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики / Под ред М.Н.Скаткина. - М.: Просвещение. - 1982. – 204с.

7.Закон об образовании Республики Казахстан, 1999 (2003).

8. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов. - СПб: Изд-во "Питер", 2000. - 304 с.

9. Педагогика. Курс лекций./ Кафедра педагогики КазНПУ им.Абая, Алматы: Нурлы Алем, 2003. – 368 с.

10. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: Учебное6 пособие для студентов сред. пед. учеб. заведений. С.А.Смирнов, И.Б.Котова, Е.Н. Шиянов, Т.И.Бабаева и др. / Под ред. С.А.Смирнова. - 2-е изд. - М.: Изд. центр "Академия", 1999. - 544 с.

Жумагазин Нурбулат Мукатаевич

Актобе қаласы, №46 орта мектебінің дене шынықтыру пәні мұғалімі

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫНДА САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫН НАСИХАТТАУ

Ұлы педагог Ушинский: «Мұғалім білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, іздеуді тоқтатса, мұғалімдігі де жойылады» деген болатын. Сондықтан әр бір мұғалім күнделікті сабағына өмір талабына сай дайындалып жана технологияларды кеңінен пайдалануы тиіс. Ол заман талабы. Қазақстан Республикасының Білім туралы заңында «Білім беру жүйесінің басты – міндеті ұлттық және азаматтық құндылықтар мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желіге шығу делінген. [1]

Қазақстан президентін жолдауында: Салауатты өмір салтын ұстану мемлекеттік маңызы бар мәселелермен тең дәрежеде екендігі баса көрсетілген. Өмір салты мен денсаулық арасындағы өзара байланыс салауатты өмір салты ұғымын құрастырады. Салауатты өмір салтын насихаттауда, салауатты өмір сүру мәдениетін қалыптастыру мәселелерін жетілдіретін, осы саладағы басымдылықтарды анықтайтын ғылым да, өскелең ұрпақты оқыту, тәрбиелеу формалары мен жаңа әдістерді ұстанатын білім де қажет. Мектеп оқушыларының салауатты өмір салтын қалыптастыру туралы алған білімдері болашақ азаматтардың денсаулығын сақтап қалуға берік тірек болады.

Казіргі кезде мектеп жұмысының басым бағыты сыныптан тыс жұмыстар және сабақ. Білім беру технологияларын қолдану арқылы білім сапасын жәнеде салауатты өмір салтын арттыру болып табылады. Дене шынықтыру сабағындағы инновациялық технологиялардың өзектілігі жалпы адамзат дамуының және мектептің әрбір жеке оқушысының салауатты өмір салтының ерекше рөлімен анықталады. Дене шынықтыру мұғалімі инновациялық технологияларды қолдана отырып, физикалық қасиеттерді ғана емес, оқушылардың шығармашылық әлеуетін дамыта алады. Мектеп тәжірибесінде оқушылардың салауатты өмір салтын қамтамасыз ететін түрлі педагогикалық технологиялар қолданылады.

Жаңа педагогикалық технология – бұл оқу процесін ұйымдастыру және өткізу барысындағы оқушылар мен мұғалімдерге жайлы жағдай тудырудың, біріктірілген педагогикалық қарым – қатынастың барлық жағдайларды ойлап қарастырған моделі (В.М.Монахов).

Дене тәрбиесі сабағында жаңа инновациялық технологиялардың тиімділігі жоғары. Білім – қоғамды тұрақтандыратын, рухани мұраны сақтайтын, ұрпақты ұрпаққа сабақтастыратын құрал. Қолда бар мүмкіндікті пайдаланып оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін тиімді қолдану, жаңа технологияны әркімнің өз сабағында пайдалану арқылы оқушы жастарды халықтың дәстүр үрдісінде адамгершілікке, салауатты өмір сүруге баулу дені сау ұрпақ тәрбиелеу дене тәрбиесі пәні мұғалімдерінің басты міндеті. Олай болса, оқыту мен тәрбиелеудің ой елегінен өтетін

әдіс-тәсілдерін, жаңашыл педагогтардың тапқан әдістемелерін біліп қана қою жеткіліксіз, оны әркім өз мүмкіндігінше күнделікті сабақта пайдалану қажет. [1]

Дене шынықтыру пәнінің басқа пәндерге қарағанда көптеген ерекшеліктері бар. Мұнда негізінен оқушының қабілеті, бейімділігі баса назарда болуы керек. Дегенмен де оқушыларды бейімдеу, қабілетін дамыту, спортқа деген қызығушылығын арттыру, салауатты өмір салтын ұстану мақсатында жақсы ұйымдастырылған сабаққа байланысты. Сондықтан оқушылардың пәнге қызығушылықтарын арттыру, сабақта тақырыпқада байланысты салауатты өмір салтын ұстану тиімділігі мен мақсаты, спорт түрлерінің шығу тарихын, спорт түрлері дамыған елдерді спорттың әр саласындағы белгілі спортшылар өмірін алуға болады. Сол себептен мұғалім сабақты тартымды етіп теория мен практиканы ұштастыруында жаңа инновациялық технологиялардың тиімділігі баса назарда болуы қажет. Бұл мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас, сабақты жақсы оқитын, спортқа бейім оқушылармен белсенді жұмыс істеп қана қоймай, барлық баланың дамуы үшін қолайлы жақсы ойлар туғызып, қабілеті жеткен жерге дейін еңбек етуін ойластыру тиіс. Барлық оқушылар өз қабілетін ең төменгі жеңіл тапсырмаларды орындаудан бастайды, оларды міндетті түрде толық орындап болғаннан кейін ғана, келесі күрделі деңгейдегі жаттығуларды орындауға көшіп отырады. Бұл оқушылар арасындағы бәсекелестікті және әр оқушының өз қабілетіне, қызметіне сәйкес жоғары деңгейге көтерілуіне толық жағдай жасалады.

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың жаңа педагогикалық технологияларын меңгермейінше жан – жақты білгір маман болу мүмкін емес. Жаңа педагогикалық технологияны меңгеру – мұғалімнің зейін – зерделік, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін - өзі дамытып, оқу – тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруға көмектеседі. [5]

Сонымен, дене шынықтыру пәнінде жаңа инновациялық технологияларды қолданудың орны орасаң болары хақ. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, білім сапасын көтеруге, салауатты өмір салтын насихаттау, сыныптан тыс спорттық шаралардың да маңызы зор. Соның ішінде қазақтың ұлттық ойындары мен қозғалмалы ойындарын, әр түрлі жарыстарын, тоғызқұмалақ, арқан тартыс, асық ату, аударыспақ сынды ойын түрлерін өткізіп отыру керек. Осындай жұмыстарды жүргізу нәтижесінде оқушылардың белсенділігі артып, спортқа деген бейімділігі қалыптасады. Оқушылардың танымдық қабілеттерін артырып, салауатты өмір сүру, адам денсаулығы осы спортқа байланысты екендігін түсінеді. Нәтижесінде оқушылардың білім сапасы артып, оқу тоқсандарында жоғары сапаға қол жеткізуге болады.

Барлық жаңа технологиялардың алдымен қоятын мақсаты – оқушының жеке басының дара және дербес ерекшеліктерін ескеріп, олардың өз бетінше ізденуін шығармашылығын арттырып, салауатты өмір салтының қалыптастыру. [3]

Сондықтан балаларды жасынан салауатты өмір салтына қалыптастыруға күш салып, зиянды әдеттерден сақтандыруымыз керек. Денсаулық тәрбиесі – ортақ мәселе. Халық санының өсуі, оның сапасы, деннің саулығы мемлекет әл – ауқатының дамуына мұрындық болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. «Қазақстан – 2030» стратегиясы

2. Дене шынықтыру - оқушыларды оқыту мен тәрбиелеу жүйесінде. / Іздеу. 2018ж.

3. Қазақстан мектебі журналы, №3-2015ж. Е. Уақбаев. Қазақстандағы дене шынықтыру жүйесінің дамуы.

4. «Қазақстан мектебі» журналы, № 4, 2006ж.

5. Т.Ш.Қуанышов; Дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесі; Алматы 2019ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Казиханова Амангул Жанатовна

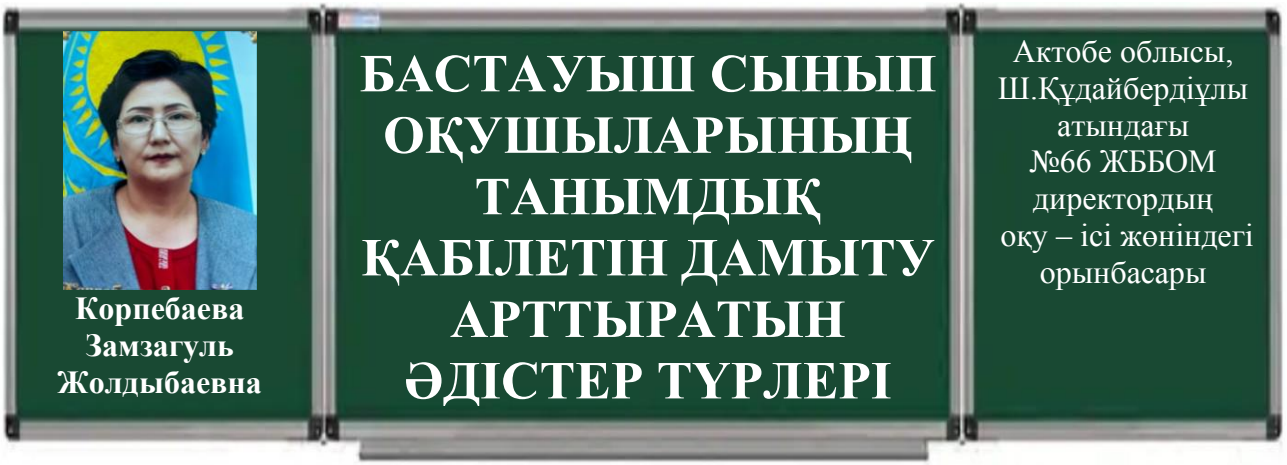
Актобе облысы, Мәртөк ауданы, Кеңсахара ЖОББ мектебінің арнайы педагогы

БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН АРТТЫРУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС

Мүмкіндігі шектеулі балалар басқа балалармен тең мүмкіндікте білім алуы тиіс.Қазірдің өзінде инклюзивті білім беруді енгізу қажеттілігі туындап отыр. Бүгінгі таңда инклюзивті білім беру мәселесі әлемдегі өзекті проблемаға айналып отыр. Қазақстанда бұл құбылыс, назардан тыс қалдырылмады. Бұл проблема өзіне қатты назар талап етеді, өйткені туа біткен және жүре пайда болған ақаулары бар балалардың саны жыл сайын артып келеді. Мемлекет дамуындағы ауытқулар бар балаларды ерте диагностикалау мен ерте түзету міндеттерін қояды.Білім беру жүйесі, өз кезегінде осы санаттағы балаларды мүмкіндігінше бұқаралық балабақшаларда, жалпы білім беретін мектептерде, кәсіптік лицейлерде және жоғары оқу орындарында оқытылып жатыр. Жалпы білім беретін мектепте мүмкіндігі шектеулі оқушыларды бірлесіп (интеграциялы түрде) оқуын ұйымдастыру боп табылады. Қазақстан Республикасының 11.07.2002 жылғы «Кемтар балаларға әлеуметтік-медициналық-педагогикалық-психологиялық түзеу арқылы қолдау тур-лы» №343 заңы бойынша ТДО сыныптарды үйден оқыту, үйден әлеуметтік көмек көр-сету, көмекші бағдарлама, арнайы (ПДТ) бағдарлама бойынша куәлік беру ереже-лерін және мүмкіндігі шектеулі балаларды қорғау, қамқорлау, диагнозын анықтау, емдеу, оңалту, тәрбиелеу, оқыту, қатарға қосу мәселелері бойынша жаңадан шыққан заң, қаулы, ереже тәртіптерінде қаралған. Әрбір мемлекет қоғамында мүмкіндігі шектеулі балалар өмір сүріп, білім алып, тәрбиеленуде. Олар белгілі бір ортаға, қоғамға тәуелді. Мүмкіндігі шектеулі балалардың денсаулығын қадағалау дәрігерлердің қызметі болса, тәрбиеленуі ата-аналар құзырында, ал білім беру мен тәрбиені қатар ұйымдастыру педагог-психологтардың міндеті. Қазіргі таңда инклюзивті білім беру кеңінен қолданылуы етек алып келеді. Мектептегі үлгермеушіліктің негізгі себебі мектептегі білім беру жүйесінің баланың интеллектуалдық жүйесіне сәйкес келмеуі. Ал біз болсақ, білім беру бағдарламаларын күрделендіру үстіндеміз. Баланың меңгеру деңгейін, оның жас ерекшелігін назарға алмай, бір жағынан баланың жаңа бағдарламамен оқуы қиынға соғатынын түсіне отырып, оны беделді мектепке, мықты мұғалімге беруге тырысамыз. Қазіргі уақытта арнаулы білім берудегі нақты прогресске бірнеше факторлар: мүгедек оқушыларға қатысты үміттің аздығы, инклюзивті білім беруге мектептердің дайын еместігі кедергі келтіруде. Арнаулы білім беруді кез келген білім беру реформаларының бағдарламаларына енгізу, жоспарлау кезінде мүгедек балалардың нақты мүмкіндіктерін ескеру, білім сапасын жақсарту және оны алуға қол жеткізуді қамтамасыз ету, арнаулы заңдар-ды әзірлеу, ерекше білім алу қажеттіліктері бар адамдардың санаттарының құқықтарын қамтамасыз ету осының барлығы жағдайды едәуір өзгертіп, барлық адамдардың білім идеяларын іске асыру үшін алғышарттар жасап, үйден оқыту мәселесін қатаң қадағалау қолға алынып отыр.

Қорыта айтқанда, бала − ата-ана – педагог, отбасы және білім беретін ұйымдар арасындағы сабақтастықтың ойдағыдай жүзеге асуы тұлғаның әлеуметтік бейімделуінің алғы шарттарының бірі болмақ. Біз, балалар үшін бала өз әрекетінің қатысы мен керектігін сезінетіндей жағдай жасауымыз керек. Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылықтарымыз, әр баласы еліміздің ертеңі екенін ескерсек әрбір мүм-

кіндігі шектеулі балалардың сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз. Инклюзивті оқыту – мүмкіндігі шектеулі балалардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс-әрекетіне қатысуға, адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді.

Корпебаева Замзагуль Жолдыбаевна

Актобе облысы, Ш.Құдайбердіұлы атындағы №66 ЖББОМ директордың оқу – ісі жөніндегі орынбасары

Қазіргі ғалымдану және техниканың қарқынды даму кезінде оқу-тәрбие үрдісін ізгілендіру өзекті мәселелердің бірі болып табылады.Оқу-тәрбие үрдісін ізгілендіру – жеке тұлғаның еркін дамуы үшін оның бойында жалпы азаматтық құндылықтардың қалыптасуын қамтамасыз ететін дидактикалық ұстаным ретінде басшылыққа алынуы тиіс.

Бастауыш мектеп- бұл оқушы тұлғасымен санасының дамуы қуатты жүретін ерекше құнды, қайталанбайтын кезеңі. Сондықтан да бастауыш білім-үздіксіз білім берудің алғашқы басқышы. Оқу тәрбие процесінде мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынастың атқаратын рөлі ерек. Білім берудің негізгі мақсатына қатысты қазіргі қоғамда жаңа ұғым пайда болды. Мұғалім, ең алдымен, оқушыда өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастыруға ат салысу керек. Өйткені, бұл-тұлғаны ұлттық және әлемдік мәдениетке үйлесуге апаратын сара жол. Бүкіл дүние жүзіндегі болып жатқан осындай құндылықтардың өзгеруі жаңа ғасырға жас ұрпақты дайындау міндетімен байланысты. Біздің қоғамға жаңа мағлұматтарды қабылдап қана қоймай, оны ойлана отырып, сыни талқылап, ой елегінен өткізе білетін оқушылар керек. Яғни, оқушылар мағлұматтар мен идеяларды өз беттерімен, тәуелсіз меңгеріп, осы алған мәліметтері пайдалы болатындай ойланулары керек. Олар жаңа идеяларды әр түрлі көзқараспен зерттеп, шынайылығы мен пайдасын талқылап, идеяның жалпы құндылығын анықтай алулары қажет. Жан-жақты білімді, дарынды, талантты оқушыны қалыптастыру бағытындағы білім беру мәселесі мемлекетіміздің басты назарында. Танымдық дамубаланың оқу және проблемаларды шешу қабілеті.Дәлірек айтқанда танымдық даму оқуға деген қабілеттілік, сондай-ақ зейін,сөз,сөйлеу дағдылары, ойлау, негіздеу және шығармашылық, зияткерлік сияқты қабілеттерін дамыту және тұрақтандыруға қатысты болып табылады.

Кез-келген оқыту белгілі мөлшерде адамды дамытады. Оқитын пән қаншалықты жаңа, бағалы болса да, мұғалімнің шеберлігі қандай жоғары болса да, мұғалім оқушының өз белсенділігін туғызбаса, берген білім күткен нәтиже бермейді. Оқушының адам ретінде қалыптасуы белсенділік арқылы жүзеге асады. Орта білім беру жүйесінде әлемдік жоғары деңгейге қол жеткізген анағұрлым танымал оқыту әдістемелері арасында сындарлы оқыту теориясына негізделген тәсіл кең тараған.

Танымдық қабілетті дамытудың тиімді әдістерінің бірі-сындарлы оқыту.

Сындарлы оқыту-оқушылардың ойлауын дамыту олардың бұрынғы алған білімдері мен жаңа немесе сыныптағы түрлі дерек көздерінен, мұғалімнен, оқулықтан және достарынан алған білімдерімен астастырыла жүзеге асады деген тұжырымға негізделеді.

Оған дейінгі сабақтарда Не? Қашан? Қайда? секілді сұрақтарды қазіргі әрбір сабағымда Не себепті деп ойлайсың? Олай айтуыңа не негіз болды? Қандай дәлелдер келтіре аласың? сұрақтарына алмастырдым. Оқулықтан тыс ізденуге тапсырмаларды жиі беремін, бұл оқушылардың өзін-өзі дамытуына көп ықпалын тигізеді.

«Дананың кілттері» стратегиясы.

Тони Райан жасаған тәсіл – ойлауды талап ететін тапсырмаларды орындауға оқушыларды қызықтыру және тарту үшін арнайы әзірленген жиырма шақты іс-әрекеттер кешені.

Бұл тәсіл көмекші сұрақтар, тапсырмалар арқылы оқушының талдау жасау, сын тұрғысынан және креативті ойлау қабілетін ашуға көмектеседі.

Әр топ мүшелері түрлі – түсті кілттерді таңдап алады да, артындағы берілген тапсырмаларды орындайды.

«Кемшіліктер» кілті.

Осы көлікті жасаудағы кеткен кемшіліктерге тоқталыңыз

«Тағы қалай?» кілті.

Осы көлікті тағы қалай қолданар едіңіз(қиялға ерік беру)

«Жаңа дизайн» кілті.

Болашақтағы көліктің суретін салу

Сындарлы ойлау-баланың оқуға деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, кез келген нәрсені бақылап, талдай алатын, озық ойлы, білімді, өзін-өзі реттей алатын тұлғаны тәрбиелеуде көп көмегін тигізеді.

Жоғарыдағы аталған әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың танымдық қабілетін дамытып, сындарлы ойлауға үйретуге болады.

Қай салада болмасын, ондағы жұмыстың нәтижесі сапасымен өлшенеді. Мектептегі сан-саналы жұмыстың құйылатын арнасы да білімнің сапасында болатыны даусыз. Білім қоғамды тұрақтандыратын, рухани мұраны сақтайтын, ұрпақты ұрпаққа сабақтастыратын құрал. Сондықтан алға басқан сайын біз халқымыздың тарихи құндылықтар, ұлттық тіл қазынасын, яғни халық қазынасының бағалы жақтарын келешекке өзімізбен бірге индустриясы дамыған, толық техникаланған болашаққа ала баруымыз керек, сонда ғана біздің ұрпақ өз тілегін,өз тілін, сабаққа деген қызығушылығын, танымдық қабілетін дамытады.

Кушербаев Даурен Муратович

Актобе қаласы, ЖОББ “Smart Білім” мектеп гимназиясы дене шынықтыру пәні мұғалімі

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫНДА ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Білім – қоғамды тұрақтандыратын, рухани мұраны сақтайтын, ұрпақты ұрпаққа сабақтастыратын құрал. Қолда бар мүмкіндікті пайдаланып оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін тиімді қолдану, жаңа технологияны әркімнің өз сабағында пайдалану арқылы оқушы жастарды халықтың дәстүр үрдісінде адамгершілікке, салауатты өмір сүруге баулу дені сау ұрпақ тәрбиелеу дене тәрбиесі пәні мұғалімдерінің басты міндеті. Олай болса, оқыту мен тәрбиелеудің ой елегінен өтетін әдіс-тәсілдерін, жаңашыл педагогтардың тапқан әдістемелерін біліп қана қою

жеткіліксіз, оны әркім өз мүмкіндігінше күнделікті сабақта пайдалану қажет.

Өзімнің 8-кластарға өткізген «Акробатикалық жаттығулар» атты сабағымда алдымен оқушыларға өткен тақырыптарға байланысты сұрақтар бере отырып, бүгінгі жаңа сабақтың қандай тақырыпта өткелі тұрғанын ашып алдым. Сабақ барысында оқушыларға жеңілдетілген логикалық сұрақтар беріп, кейін күрделі сұрақтарды тапсырма ретінде бердім. Сұрақтарға байланысты жауабын тапқан оқушы, сол жерде практикалық түрде орындап көрсетеді. Сабақ кезінде оқушының ішкі позициялық көз қарасы мен бағыты айқын көрініс бере алады. Сонда ғана сабақ нәтижелі болып, білім сапасы артады. Осы бағыттарда әрбір мұғалімнің оқытуға, үйретуге өз тұғырнамасы болуы қажет.

Олар мыналар:

- Әр оқушының білім деңгейін, қабілетін, мүмкіншілігін түсіну;
- Оқушының бойындағы жетістіктері мен кемшіліктерін қабылдау;
- Оқушыларға қиындықтарды жеңуге, кемшіліктерден арылуға көмектесу.

Дене шынықтыру пәнінің басқа пәндерге қарағанда көптеген ерекшеліктері бар. Мұнда негізінен оқушының қабілеті, бейімділігі баса назарда болуы керек. Дегенмен де оқушыларды бейімдеу, қабілетін дамыту, спортқа деген қызығушылығын арттыру жақсы ұйымдастырылған сабаққа байланысты. Сондықтан оқушылардың пәнге қызығушылықтарын арттыру мақсатында сабақта тақырыпқа байланысты спорт түрлерінің шығу тарихын, спорт түрлері дамыған елдерді спорттың әр саласындағы белгілі спортшылар өмірін алуға болады. Сондықтан да мұғалім сабақты тартымды етіп теория мен практиканы ұштастыруында жаңа инновациялық технологиялардың тиімділігі баса назарда болуы қажет. Бұл мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас, сабақты жақсы оқитын, спортқа бейім оқушылармен белсенді жұмыс істеп қана қоймай, барлық баланың дамуы үшін қолайлы жақсы ойлар туғызып, қабілеті жеткен жерге дейін еңбек етуін ойластыру. Барлық оқушылар өз қабілетін ең төменгі жеңіл тапсырмаларды орындаудан бастайды да, оларды міндетті түрде толық орындап болғаннан кейін ғана, келесі күрделі деңгейдегі жаттығуларды орындауға көшіп отырады. Бұл оқушылар арасындағы бәсекелестікті және әр оқушының өз қабілетіне, қызметіне сәйкес жоғары деңгейге көтерілуіне толық жағдай жасалады.

Дене шынықтыру пәнінде жаңа инновациялық технологияларды қолданудың орны орасан болары хақ. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, білім сапасын көтеруге сыныптан тыс спорттық шаралардың да маңызы зор. Соның ішінде қазақтың ұлттық ойындары мен қозғалмалы ойындарын, әр түрлі жарыстарын, тоғызқұмалақ, арқан тартыс, аударыспақ сынды ойын түрлерін өткізіп отыру керек. Осындай жұмыстарды жүргізу нәтижесінде оқушылардың белсенділігі артып, спортқа деген бейімділігі қалыптасады. Оқушылардың танымдық қабілеттерін артырып, салауатты өмір сүру, адам денсаулығы осы спортқа байланысты екендігін түсінеді. Нәтижесінде оқушылардың білім сапасы артып, оқу тоқсандарында жоғары сапаға қол жеткізуге болады.

Дене тәрбиесі сабағында сын тұрғысынан ойлау технологиясын тиімді пайдалану. Осы технологияның шығармашылық бөлігін басшылыққа ала отырып, ой толғау жасауға болады. (мыс: дене шынықтыру сабағында сабақты ойын түрінде ұйымдастыру керек) осы арқылы, оқушылардың бейімділігін арттыруға болады.

Ал деңгейлеп саралап оқыту технологиясын қолдануда.

Бұдан қандай нәтижелерге қол жеткізуге болады? Сабақ барысында: Алдымен оқушының «Не?» деген сұрағына: Сабақта шынайылық, оқыту бар екенін көрсету.

Оқушының «Қашан?» деген сұрағына: Сабақтан кейін болатын жағдайды толық анықтатуға көз жеткізу қажет.

Оқушының «Қайда?» деген сұрағына: Оқушының және ұстаз арасындағы серіктесін анықтап, нәтижеге қол жеткізу қажет.

Қорыта айтқанда, мен алдымен жеке тұлғаның әлеуметтік, құзіреттілігін дамытуды керек еттім. Сол арқылы ұжымдық зерттеуге қол жеткіздім, яғни оқушының өзін-өзі басқарудағы әлеуеті артты.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Қойшықұлова Диляра Талғатқызы

«АУЫЛ КҮЗІ» ТАЙЫР ЖАРОКОВ

Актобе қаласы, № 36 қазақ орта мектебінің бастауыш пән мұғалімі

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	3.1.4.1 – сөйлеу барысында мақал-мәтелдерді, нақыл сөздерді, вербальды емес тілдік құралдарды қолдану 3.2.7.1 мұғалімнің көмегімен шығармадағы әдеби көркемдегіш құралдарды (теңеу, эпитет, кейіптеу) табу
Сабақтың мақсаты	Өленнің басты сипаттарын білу және көркемсөзді қолдану

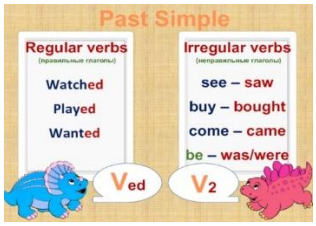
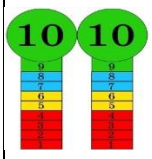
Сабақ барысы

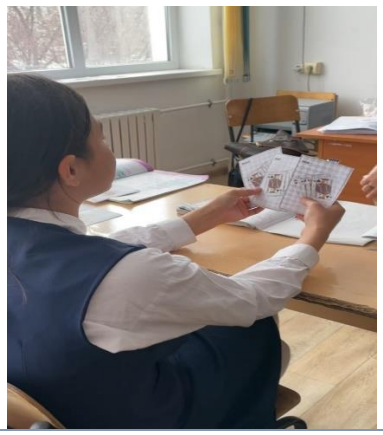
Сабақтың кезеңі/уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы (3 мин)	**Ұйымдастыру кезеңі:** **Психологиялық ахуал орнату.** Қуанамын менде Қуанасың сен де Қуанайық достарым Арайлап атқан таңға	Өзін көрсетеді Көршісін көрсетеді Қолдарынан ұстайды Қолдарын көтереді	Мадақтау Жарайсың! Керемет! Жақсы! Талпын!	Жұлдызшалар
Сабақтың ортасы (5 мин) **10 мин**	**Үй тапсырмасын тексеру «Kahoot!»** Платформасы арқылы үй тапсырмасына шолу. **«Шырақ» әдісі арқылы 3 топқа бөлінеді** **1 топ-Теңеу тобы** **2 топ-Эпитет тобы** **3 топ-Қарасөз тобы** **Сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлау** **«Ауыл күзі» өленін тізбектеп оқу** **1-тапсырма** **Жеке жұмыс** Өленнен теңеу, эпитет сөздерді тауып топтастырады	Интерактивті тақта арқылы платформадағы сұрақтарға жауап береді Әр топ топ атауларына сай ережелерді еске түсіреді Өленді тізбектеп оқиды 1.өленнен эпитет сөздерді табады 2.өленнен теңеу сөздерді табады	**Дескриптор:** -сұрақтарға жауап береді (әр дұрыс жауапқа балл беріледі) Әр дұрыс жауапқа 1 балл «Like»бағалау параға арқылы бағаланады Мадақтау сөздер: Жарайсың! Тамаша! Өте жақсы! Дескриптор: -өленнен эпитет сөз-дерді табады -өленнен теңеу сөздерді табады	Бағалау парағы Оқулық
10 мин **Сергіту сәті 2 минут**	**2- тапсырма** **Жұптық жұмыс** Берілген сызбаға сай “Күз”тақырыбында өлең құрастырады **“Суретшілер әлеміне саяхат”**	Ұйқастыры өлең құрайды Тақырыпқа сай парта үстінде жатқан ақ ватман қағазға топ болып сурет салады	**Дескриптор:** Ұйқастырып,тақырыпқа сай өлең құрастырады 5 балл Мадақтау сөздер: Жарайсыңдар!	Кеспе қағаздар Қылқалам, ватман қағаз,түрлі түсті бояғыш қаламдар

8 мин	**3 –тапсырма** **Топтық жұмыс** Кестені толтырады.Мақал мәтелдерге сай өлең шумақтарын табады	1. бірінші мақалға сәйкес өлең шумағын жазады 2.екінші мақалға сәйкес өлең шумағын жазады	**Дескриптор:** -бірінші мақалға сәйкес өлең шумағын жазады (1б) -екінші мақалға сәйкес өлең шумағын жазады (1б)	Кеспе қағаздар
Сабақтың соңы **7 мин**	**Кері байланыс** “WhatsApp” арқылы балалар бүгінгі сабақтан алған әсерлерін жазып, тақтадағы қорапшаға орналастырады	Оқушыларға таратылған телефон пішініне кері байланыс жазады	Мадақтау Жарайсың!, Керемет! Жақсы! Талпын!	Бағалау қағаздары

Lesson title	Use of English: Past simple (irregular verbs)			
Learning objectives	5.2.8.1 Understand supported narratives, including some extended talk, on an increasing range of general and curricular topics; 5.3.3.1 Give an opinion at sentence level on a limited range of general and curricular topics; 5.4.2.1 understand with little support specific information and detail in short, simple texts on a limited range of general and curricular topics;			
Lesson objectives	**Learners will be able to:** - present the past simple for irregular verbs - practise the past simple of irregular verbs - practise the past simple interrogative and affirmatives of irregular verbs			
Value links	Perseverance – People who value perseverance will work through adversity and be determined to get a result. This is a great treat for employees and entrepreneurs alike.			
Plan				
Stages / Time	Teachers actions	Students actions	Assessment criteria	Resources
	Organization moment: 1.Greeting.	**The aim:** To develop pupils speaking skills	The teacher to assess	

Beginning of the lesson Warming-up *3 min* *Pre-learning «Brainstorming» method* 7 min.	Ask about the weather. The teacher sets the lesson objectives, letting students know what to anticipate from the lesson. **Warming up** Where are you from? How old are you? What color is it? How many students are there in class? What day of the week today? **Lead - in** 	and create friendly atmosphere **Efficiency:** By wishing each other they feel better and feel the support of others *Students of the class are listed.* Students' attention is drawn to the lesson. • Learners talk about favourite day previous lesson vocabulary Determines the topic and purpose of the lesson Students say different words from the picture	learners for their ability. "Good job! Well done!" *Formative Assessment* *Good job!* **Descriptor:** -know key phrases - can make sentence - know vocabulary of previous lesson Total: 1 point **Assessment criteria** - Learners have met the learning objectives if they can talk about four walls	*Pictures* *worksheet* *Student's book*
Middle of the lesson Presentation part. 30 min	**Ex:1 P:68** • Explain that irregular verbs don't take -ed in the past simple but they all change differently and Ss must learn the forms. Refer Ss to the irregular verbs list at the back of their books and advise them to study it and learn the irregular forms. Read out the table and elicit the L1 equivalents for the examples. **Ex: 2 P: 68** • Allow Ss some time to complete the task. Check Ss' answers. GAME " Cards" **Ex: 3 P: 68** • Give Ss time to read the biography and fill in the gaps.	Pupils read the table **ANSWERS** **Students own answer** Pupils match the verbs to their past forms **ANSWERS** 1 k 2 f 3 j 4 l 5 I 6 b 7 e 8 g 9 0 10 p 11 d 12 a 13 h 14 n 15 m 16 q 17 c Pupils read the biography and put the verbs into the past simple. **ANSWERS** 1 was - irregular 2 went - irregular 3 created began-irregular 4 fought-irregular 5 married 6 had - irregular 7 became - irregular 8 began-irregular 9 made-irregular	**Descriptor:** - read the table - learn the irregular forms. Total: 2 point **Differentiation: «Verbal support»** method is used to help Ss use new words in the sentences. **Descriptor:** - match the verbs - complete the task Total: 2 point	 Card Work sheet Students book

	Check Ss' answers and then elicit the irregular verbs. **Ex: 4 P: 69** • Give Ss some time to complete the gaps then check Ss' answers. Conclusion during the lesson some tasks differentiated by outcomes of the students and by their abilities. GAME “ Pizza ”	10 wrote irregular 11 took-irregular 12 died Pupils write questions and answer them as in the example. **ANSWERS** 2 How many fantasy languages did Tolkien create? He created 15 fantasy languages. 3 Which war did he fight in? He fought in World War I. 4 Who did he marry? He married Edith Brott. 5 When did he marry her? He married her in 1916	**Descriptor:** - read the biography - put the verbs into the past simple. Total: 2 point **Descriptor:** - write answer them as in the example Total: 2 point -Make CCQ questions Yes / No Total: 10 point	
End of the lesson 5 min	FEEDBACK Learners provide feedback on what they have learned at the lesson. Ex: 5 Home task: 	 	Poster Success 	

Клютова Гулназ Жаугаштыевна

АС – АДАМНЫҢ АРҚАУЫ

Ақтөбе облысы Қобда ауданы Терісаққан орта мектебі

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	7.1.3.1 тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, ұсынылған ақпарат бойынша факті мен көзқарасты ажырата білу. 7.4.1.1 жалғаулар мен шылаулардың ерекшелігін ескере отырып, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай жазу
Сабақтың мақсаты	• тыңдалған мәтінді мазмұндайды; • ақпараттың факт немесе көзқарасты түсіндіреді; • жазылымда жалғауларды қолданады; • ұлттық тағам тақырыбында сұхбат құрастырады. ЕБҚ бала (дислексия) үшін: ➢ Факт пен көзқарасты ажыратады; ➢ Жалғауларды үндестік заңына сай қолданады; ➢ Мұғалім жетекшілігімен сұхбат құрастыруға қатысады.
Бағалау критерийлері	• Мәтін мазмұнын біледі; • Факт пен көзқарасты ажыратады; • Жазылымда жалғауларды дұрыс қолданады.
Ойлау дағдысының деңгейі	Қолдану, талдау

Сабақтың барысы:

Сабақтың кезеңі/ уақыт	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурс**
Сабақтың басы 5 мин	**Ұйымдастыру кезеңі.** Оқушылармен амандасу, түгендеу. **Сабақтың қызығушылықты ояту кезеңі** **Ой шақыру.** «Суреттер сыры ». Берілген сөздердің суреттердің ішінен ортақ тақырыптағы суреттерді анықтаңдар. A B C D Мұғалім:	Мұғалімнің айтқан сөздерін тауып, олардың әрқайсысының үстіне реттік нөмірді қояды, бүгінгі сабақтың тақырыбын ашады. балалар қойған сұрақтарға жауап береді. Жауабы: қазақтың дастарқаны, дәстүрлі өнімдер Топқа бөлінеді Топқа бөлу. 1-топ. Ет өнімдері 2-топ Сүт өнімдері 3-топ. Егіншілік өнімдері Сабақ тақырыбы мен сабақ мақсатымен танысады	Мадақтау Жарайсың! Сенің қолыңнан келеді!	Слайд суреттер

<table>
<tr>
<td></td>
<td>- Балалар, бүгінгі сабағымыздың тақырыбы не деп ойлайсыңдар?
- Дұрыс тамақтану дегенді қалай түсінесің? Қазақтың дәстүрлі дастарқанында не қойылады?</td>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td>Тыңдалым алды тапсырмасы.
«Жұбыңа әңгімеле» әдісі
ФАКТ | КӨЗҚАРАС
Факт-танылған, түсіндірілген, қабылданған тұрақты обьективті шындық болып, оны дәлел- уәждер арқылы растауға болады. Мыс: «сөйлем сөзден құралады», «күн де жұлдыз» деген факт. Осы сөйлемдердің растығын түрлі, нақты шын оқиғалармен, істермен дәлелдеуге болады.
Белгілі бір іс, құбылыс туралы топшалаған ойы мен ұғымы, тұжырымы, пайымдауы. Адамның өзі өмір сүріп жатқан қоғамдағы немесе бұрын болған оқиғалармен құбылыстарға жеке тұлғаларға қарым-қатынасынан туындайтын ұстанымы.
«Факті ме, көзқарас па?» әдісі
1-тапсырма. Топтық жұмыс.
Мәтінді тыңдап, мазмұнын түсін.Факті мен көзқарасты ажырат және оны түсіндір.
1-топ.
Қазақтың дәстүрлі дастарқаны, негізінен, малшаруашылығының өнімдері мен сүт тағамдарынан құралады. Ал егіншілік өнімдері – астық, көгөніс, жеміс-жидектер ұлттық тағамдарға қосалқы нәр беруші, дәмдегіш ретінде саналған.
Қазақ халқы мал етінен түрлі тағамдар дайындаған. Суға қайнатып, майға қуырып,</td>
<td>Әр топ өзіне тиесілі мәтінді мұқият тыңдайды.
Жаңа сөздермен, ұғымдармен танысады.
Әңгіменің мазмұнын біледі.
Факті мен көзқарасты ажыратады.
1-топтың жауабы
<table>
<tr><th>№</th><th>Ақпарат</th><th>факт</th><th>көзқарас</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Қазақтың дәстүрлі дастарқаны – малшаруашылығы және сүт өнімдері</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>Егіншілік өнімдері – басты ұлттық тағамдар</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>3</td><td>Қазақ халқы етті жақсы сақтай білген</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>4</td><td>Қазақ халқы сүтті суға қайнатып, майға қуырып, қақтаған</td><td></td><td></td></tr>
</table>
2-топтың жауабы
<table>
<tr><th>№</th><th>Ақпарат</th><th>факт</th><th>көзқарас</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Еттен қарын бөртпе, ми палау, сорпа жасалады</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>Абайсызда ақ төгілсе, ол адамның өміріне әсер</td><td></td><td></td></tr>
</table>
</td>
<td>Дұрыс/бұрыс әдісі. Тақтаға көк және жасыл түсті қолдың іздері ілінеді. Егер де дұрыс болса, оқушы қолымен жасыл түске басады, бұрыс болса, қызыл түске басады. Дұрыс</td>
<td>Тыңдалым мәтіні. Кесте Бағалау суреті</td>
</tr>
</table>

5 минут	қақтап, қарып пісірудің тәсілдерін жетік пайдаланған. Оларды сақтаудың бірнеше түрін білген. Сақтаудың әдіс-тәсілдері көшпелі тұрмыстың ауқымында санғасырлық тәжірибе негізінде қалыптасқан. **2-топ.** Еттен қарын бөртпе, қимай, қуырдақ, ми палау, сорпа, сірне, үлпершек, шұжық, қазы және т.б. тағамдар әзірлеген. «Ағы бардың бағы бар» деп қазақ халқы сүт тағамдарын да ерекше қастерлеп, құт-береке, несібе деп киелі санаған. Абайсызда ақ төгілсе, оған саусағын малып, маңдайына жағып, ырыс-құт кетпеу ырымын жасайды. Түйе мен биенің сүтінен қымыз, шұбат, сиырдың сүтінен айран ұйытып, сарымай шайқап, қатық, сүзбе, құрт сүзіп, ақ ірімшік, қызыл ірімшік, ежігей қайнатып, алуан түрлі тағамдар әзірлеген. Шөл қандыру үшін айранға су қосып, шалап жасаған. **3-топ.** Халық егіншілікпен айналысып, бау-бақша өсіріп, отырықшылыққа бет алған дәуірден бастап, нан, жеміс, көгөніс тағамдары тұрақты мәзірден орын алды. Стықтан дайындалатын негізгі тағамның түрлері – бауырсақ, нан, шелпек, тоқаш. Тарыдан да сан алуан тағам түрлерін әзірлейді. Қазақ үшін дәмнен, дастарқаннан үлкен нәрсе жоқ. Дастарқан басындағы сұхбат-әңгіме, ән-жыр – қазақ мәдениетінің мәйегі іспеттес. **ЕБҚ оқушы үшін тапсырма.** Тыңдалым мәтінін түсін. Тағамды атауымен сәйкестендір. Фактіні көрсет.					

	етпейді деп білген		
3	Сиырдың сүтінен айран ұйытып, сарымай шайқайды		
4	Шөл қандыру үшін айранға су қосып, сүзбе жасайды		

3-топтың жауабы

№	Ақпарат	факт	көзқарас
1	Нан өнімдері, жеміс-жидек – тұрақты мәзір		
2	Қазақ халқы егіншілікпен айналысқан, бау-бақша өсірмеген		
3	Астықтан дайындалатын негізгі тағам - бауырсақ, нан, шелпек		
4	Дастарқан басындағы әңгіменің маңызы жоқ		

ЕБҚ бала:
Мәтін мазмұнын түсінеді.
Төрт түлік малдың тағамдарын, астықтан өндірілетін тағамдарды ажыратады.
Фактіні ажырата алады

Қазақтың дастарқанын суреттейді.

Бұрыс

«Дұрыс/бұрыс» әдісімен бағалау

Дескриптор арқылы бағаланады.

Слайд
Суреттер

https://learningapps.org/display?v=pxgxqf6ec23

	1	Түйе мен биенің сүтінен	А	Шелпек, бауырсақ	Сөздер мен суретке сүйенеді. Сөйлем құрастыруда жалғауларды орынды қолданады. Жалғаулардың ерекшелігін ескере отырып, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай жазады.	Барлық ұпай саны-3
	2	Сиырдың сүтінен	В	Қымыз, шұбат		
	3	Астықтан дайындалған	С	Құрт, айран, сарымай		

Дескриптор

Фактіні таба алады	2
Көзқарасты таба алады	2
Барлық балл саны	4

2-тапсырма. Жеке жұмыс. «шеберлігіңді шында!» әдісі
Берілген сөздер мен сөз тіркестеріне жалғау жалғап, қазақтың дастарқанын суретте. Үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай жаз.

	Шұжық
Түрлері	Сүрлеу

	Қымыз
Төрт-түлік	Қайнату

	Нан
Астық	Әзірлеу

Дескриптор

Сөздер мен сөз тіркесін, суреттерді қолданады	1
Жалғауларды орынды жалғайды	1
Дастарқанды суреттейді	1
Барлық балл саны	3

3-тапсырма. Жұптық жұмыс. «Екі қадамды сұхбат» әдісі.
Шетелдік досың сенен қазақтың дастарқаны туралы сұхбат алғысы келеді. Жалғауларды қолданып, жұпта сұхбат құрастырыңдар. (5-6 сөйлем)

Бағдаршам әдісі арқылы бағаланады. Егер оқушы түсінсе жасылды, қиналса қызылды, сұрағы болса сарыны көрсетеді

ЕБҚ бала үшін тапсырма.

LearningApps.org.
«Жұбын тап» әдісі.
Суреттердің жұбын тап.
1. Тағамдарды сәйкестендір.

2. Бауырсақ тағамына сөйлем құрастырып, жалғау жалға.

Дескриптор

Суреттерді атауымен сәйкестендіреді
Сөйлем құрастырады
Жалғауларды орынды қолданады

Сөз бен суреттің жұбын табады. Сөйлем құрастырады
Сұхбат құрастырады. Жалғауларды сұхбат барысында ұтымды қолданады. Функционалдық сауаттылықты дамытуда оқушылар бір-бірінен сұхбат алу арқылы сөйлеседі. Коммуникативтік байланыс жасайды.Өз

«Екі жұлдыз, бір тілек» әдісімен бағалау

<table>
<tr>
<td></td>
<td>Дескриптор
<table>
<tr><td>Сұхбат құрастырады</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Жалғауларды қолданады</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Бір-біріне сұрақ қояды, жауап береді</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Барлық балл саны</td><td>3</td></tr>
</table>
Сабақты бекіту.
Факт деген не?
Оны көзқарастан қалай ажыратуға болады?
Қазақ тілінде неше жалғау бар?
Үндестік заңына бағынбайтын қосымшалар бар?
Ас – адамның арқауы дегенді қалай түсіндіңдер?</td>
<td>жауабына мәтіннен дәлелдер іздестіреді, сұраққа жауап беруде өз ойын білдіреді. Ұлттық құндылықты дәріптейді, өмірмен байланыстырады.
ЕБҚ бала бұл тапсырманы жұбымен орындайды.

Сұрақтарға жауап береді
Сабақты қорытындылап, тақырыпты түсінгенін дәлелдейді, ол үшін ой қорыту жасайды.</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>Сабақтың соңы
<u>5 мин</u>

<u>3 мин</u></td>
<td>Кері байланыс. «Бес бармақ»
<table>
<tr><td></td><td>1.«Бас бармақ»- не ұнады?
2. «Балалы үйрек»- жаңа не білдім?
3. «Ортан терек»- нені білгің келеді?
4. «Шылдыр шүмек»- өзіңе не алдың?
5 «Кішкентай бөбек»- көңіл-күйің қандай?</td></tr>
</table>
Үй жұмысы. Пайдалы тағамдардың тізімін жазу. 2 сөйлем құрастыру
Оқушыларды бағалау</td>
<td>Балалар параққа алақандарын қойып, оны жиегімен қаламмен айналдырып өтеді.
Осыдан соң олар сабақ туралы мынандай сұрақтарға жауап беріп, салынған саусақтарына жазады:</td>
<td></td>
<td>Алақанның суреті</td>
</tr>
</table>

Сабақтағы ресурстар

<table>
<tr>
<td>Мәтін</td>
<td>1-топ.
Қазақтың дәстүрлі дастарқаны, негізінен, малшаруашылығының өнімдері мен сүт тағамдарынан құралады. Ал егіншілік өнімдері – астық, көгөніс, жеміс-жидектер ұлттық тағамдарға қосалқы нәр беруші, дәмдегіш ретінде саналған.
Қазақ халқы мал етінен түрлі тағамдар дайындаған. Суға қайнатып, майға қуырып, қақтап, қарып пісірудің тәсілдерін жетік пайдаланған. Оларды сақтаудың бірнеше түрін білген. Сақтаудың әдіс-тәсілдері көшпелі тұрмыстың ауқымында санғасырлық тәжірибе негізінде қалыптасқан.
2-топ.
Еттен қарын бөртпе, қимай, қуырдақ, ми палау, сорпа, сірне, үлпершек, шұжық, қазы және т.б. тағамдар әзірлеген.
«Ағы бардың бағы бар» деп қазақ халқы сүт тағамдарын да ерекше қастерлеп, құт-береке, несібе деп киелі санаған. Абайсызда ақ төгілсе, оған саусағын малып, маңдайына жағып, ырыс-құт кетпеу ырымын жасайды. Түйе мен биенің сүтінен қымыз, шұбат, сиырдың сүтінен айран ұйытып, сарымай шайқап, қатық, сүзбе,</td>
</tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td>құрт сүзіп, ақ ірімшік, қызыл ірімшік, ежігей қайнатып, алуан түрлі тағамдар әзірлеген. Шөл қандыру үшін айранға су қосып, шалап жасаған.
3-топ.
Халық егіншілікпен айналысып, бау-бақша өсіріп, отырықшылыққа бет алған дәуірден бастап, нан, жеміс, көгөніс тағамдары тұрақты мәзірден орын алды. Стықтан дайындалатын негізгі тағамның түрлері – бауырсақ, нан, шелпек, тоқаш. Тарыдан да сан алуан тағам түрлерін әзірлейді.
Қазақ үшін дәмнен, дастарқаннан үлкен нәрсе жоқ. Дастарқан басындағы сұхбат-әңгіме, ән-жыр – қазақ мәдениетінің мәйегі іспеттес</td></tr>
<tr><td>Карточкалар кестелер</td><td>1-топтың жауабы
<table>
<tr><th>№</th><th>Ақпарат</th><th>факт</th><th>көзқарас</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Қазақтың дәстүрлі дастарқаны – малшаруашылығы және сүт өнімдері</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>Егіншілік өнімдері – басты ұлттық тағамдар</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>3</td><td>Қазақ халқы етті жақсы сақтай білген</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>4</td><td>Қазақ халқы сүтті суға қайнатып, майға қуырып, қақтаған</td><td></td><td></td></tr>
</table>
2-топтың жауабы
<table>
<tr><th>№</th><th>Ақпарат</th><th>факт</th><th>көзқарас</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Еттен қарын бөртпе, ми палау, сорпа жасалады</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>Абайсызда ақ төгілсе, ол адамның өміріне әсер етпейді деп білген</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>3</td><td>Сиырдың сүтінен айран ұйытып, сарымай шайқайды</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>4</td><td>Шөл қандыру үшін айранға су қосып, сүзбе жасайды</td><td></td><td></td></tr>
</table>
3-топтың жауабы
<table>
<tr><th>№</th><th>Ақпарат</th><th>факт</th><th>көзқарас</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Нан өнімдері, жеміс-жидек – тұрақты мәзір</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>Қазақ халқы егіншілікпент айналысқан, бау-бақша өсірмеген</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>3</td><td>Астықтан дайындалатын негізгі тағам - бауырсақ, нан, шелпек</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>4</td><td>Дастарқан басындағы әңгіменің маңызы жоқ</td><td></td><td></td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>суреттер</td><td></td></tr>
<tr><td>ЕБҚ бала үшін Платформада тапсырма
https://learningapps.org/display?v=pxgxqf6ec23</td><td></td></tr>
<tr><td>Кері байланыс</td><td></td></tr>
</table>

Маралова Баян Нигметуллаевна

ВЕЛИЧИННЫЕ ПОНЯТИЯ: «БОЛЬШОЙ – МАЛЕНЬКИЙ»

Учитель надомного обучения Спецификация коррекционная школа №7 для детей с нарушением интеллекта г.Актобе

Цели обучения, которым посвящен урок	1.1.2.1 узнавать и показывать большой-маленький предмет из двух сравниваемых; 1.1.2.2 пользоваться приемами наложения при сравнении плоских (приложения при сравнении объемных) предметов по величине по показу учителя, по образцу, по словесной инструкции учителя, самостоятельно; 1.1.2.3 называть свойство каждого из 2-3 предметов при их сравнении по величине (большой-маленький); 1.1.2.4 распределять предметы в группы (классифицировать) по признаку величины (большиемаленькие); 1.1.2.5 учитывать величину предметов в игровой, бытовой, предметной деятельности; 1.1.2.6 ранжировать (упорядочивать) предметы (3-5) по величине
Учебная цель:	Создать условия для понимания слов «большой», «маленький». Научить воспринимать величину (большой-маленький, узнавать предмет из двух сравниваемых, различать, классифицировать по признаку величины, упорядочивать предметы (3-5) по величине.
Предполагаемый результат	1.1.2.1 узнавать и показывать большой-маленький предмет из двух сравниваемых; 1.1.2.2 пользоваться приемами наложения при сравнении плоских (приложения при сравнении объемных) предметов по величине по показу учителя, по образцу, по словесной инструкции учителя, самостоятельно; 1.1.2.3 называть свойство каждого из 2-3 предметов при их сравнении по величине (большой-маленький); 1.1.2.4 распределять предметы в группы (классифицировать) по признаку величины (большиемаленькие); 1.1.2.5 учитывать величину предметов в игровой, бытовой, предметной деятельности; 1.1.2.6 ранжировать (упорядочивать) предметы (3-5) по величине

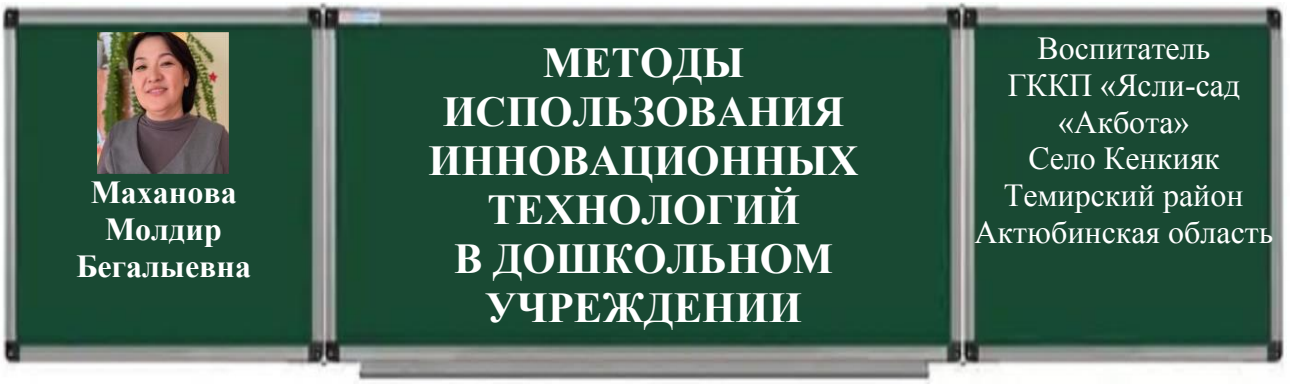
План урока:

Планируемое время и этапы урока	Действия педагога	Действия ученика	Ресурсы
I.Организационный момент. (Психологический настрой на занятие).	Приветствие Прозвенел и смолк звонок, Начинается урок. Все за парты тихо сели, На меня все посмотрели. Встало солнышко давно, Заглянуло к нам в окно,	Здоровается с учителем, садится на свое рабочее место.	

	На урок торопит нас – Математика сейчас.		
II.Повторение	1.Актуализация знаний. - Подбери картинку по цвету, ориентируясь на слово-название цвета – составлять ряд картинок под диктовку. «Покажи и назови, что красное. Что синее? Что зеленое? Что желтое? Скажи, какого цвета кубик. Какого цвета совок?» 	Слушает учителя и выполняет совместно с учителем. Произносит вслед за учителем. Показывает совместно с учителем	Наглядный и дидактический материал, карточки по теме
III.Основная часть урока.	1. Знакомство с темой урока. Величинные понятия «Большой-маленький» Посмотри на картинки! - Что это? (Яблоко). - Что это ? (груша). - Что это? (апельсин). - Что это? (яблоко) - Что это? (груша) - Что это? (апельсин). - Посмотри на яблоки: чем они отличаются? (одно маленькое, другое большое) -Правильно, предметы могут отличаться друг от друга по размеру. Мы сегодня будем сравнивать предметы, и определять их размеры. -Теперь посмотрим на лимон: чем они отличаются? (один маленький, другой большой).	Слушает учителя и выполняет совместно с учителем. Произносит вслед за учителем. Выполняет инструкции.	Дидактический материал, картинки по теме

	Давай обведем большую лимон красным цветом. А теперь маленькую- синим. -Посмотри на апельсины. -Какой из них большой? -Какой маленький? Теперь давай сделаем очень важный вывод: какие предметы могут быть по размеру? (большие и маленькие) Упражнение «Где большой – где маленький?» - Покажи, где маленький мишка? - Покажи где большой зайка? - А где большой мишка? - А где маленький зайка? Упражнение «Подбери по размеру» Мишка «большой» и мы посадим его на ….(большой стульчик) А Мишутка «маленький» и мы предложим ему сесть на … (маленький стульчик) - Мишка, какой по размеру? (большой) -Мишутка какой по размеру? (маленький) - На какой стульчик мы посадили Мишутку? (на маленький) - На большой стульчик мы посадим Мишку или Мишутку? Почему? (Он большой) - На картинке две чашки, одна большая и одна маленькая. -Этот Зайка какой по размеру? (большой) Значит мы и поставим перед ним большую чашку.		

	- А маленькую чашку мы кому поставим? (маленькому зайке) Почему? (он маленький). 2.Учебник: «Математика», 1 класс: стр. 11-13 3. Совместная деятельность с педагогом: Учебник: «Математика», 1 класс: Стр. 14-15 ,		
IV.Физминутка.		Слушает учителя, произносит и выполняет совместно с учителем	
V.Закрепление.	Работа по рабочей тетради: «Математика», 1 класс: стр. 9-10	Выполняет совместно с учителем	тетрадь
VI.Итог урока.	**Что мы узнали нового? Подводит итоги урока**	Слушает учителя и соглашается	
VII.Задание на дом.			

Важнейшей целью использования инновационных технологий является достижение результата совместной познавательной деятельности обучающего и обучаемого. Педагогическая суть инновационных технологий-активизировать познавательную деятельность воспитанника, повысить его самостоятельность, формировать необходимые личностные качества.

Инновационные технологии в дошкольном образовании используются, в первую очередь, для решения актуальных проблем, для повышения качества предоставляемых услуг, для реализации возрастающих запросов родителей.

Технологии предлагают приёмы и методы, которые позволяют сделать занятие необычным, более насыщенным и интересным, качественно осваивать учебный материал и включать мотивационную сферу обучаемого.

К инновационным технологиям обучения на основе интерактивного оборудования можно отнести интерактивные технологии обучения, технологию проектного обучения и компьютерные технологии.

Соединение интерактивного оборудования и инновационных педагогических методик способно повысить эффективность и качество образовательных программ, усилить адаптивность системы образования к уровням и особенностям развития обучающихся.

Владение приемами по использованию инновационных технологий и созданию электронных дидактических ресурсов, умение планировать и моделировать занятия с использованием интерактивного оборудования помогает педагогам решать конкретные образовательные задачи, повышать познавательную активность и мотивацию дошкольников.

Методы обучения в дошкольном образовании можно разделить по источнику знаний и по характеру познавательной деятельности. В качестве обучения детей дошкольного возраста по источнику знаний рекомендуются методы:

Метод демонстраций следует использовать для визуализации изучаемых объектов, явлений, процессов с целью их изучения детьми дошкольного возраста.

Метод иллюстраций предполагает показ предметов, процессов, явлений в их символическом изображении (фотографии, рисунки).

Практические методы (упражнения) направлены на формирование умений и навыков. Упражнения способствуют развитию речи, внимания, памяти, познавательных способностей, личностных качеств и выработке навыков их применения.

По характеру познавательной деятельности можно использовать следующие методы обучения:

- объяснительно-иллюстративный, предполагающий словесные объяснения с привлечением наглядности;
- метод проблемного изложения, предлагающий найти способы разрешения проблем;
- частично-поисковый метод, предполагающий решение поставленной задачи педагогом вместе с детьми;
- метод компьютерных дидактических игр.

Выбор методов обучения определяется с учетом возможностей детей, их возрастных и психофизиологических особенностей.

В основе инновационных технологий лежат интерактивные методы обучения. Под интерактивными методами понимают методы, позволяющие детям дошкольного возраста взаимодействовать между собой, и тем самым воспитательно-образовательный процесс происходит во взаимодействии всех детей под руководством педагога. Многие интерактивные методы взаимодействуют в различных технологиях и дают возможность добиваться ожидаемых результатов.

В настоящее время отдельное место в воспитательно-образовательном процессе ДО отводится компьютерным дидактическим играм. Занятия с применением компьютерных игр очень интересны детям. Красочность и динамичность компьютерных программ, музыкальное оформление, игровая форма, общая атмосфера доброжелательности позволяет ребёнку играть увлечённо, испытывать радость познания, открывать новое. Интерактивные дидактические игры способствуют всестороннему развитию творческой личности ребенка. У ребенка развивается: восприятие, зрительно-моторная координация, образное мышление; познавательная мотивация, произвольная память и внимание; умение построить план действий, принять и выполнить задание.

- Существующие обучающие программы можно классифицировать, как:
- Игры для развития памяти, воображения, мышления и др.;
- «Говорящие» трехязычные словари с хорошей анимацией;
- Игры-путешествия;
- Графические редакторы с библиотеками рисунков;
- Программы по обучению чтению, математике и др.

➢ Использование мультимедийных ресурсов.

Педагог, сам создавший самую простую обучающую компьютерную игру для детей, получит в процессе подготовки игры новые знания в области технологии, применит их сразу на практике, увидит готовый продукт своего труда и, самое главное, получит удовольствие от творческого процесса. А ребенок увидит на экране именно то, что надо воспитателю на данном занятии.

Литературы

1 Н Лачкова. воспитатель ясли сада «Kinderland» современные педагогические технологии в дошкольном образовании.2022г.

2. АД Дадашева. Инновационные технологии в детском саду Текст научной статьи по специальности «Науки об образовании».2019г.

Молдахметова Альбина Жаксугуловна

учителя истории и права КГУ «Общеобразовательная средняя школа-гимназия №11 г.Актобе

АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ

В педагогической деятельности приоритетными являются активные приемы и средства обучения, позволяющие вовлечь учащихся в познавательный процесс, организовать процесс самостоятельного получения знаний. В первую очередь это метод проблемного диалога, позволяющий привлечь учащихся к поиску проблем и способов их совместного разрешения, что, несомненно, значительно интересней, динамичней, а главное продуктивней, нежели просто изучение параграфа. Как утверждал известный математик М. Полани, «распознание проблемы, которая может быть решена и достойно решения … есть тоже своего рода открытие». Открытие же для ребенка всегда создает ситуацию успеха и познавательного удовольствия. Рискнем утверждать, что любая тема по истории может быть подана в форме эвристического диалога. Грамотно организованный диалог требует соблюдения ряда основных условий: логическая взаимосвязь, четкость вопросов, пошаговый поиск и решение проблемы, быстрая и грамотная корректировка вопросов в зависимости от ответов детей; создание взаимно заинтересованной, доверительной атмосферы, позволяющей спокойно высказать свою точку зрения, не бояться сказать что-то не так.

Образно говоря, дети должны привыкнуть к принципу, сформулированному еще Декартом: «Не бывает глупых мыслей, если они родились в собственной голове, глупым бывает лишь их отсутствие». Конечно, такой диалог требует серьезной подготовки, как от учителя, так и от учеников, переосмысления материала учебников, крайне редко содержащих проблемные ситуации. Крайне важно, что помимо решения учебно-познавательных задач, такой диалог обладает воспитательным значением, способствует развитию коммуникативных навыков, толерантности.

Вторым приемом, способствующим активизации учебного процесса, является использование на уроке системы кластеров, предложенной Т.Г. Мушанским. «Кластер» (гроздь) – выделение смысловых единиц материала и их оформление в виде схемы .Система кластеров используется как в процессе поиска проблемного поля темы, так и в процессе работы над историческими текстами. Так, при изучении новой темы ученикам предлагается самим решить, на

какие вопросы-проблемы следует разбить данную тему, а затем самим же искать ответы.

В процессе такой работы создается мотивация для изучения материала – сами сформулировали вопрос, сами же ищем на него ответ, кроме того происходит систематизация материала, устанавливаются причинно-следственные связи. В конце урока обязательно должна возникнуть следующая «гроздь» кластеров, т.е. более сложных вопросов, называемых «толстыми» вопросами, направленных уже на осмысление материала. Умение самостоятельно формулировать вопросы к теме свидетельствуют о наличии критического, т.е. творческого мышления.

Третьим элементом активизации обучения является уроков-дискуссий, позволяющих выявить противоположные позиции по наиболее актуальным проблемам, их обсудить. Главная цель таких дискуссий – формирование активной, аргументированной познавательной позиции. Основные качества личности, которые воспитываются в процессе таких дискуссий – заинтересованность, интеллектуальная терпимость, умение слушать, умение «держать позицию», ассертивность (умение высказать свою точку зрения без страха). Правила дискуссии формулируются вместе с детьми, что также является сильным воспитательным моментом.

Еще одним приемом активизации обучения является регулярное использование познавательных задач в ходе изучения материала. Основными видами познавательных задач являются:

- ❖ анализ исторических фактов, событий, статистических данных;
- ❖ комментирование различных суждений из газет, журналов, документов;
- ❖ задания на сравнительный анализ, выявление причинно-следственных связей и т.д.

Современные требования к выполнению заданий итоговой аттестации как раз ориентированы на умение учеников выполнять задания такого типа.

Хотелось бы отметить актуальность и эффективность применения интегрированных уроков, позволяющих сформировать целостное восприятие проблемы. Интегрированные уроки облегчают понимание процессов, изучаемых в разных предметных областях, позволяют сократить учебное время на изучение предметов, учат работать в коллективе. Хорошим подспорьем в развитии познавательных навыков является систематичное ведение выполнения следующих заданий:

- ❖ «умные» тесты, проверяющие не столько знание фактов, сколько понимание каких-то характерных черт, признаков, тенденций развития исторических явлений;
- ❖ заполнение систематизирующих и сравнительных таблиц, логических схем
- ❖ задания на анализ цифровой информации;
- ❖ задания, требующие использования информации одновременно из нескольких предлагаемых источников;
- ❖ задания на определение персоналий по приведенной характеристике и т.д.

Познавательные учебные действия включают умение анализировать и обобщать факты, составлять простой и развёрнутый план, тезисы, формулировать и обосновывать выводы, решать творческие задачи, представлять результаты своей деятельности в различных формах, переводить информацию из одной знаковой системы в другую и т. д.

Во-первых, этого можно добиться в процессе самостоятельной работы обучающегося. Самостоятельная работа создает условия для осуществления деятельности ученика, когда он сам продумывает материал, анализирует и обобщает его, проверяет свои выводы. Надо исходить из того, что урок должен быть обучающим, оптимистичным, интересным, деятельным и результативным. Таким образом, самостоятельная работа с историческими источниками помогает становлению ученика как будущего социального исследователя. Умение самостоятельно

учиться, добывать знания, обобщать и делать выводы, фиксировать главное в свёрнутом виде - это то, чему ученик должен научиться в школе.

Во-вторых, специально подобрана система заданий, в ходе решения которых ученики анализируют ситуацию, высказывают свои предположения, выслушивают других и находят верный ответ. При формировании целей обучения широко используется технология сотрудничества, которая включает организационные формы, нацеливающие учащихся распределять работу с соседом по парте, меняться ролями, проверять работу друг у друга, выполнять работу в малой группе. Все вышеперечисленное вынуждает учителя переходить от репродуктивных способов и методов передачи знаний к конструкторским и исследовательским методам

Теоретическое изучение методов формирования универсальных учебных действий, активных форм и методов организации учебной деятельности, применение полученных знаний на практике способствует, как повышению познавательной активности учащихся на уроках истории, так и реализации познавательных универсальных учебных действий.

Мырхина Лира Айтжановна

ВНЕКЛАССНОЕ МЕРОПРИЯТИЕ «ДАВАЙТЕ БЕРЕЧЬ НАШУ ЗЕМЛЮ»

Начальные классы
СООШГ "БИЛИМ"
г.Актобе

Цели: — развивать внимание, любознательность, познавательную активность;

— расширить знания детей о мире природы, взаимосвязи всех сфер обитания;

— пробуждать интерес к живому; воспитывать умение воспринимать гармонию и красоту природы; умение видеть, чувствовать, слышать и охранять ее.

Оборудование: лесная поляна, декорации леса, плакаты, рисунки на экологическую тему, поделки из бросового материала, цветы, деревья из цветной бумаги, изображение земного шара, корзинки с бросовым материалом,

1. Орг. Момент

Учитель: Здравствуйте, ребята, Я рада видеть ваши добрые глаза, спасибо вам за это.

Молодцы! А теперь повернитесь друг к другу, поделитесь своей улыбкой с одноклассниками!

2.Сообщение темы занятия СЛАЙД1

Протяните ко мне руку
Я горошину кладу.
С удивленьем не смотрите,
Всё ребята, объясню,
Вы её не уроните,
Классный час с неё начну.

-Учитель: Ребята, На что похожа горошина?

-Дети: Она похожа на планету, именно такой она видна из космоса. **СЛАЙД 2** (вид из космоса)

Учитель: А как называется наша планета?

Дети: Земля

Учитель держит в руках глобус.

1уч.Вертится, крутится шар голубой-
Это Земля, где живём мы с тобой
Синее- реки, моря, океаны…
Горы, равнины, густые туманы.

2уч. Ну, а зелёный- луга и поля
Пёстрая наша планета- Земля.
Белые шапки на полюсе- льдины,
В жёлтый цвет окрашены, знойные пустыни.
Выглядит хрупкой, маленькой крошкой,
И у нас поместилась в ладошке.

Учитель: Ребята, о чем же мы сегодня поговорим на нашем классном часу?

Дети: Мы сегодня будем говорить о планете Земля, о том как беречь нашу Землю.

3. Основная часть классного часа

Учитель:

Игра -анаграмма «Соберём слово»

Итак, выполним задание.

Ребята выходят к доске, у них на руках буквы. Нужно расставить буквы в правильном порядке. Кто первым выполнит задание, поднимите руку, я спрошу, остальные слушают отвечающего.

О	Э	К	Г	Л	И	О	Я

Ученик: Это слово экология

Учитель: Ребята все согласны? (Да)

Верно, молодец! Кто слышал это слово?

-А может, кто нам расскажет, что оно обозначает?

1 уч. обьясняет значение слова

Экология- наука, которая учит нас бережно относится к окружающему миру, Земле. От слова «экология» произошло слово «эколог». Экологи- люди, которые занимаются экологией, защищают природу.

Показ презентации о Аральском море СЛАЙД 3

2 уч. Рассказ об Аральском море

Аральское море расположено на границе Казахстана и Узбекистана. До начала обмеления Аральское море было четвёртым по величине озером в мире. Здесь были порты, рыбные заводы, по Аралу плавали рыболовецкие судна. До 80-х годов XX века здесь водилось 34 вида рыбы, 20 из которых имели промысловое значение. Значительный рост населения, освоения земель,строительство крупных гидротехнических сооружений без учета экологических последствий были основные факторы высыхания Аральского моря.

Что нужно сделать чтобы решить экологическую проблему Аральского моря? Учёные –экологи много работают над восстановлением моря. Но, к сожалению, восстановление всего Аральского моря невозможно

Учитель: (о своих впечатлениях о море)

Учитель: Именно благодаря природе мы живем на нашей планете. А что именно необходимо человеку? **СЛАЙД 4**

Дети: воздух, растения, животные, вода

-Правильно, вода, воздух, земля, солнце, животный и растительный мир. Все это прекрасно существует без человека, но человек без них не может, поэтому мы и должны беречь свою планету. Нанося вред природе, мы причиняем вред себе…

Будущее в наших руках!

Давайте рассмотрим иллюстрации, Какие опасности грозят нашей планете? (ответы детей)

Беседа. Показ СЛАЙДЫ 5-6-7

А,что надо делать, чтобы спасти нашу Землю?

Какие последствия мы, люди ощущаем**?**

_А что надо предпринимать для защиты природы?

-А как называется куда занесены редкие животные и растения Казахстана**? (КРАСНАЯ КНИГА) СЛАЙД 8**

К нам в гости пришли представители Красной Книги.

Тюльпан: Цветов так много на Земле**… СЛАЙД 9**

Но сердцу милы мне тюльпаны…
Впитали всю красу в себе…
Их не постичь умом, глазами…

А что вы можете рассказать о тюльпанах?

Фламинго;До чего изящный вид, **СЛАЙД 10**

Эта птица всех сразит!
Ах, Фламинго, ты – мечта,
Просто сказка, красота!
Ярко – розовый наряд,
Глазки солнышком горят –
Так стройна, нежна, прелестна

Да,ребята, СВАЛКИ, ВЫРУБКА ЛЕСА, ЛЕСНЫЕ ПОЖАРЫ, ВЫХЛОпные *газы…*

Учитель: Все это очень печально! А кто же в этом всем виноват?

Как мы можем помочь природе?

Сценка «Спасём наши леса» СЛАЙД 11

На полянку выбегают дети., играют, рвут цветы, ломают ветки, раскидали мусор (бумагу, бутылки, остатки еды) Дети уходят.

Появляется Баба-Яга с пилой).

Баба-Яга: По утрам не ждет меня работа,
Я давно на пенсии сижу.
Вот избушка прохудилась что-то,
Коттедж себе соорудить хочу.
Ну, разве это много –
Всего один коттедж
Судить не надо строго –
Избушке тыща лет.
Лунным светом залита дорожка
Выхожу с пилой я на простор.
Спилить осталось мне немножко

Лесная Фея: Что ж ты, Бабушка-Яга,
Костяная ты нога,
Законы леса нарушаешь?
И деревья вырубаешь?

Баба-Яга: Моей избушке тыща лет:
Ни удобств, ни зала нет.
Где гостей мне принимать,
Банкеты разные справлять?
Всю жизнь в лесу вы проторчали,
От жизни вы совсем отстали
Я же в ступе полетела –
Такие коттеджики видала?

Лесная Фея: Природу надо уважать,
Беречь, и охранять
В лесу у нас свои законы
И вам, друзья, они знакомы**.**

Баба-Яга: Да вы что, совсем свихнулись?
Или только что проснулись?
Скоро лес растащат весь –
Срублю, пока возможность есть!
Всюду мусор, разный хлам,
Что деревьев жалко вам?

Лесная Фея: А ты метлу свою возьми,
И полянку подмети,
Мусор здесь ты прибери
И цветочки посади.
Наведи везде порядок,
Чтобы дети были рады

Лесная фея: Ну ка, детки, выходите,
Бабушке вы помогите

Игра «Собери мусор» (дети вместе с Бабой-Ягой убирают мусор)

Учитель: А наши дети нарисовали рисунки о том, что надо беречь и любить природу и хотят подарить эти рисунки вам.

(дарят рисунки Бабе-Яге)

Баба-Яга:Ой, спасибо вам, друзья!
Изменюсь теперь то я!
Стану доброй я старушкой,
Буду людям помогать.
По лесочку я пройду
И порядок наведу!
Пусть щебечут соловьи
От зари и до зари!

(Лесная фея и Баба-яга прощаются с ребятами)

Учитель: А, сейчас давайте дети отдохнём

Физкультминутка-игра «Да, нет»

Задание, я вам сейчас перечислю разные проступки человека, а вы. Если согласны с этим действием, говорите да и хлопайте в ладоши, если не согласны, говорите нет и грозите пальчиком

Если я приду в лесок и сорву ромашку? Нет

Если съем я пирожок и выброшу бумажку? нет

Если хлебушек кусок на пеньке оставлю? Да

Если ветку подвяжу, колышек подставлю? Да

Если разведу костёр, а тушить не стану? Нет

Если сильно насорю и убрать забуду? Нет

Если мусор уберу, банку закопаю? Да

Я люблю свою природу, я ей помогаю. Да

Учитель: Умницы, мы справились с этим заданием. Я думаю, что некоторые из этих действий вы никогда не совершите

Монтаж стихотворений (дети рассказывают стихи) В руках у детей картинки о природе)

Дети: 1. Взгляни на глобус – шар земной –
Ведь он вздыхает, как живой
И шепчут нам материки:
«Ты береги нас, береги!»
2. В тревоге рощи и леса,
Роса на траве, как слеза.
И тихо просят родники:

«Ты береги нас, береги!»
3. Грустит, глубокая река,
Свои, теряя берега,
И слышу голос я реки:
«Ты береги нас, береги!»
4. Остановил олень свой бег:
«Будь человеком, человек!»
«В тебя мы верим – не солги,
Ты береги нас, береги!»
5. Берегите землю, землю берегите!
Берегите птицу в голубом зените!
Бабочку на листьях берегите,
На тропинках солнечные блики,
6. Ястреба, парящего над полем,
Ясный месяц над речным раздольем,
Ласточку, мелькающую в жито.
Берегите землю! Берегите!

Песня «Давайте будем беречь нашу планету!» Слайд 12

Дети встают в круг и поют песню

Учитель: Давайте составим памятку! Спасём планету вместе! **(СЛАЙДЫ 13,14,15,16)**

Примерная памятка (раздаётся каждому ученику) (дети украшают дерево листочками.)

1. Не ломай ветви деревьев, не рви цветы.
2. Не разводи костры!
3. Не сбивай грибы. Они санитары леса.
4. Не раскапывай муравейники, норы животных.
5. Не тревожь зверей и птиц шумом.
6. Не оставляй после себя беспорядок.
7. Ездить на велосипедах и ходить пешком;
8. Научится перерабатывать мусор в новые товары.
9. Очищать всегда сточные воды;
10. Не бросать в водоемы и на их берега мусор;
11. Очищать родники;
12. Для укрепления берегов высаживать на них деревья и кустарники;
13. Зря не расходовать воду. Проверять исправность крана

4.Итог

Учитель: Вот и подошла к концу наше занятие.

Уходя с него, о чем мы будем помнить? *(Надо беречь нашу Землю!)*

Думаю, что вы сегодня многое узнали об экологии, и будете природу беречь и охранять. **Выставка книг "Природа – твой дом"** заинтересует любителей природы. В библиотеке вы всегда найдете книги о растениях, животных и птицах. Берегите природу

Рефлексия

За хорошие и правильные ответы, и в надежде, что вы будете соблюдать правила поведения в **природе**, вы становитесь юными защитниками **природы** и получаете вот такие **эмблемы и сладкий подарок (чупа-чупс)**

Просмотр мультфильма **«Береги свою планету!»**

Рефлексия

Учитель: Наша планета Земля
Очень Щедра и богата:
Горы, леса и поля –
Дом наш родимый, ребята!
Давайте будем беречь планету,
Другой такой на свете нет!
Развеем над нею и тучи, и дым,
В обиду её никому не дадим.
Беречь будем птиц, насекомых, зверей,
От этого станем мы только добрей.
Украсим всю землю садами, цветами,
Такая планета нужна нам с вами.

Ниязова Жанар Муханбетовна

ЛОГОПЕДИЧЕСКАЯ РАБОТА ПО КОРРЕКЦИИ ДИСГРАФИИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

учитель-логопед КГУ «Средняя школа №35 г.Актобе

Полноценная речь ребёнка — это одно из средств повышения уровня его коммуникабельности, путь развития его как личности, а в конечном итоге — способ достижения наилучшей социальной адаптации.

Среди речевых нарушений особое место занимают недостатки письменной речи.

Дисграфия – частичное расстройство процесса письма, связанное с недостаточной сформированностью (или распадом) психических функций, участвующих в реализации и контроле письменной речи.

В зависимости от несформированности или нарушения той или иной операции письма выделяют 5 форм дисграфии:

- артикуляторно-акустическую;
- акустическую;
- дисграфию на почве несформированности языкового анализа и синтеза;
- аграмматическую;
- оптическую дисграфию.

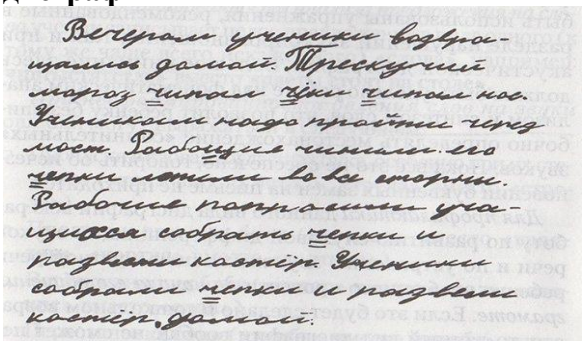
Формы дисграфии:

- Артикуляторно-акустическая

Акустическая оптическая аграмматическая дисграфия на почве нарушения языкового анализа и синтеза.

Сравните "предложение" — "бретлошение" и "предложение" — "придложение". В этом примере отчетлива видна разница между простым незнанием правильного написания (правила) и дисграфией.

Артикуляторно-акустическая дисграфия

Вечером ученики возвращались домой. Трескучий мороз чинил чёки чинок нос. Ученикам надо пройти через мост. Работницы чинили его чепки летели во все стороны. Рабочие попрошли ученицкая собрать чепки и позвали костёр. Ученики собрали чепки и позвели костёр домой.

Причиной возникновения этого вида нарушений является неправильное произношение звуков речи.

Ребенок пишет слова так, как их произносит.

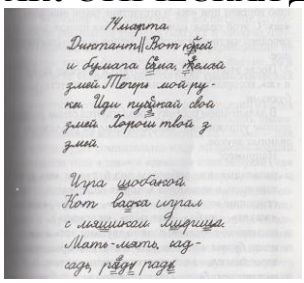
Характерные ошибки

Отражает дефектное произношение на письме: «салф» вместо «шарф»,

«колова», «коова», «кохова» - «корова», «ченок» - щенок, «сыплёнок» - цыплёнок, «вось» - «лось».

Наряду с «чистыми» формами дисграфии, в логопедической практике встречаются смешанные формы.

АКУСТИЧЕСКАЯ ДИСГРАФИЯ

Январь
Диктант. Вот куст и бумага была. Жила змей. Теперь мой рукав. Иди погуляй свой змей. Хороший твой змей.

Игра собакой.
Кот вдруг играл с мышкой. Мышка. Мать-мать, гадгадь, рядом рядь.

Причиной возникновения этого является нарушение дифференциации, распознавания близких звуков речи, при этом произношение звуков является нормальным.

Характерные ошибки

Замена букв, соответствующих фонетически близким звукам:

свистящие-шипящие (САПКА – ШАПКА)

звонкие- глухие (ТЫМ - ДЫМ)

аффрикаты (Ч-Щ; Ч-ТЬ; Ц-Т; Ц-С и т.д.).

лабиализованные гласные(О – У; Е - Ю) («тОча» - туча)

соноры (Р – Л; й – Ль)

Неправильное обозначении мягкости согласных на письме: "писмо", "лубит", "больит" и т.д.

Упражнения для профилактики и устранения акустической дисграфии

1.Записать только гласные из слова, предложения.

2. Записать только те буквы, звуки которых граничат с заданным звуком (слон: л-н; дубок: б-к; гнездо: д-).

3. Повторение звукового ряда с оппозиционными звуками.

4. Повторение слогового ряда с оппозиционными звуками: са-ша-са, ла-ля-ла, ба-ба-па-па.

5. Прочитай слова, найди в них букву «ю», скажи, где она стоит: в начале слова или в конце (юрта, каюта, убираю).

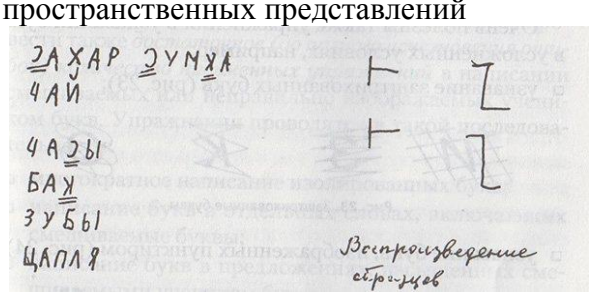
6. Прочитай слова, найди в них букву «е», скажи, где она стоит: в начале слова, в середине или в конце (поездка, ежевика, учение). 7. Придумай слова с твердыми и мягкими звуками [т] [д]. (Такие же упражнения применяются для всех пар согласных).

8. Прочитай слова: поезд, самолет, самокат, пароход. Скажи, какое лишнее по смыслу? (Правильно, «самокат»). А теперь скажи, в каком слове есть мягкий звук? (Правильно, это слово «самолет»).

ОПТИЧЕСКАЯ ДИСГРАФИЯ

Причина возникновения – несформированность зрительно-пространственных функций: зрительного гнозиса, зрительного анализа и синтеза, пространственных представлений

Характерные ошибки

замена букв, состоящего из одного количества одинаковых элементов:

- не дописывание элементов букв: «и» вместо «ш»; «ш» - «щ»; «л»- «м»; «х» - «ж», «и» - «у»

- добавление лишних элементов «ш» вместо «и»; четыре палочки у «ш» или «щ».

Замена похожих, но по-разному расположенных в пространстве элементов (В - Д, Б - Д, Ш - Т и т.д.);

«зеркальное» изображение букв. (З-Е).

Оптическая дисграфия

Рассмотрим те игровые упражнения, которые будут полезные учителю начальной школы для коррекции Оптической дисграфии.

Для проявления оптической дисграфии характерны следующие ошибки:

- замена букв, состоящих из разного количества одинаковых элементов;
- замена похожих, но по-разному расположенных в пространстве элементов букв;
- пропуски, не дописывание элементов букв;
- зеркальное изображение букв.

Работа по преодолению оптической дисграфии проводится в три этапа.

1 этап

Развитие у учащихся зрительного восприятия и узнавания предметов, восприятия величины, восприятия формы, целостности восприятия, избирательности восприятия.

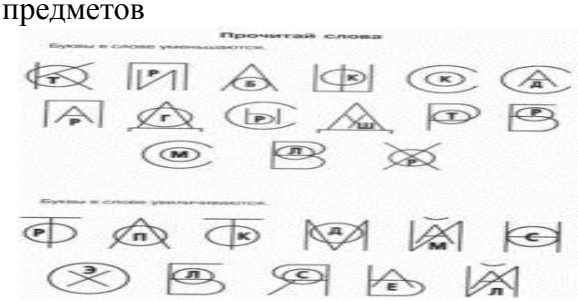
Упражнение “Найди”

Выделение предметных изображений, наложенных друг на друга. Например, букв.

Упражнение “Большой-маленький”

На развитие восприятия величины предметов

2 этап

Уточнение и расширение объема зрительной памяти, формирование пространственного восприятия и представлений, ориентировка в схеме собственного тела, в окружающем пространстве.

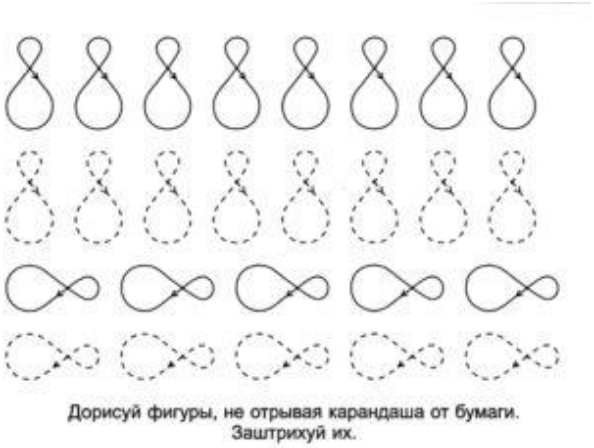
Упражнение “Графические диктанты”

Развитие ориентировки в пространстве и зрительно-моторных координаций

Упражнение “Штриховка”

На развитие моторных функций письма.

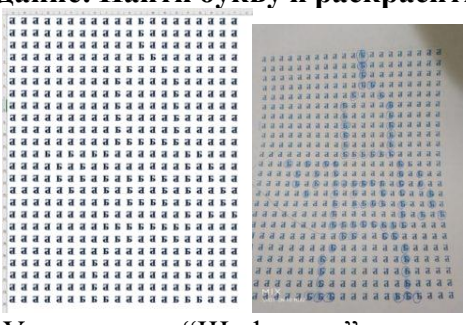

3 этап

Дифференциация смешиваемых и взаимозаменяемых букв.

Упражнение “Буквы перевертыши”

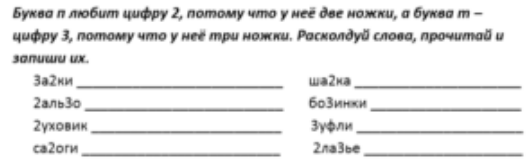
Раскраска на нахождения буквы, написанной правильно.

Задание: Найти букву и раскрасить ее.

Упражнение “Шифровка”

Расшифруй слова, записав вместо цифр буквы

Буква п любит цифру 2, потому что у неё две ножки, а буква т – цифру 3, потому что у неё три ножки. Расколдуй слова, прочитай и запиши их.

3а2ки _____ ша2ка _____
2аль3о _____ бо3инки _____
2уховик _____ 3уфли _____
са2оги _____ 2ла3ье _____

Упражнение “Слепи и допиши”

Сначала лепим букву из пластилина, называем части, из которых состоит буква, а потом на листочке дописываем букву по элементам.

Упражнения для профилактики и устранения оптической дисграфии

1. Складывание букв из составляющих их элементов; «переделка» одной буквы в другую (например, «И» в «Ш», «Ц»; «В» в «Д»; «П» в «Т» и т.д.); 2. Лепка смешиваемых букв из пластилина;

3. Письмо смешиваемых букв в воздухе;

4. Вырезание букв из картона или бумаги;

5. Обводка контуров букв;

6. Узнавание букв, наложенных друг на друга;

7. Узнавание букв, написанных разными шрифтами (печатные, рукописные, заглавные, строчные);

8. Узнавание букв по их верхней или нижней половине («домысливание»);

9. Письмо смешиваемых или неправильно изображаемых ребёнком букв под диктовку (на заключительных этапах работы).

10. Дополнение недостающего элемента в букве (по образцу и без).

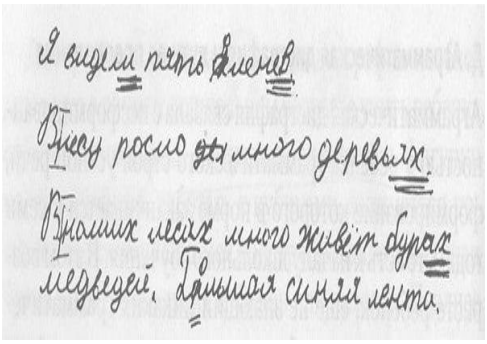
11. Нахождение правильно изображённой буквы среди других.

12. Определение количества указанной буквы в различных пространственных положениях.

13. Нахождение букв, перечёркнутых дополнительными линиями.

14. Выделить буквы, наложенные друг на друга.

АГРАММАТИЧЕСКАЯ ДИСГРАФИЯ

Я видел пять оленей.
В лесу росло много деревьев.
В наших лесах много живёт бурых медведей. Горная синяя лента.

Причина возникновения – недоразвитие лексико-грамматического строя речи. Несформированность морфологических и синтаксических обобщений.

Это выражается в неправильном согласовании и управлении

Характерные ошибки

Проявляются – в виде аграмматизмов.

неправильное употреблении предлогов, рода, числа;

пропуск членов предложения;

нарушение последовательности слов в предложении;

нарушение смысловых связей в предложении и между предложениями;

нарушение согласования («бела дом») ("красивый сумка", "веселые день"); на на уровне слова: замена префиксов, суффиксов *(захлестнула -«нахлестнула»), (козлята – «козлёнки»);*нарушение падежных окончаний *(«много деревов»);* нарушение предложных конструкций *(под столом – «на столом»);* изменение падежа местоимений *(около него - «около ним»);*числа существительных *(«дети бежит»).*персеверации (застревание).*«За зомом росла мамина». (За домом росла малина).*

Пути коррекции аграмматической дисграфии:

Развитие лексико-грамматического строя речи.

1.Уточнение и обогащение словаря:

-подобрать синонимы, антонимы;

-подобрать глагол, прилагательное к существительному;

-образовывать прилагательное от существительного;

-образовывать глаголы с различными приставками

2. Словообразование и словоизменение. Согласование различных частей речи в роде, числе и падеже.

-добавить существительное к глаголу, к прилагательному, к числительному;

-вставить пропущенное слово или предлог в предложение;

-найди общую часть в однокоренных словах;

-впиши приставку, окончание; - изменить часть слова (приставку, суффикс, окончание);

2. Словообразование и словоизменение. Согласование различных частей речи в роде, числе и падеже.

-добавить существительное к глаголу, к прилагательному, к числительному;

-вставить пропущенное слово или предлог в предложение;

-найди общую часть в однокоренных словах;

-впиши приставку, окончание;

-изменить часть слова (приставку, суффикс, окончание);

3. Формирование структуры предложения:

-составление графической схемы предложения;

-изменение порядка слов в предложении;

-изменить одно слово в предложении;

-дополнить предложение /распространить второстепенными членами/;

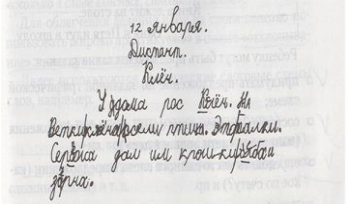
-увеличивать предложение по одному слову;

-считать слова в предложении. Назвать 2, 3, 5 и т.д. слово в предложении;

-сократить предложение по одному слову;

-составить из данных слов предложение.

Дисграфия на почве нарушения языкого анализа и синтеза

Механизмом этого вида дисграфии является нарушение следующих форм языкового анализа и синтеза: анализа предложений на слова, слогового и фонематического анализа и синтеза

Характерные ошибки

пропуски букв и слогов;

перестановка букв и (или) слогов;

недописывание слов;

написание лишних букв в слове (бывает, когда ребенок, проговаривая при письме, очень долго "поет звук";

повторение букв и (или) слогов;

контоминация - в одном слове слоги разных слов;

слитное написание предлогов, раздельное написание приставок ("настоле", "на ступила").

Игры и игровые упражнения на формирование навыков звукобуквенного анализа и синтеза

Детям предлагается прочитать слова и найти другие слова, которые «прячутся» в них (бусы, гроза, чайник, снегирь).

Заменить подчёркнутую букву, чтобы получилось новое слово: лист (лифт), корона (ворона), город (горох).

3. Вставка букв в слова.

Вставить разные гласные, чтобы слова не

повторялись: Л_ПА, Л_ПА, Л_ПА.

Вставить разные согласные, чтобы слова не повторялись: _ОДА, О_ДА, О_ДА.

Добавить букву, чтобы получилось новое слово:

кот(р) - крот, стол(в) - ствол.

5. Прочитать 4 слова (столбик).

Назвать буквы, которые пропущены в каждом из них.

__руг д__озд __венит __стреча
дру__ др__зд з__енит вс__реча
д__уг дроз__ звен__т вст__еча
др__г дро__д звени__ встр__ча

6. Восстановить слово, добавив одну или несколько гласных: ***лст, грз, грд, брбн.***

7. Работа со слогами

Последовательная запись слогов. Определение пропущенного слога ***(--буз, лод--, ка---даш).*** Составление слова из слогов, данных в беспорядке ***(па, кру)***. Нахождение лишнего слога в слове (***ли-гав-са).***

8. Составление слов из букв

Задание, развивающее навыки звукобуквенного синтеза.

Может предлагаться как со зрительными опорами, так и без них.

Использование кроссвордов или их элементов позволит ребенку проверить: не пропустил ли он букву (в этом случае останется пустая клетка).

Можно выполнить, подобное задание отгадав загадку. Слово-отгадка составляется из букв. Например: Не видна на грядке, играет с нами в прятки. (п,р,е,а,к)

Смешанная форма дисграфии

Это несформированность не одной, а сразу двух или нескольких операций письма, что значительно усложняет общую картину письма.

Упражнения, для преодоления дисграфии:

Упражнение «**Короткие диктанты карандашом**»

Ошибки не исправляйте в тексте, а только пометьте на полях.

Затем давайте тетрадь на исправление ребенку.

Упражнение "**Пропущенные буквы**"

Выполняя это упражнение, предлагается пользоваться текстом-подсказкой, где все пропущенные буквы на своих местах.

Упражнение развивает внимание и уверенность навыка письма.

Упражнение **"Пишем вслух**"

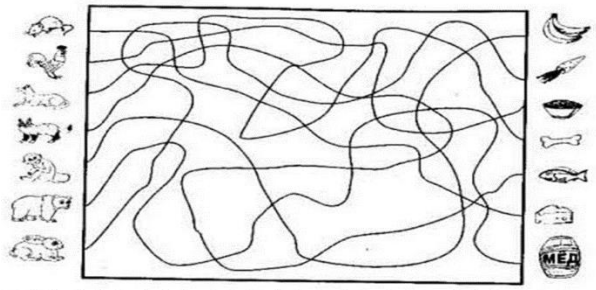
Чрезвычайно важный и ничем не заменимый прием: всё, что пишется, проговаривается пишущим вслух в момент написания и так, как оно пишется, с подчеркиванием, выделением «**слабых долей».**

(под "**слабыми долями**" здесь подразумеваются звуки, которым при произнесении в беглой речи, говорящий уделяет наименьшее внимание) Пример: "НА стОле стОЯл куВшин С мОлОком".

Упражнение «Лабиринт»

Лабиринты хорошо развивают крупную моторику (движения руки и предплечья), внимание, безотрывную линию. Следите, чтобы ребенок изменял положение руки, а не листа бумаги

«Соедини зверушек со своим любимым лакомством»

«Помоги Деду Морозу добраться до дому»

Наиболее часто встречающиеся ошибки в письменных работах детей, которые свидетельствуют о том, что ребёнку нужна помощь:

✓ Пропуск букв и слогов (***моко – молоко, комата, всят).***

✓ Не дописывание слов ***(сосн-сосна).***

✓ Перестановка букв, слогов ***(мотолок).***

✓ Слитное написание слов в предложении ***(Мыкупались вморе).***

✓ Орфографические ошибки при знании правил ***(снига, лыжы).***

✓ Замена букв ***(сапка, шираф).***

✓ Зеркальное написание букв

Диктанты

Списывание **«В лагере».**

Это наш лагерь. Около него большая роща. Мы часто ходим в рощу. В роще много грибов. Мы очень любим собирать белые грибы.

Диктант **«Осень».**

Серая и холодная осень. Чаще льёт дождь. Уныло в поле воет ветер. Чуткая тишина в осеннем лесу.

Рекомендации:

✓ Не торопите неуспешного ребёнка. Если он не успевает со всеми, дайте задание на карточке.

✓ Постарайтесь сделать так, чтобы он не демонстрировал свою несостоятельность при детях.

✓ Такие дети обязательно должны побывать в «ситуации успеха».

✓ Введите поощрительную систему за хорошо написанную работу: положительные эмоции – важный стимул для «питания» функций.

✓ Попробуйте оценивать ребёнка не только с точки зрения успеваемости: такой подход положительно отразится на его самооценке

Чего нельзя делать?

Не предлагайте детям исправлять ошибки.

Научите их не делать ошибок.

Какую помощь Вы можете оказать ребенку, допускающему логопедические ошибки?

Выходы:

• натаскивание

• отправить к репетитору

• проигнорировать

• поиск и изучение специальной литературы

• овладение логопедическими приемами

Данный материал имеет практическую значимость, поскольку может быть использован педагогами дошкольных учреждений, учителями начальных классов, учителями-логопедами, родителями дома.

Нурмаханова Айгул Арыновна

САПАЛЫ БІЛІМ, САНАЛЫ ТӘРБИЕ ЖӘНЕ ДҰРЫС КӘСІБИ БАҒДАР

Шжқ«Кеңес Одағының Батыры Мәншүк Мәметова атындағы Ақтөбе Жоғары Медициналық Колледжі» Мкк

Бүгінгі білім саласындағы өзгерістер , бірнеше ойдан таралған аса бай мұраларды қолға алу арқылы білім алушылардың ел мүддесі үшін жұмыс жасауына септігін тигізіп отыр. Себебі, ұлттың ұлттығын сақтап қалудың негізгі көрінісі ұрпақ бойына егілген тәрбие мен ұшасатынын білсе керек. Ертеде жазу сызу жоқ заманның өзінде үлкендердің өсиетін жаттап, құймақұлақтық дәтсүрмен жеткен құнды жәдігерлеріміз тарихтың талай сүрлеуінде шеті бүлінбестен сақталып келеді. Осы орайда, Зере әженің зерек әңгімелерін тыңдап өскен Абайдың даналығы еске еріксіз оралады. Себебі ақын шығармаларының идеясы білімге, өнерге, ғибратқа толы. «Бес нәрседен қашық болуды, бес нәрсеге асық болуды» ұрпақ санасына сіңіре отырып, білім мен тәрбиені қатар бере білу бүгінгі қоғамның өзекті мәселесіне айналып отыр. Егер тәрбие ұлттық сипат алмаса, онда берілген білімнің де жемісті болары екіталай. Қазір жаһандану дәуірі күнделікті біздің тұрмысымызға еніп, қалыпты тіршіліктің бір бөлігіне айналып отыр. Әсіресе, жас бұтақша иілгіш жастарымыз батыстық, шығыстық өркениеттің қызылды жасыл көріністеріне құмартып, еліктеуін үдетті. Елбасының «Рухани жаңғыру: болашаққа бағдар» мақаласында: «Өзгедегі таңсық, өзімдегі қаңсық» демей озық елдердің мәдениетін қазақы болмысқа сай бейімдеп үлгілеу қағидасын ұстануымыз керек. Сандық технология жетістіктерін талапқа сай меңгерудің қандай қажеттігі

болса, ұлттық сапада меңгерудің де соншалықты қажет екенін ұмытпаған жөн. Біздің құндылықтырымыз болып саналатын ұлттық код, тіл, мәдениет, тарих сынды дүниелер уақыт өткен сайын ұлттық бояумен көмкерілуі тиіс. Қапы қалып жүрмелік» деген тағлымды ойы осының дәлелі. Білімді ұрпақ тәрбиені де қажетінше меңгеруі тиіс. Кез келген адам өмірге келгенде патриот болып туылмайды. Бала жастан бастап қариялық кезеңге дейін өмірдің түрлі кезеңдерінен өтіп, айналасындағы болған құбылыстардың арқасында түрлі сезімдері пайда болады. Ал біздің, яғни педагогтардың міндеті, ұлтын қорғауды, салтын сүюді, құндылықтарын қадірлеуді үйретуіміз қажет. Таңертеңнен кешке дейін экранға таңылып, ондағы қажетті қажетсіз дүниелерді қабылдап, миы шаршаған баланың ойы шашыраңқы, сөзі нақты болмасы анық. Тіпті, бір бірімен сөйлесуден қалып, сөйлеуді де ұмытатын жағдайға келе жатыр. Ал бір бірімен байланысы жоқ, диалогке түсе алмайтын балаларда қандай мейірім, қандай сезім болуы мүмкін? Сондықтан ең бірінші тәрбие дәнін сеуіп, санасында саңлауы бар балаға дұрыс бағыт ұстанудың маңызы зор. Біздің ата бабаларымыздың сөзі ісіне сай, сондықтан да әр қазақ қадірлі, құрметке лайық болды. Педагог ретінде сабақ үстінде тарихи фильмдерді көрсетіп, шешендік сөздердің озық үлгілерін назарларына ұсынғанды жөн санаймын. Тарихи тұлғалардың қай қайсысын алсақ та сөз құдіретінің мәнін түсініп, барлығын салмақпен шешіп отырғанына куә болдық. Ең алдымен сөз анасы «сәлеміміздің» түзу, дұрыс болуына мән бергеніміз дұрыс. Сөз арқылы адамның білімі мен тәрбиесінің деңгейін аңғару қиын емес. Ал, қазақ халқының ұлттық тәжірибелері мен тағылымдарының мол қазынасы – халықтық педагогика. Бүгінгі қазақ мектептерінің алдында тұрған басты міндет – окушының ұлттық сана-сезімін оятып, тәрбиелеп қана қоймай, оның бойына халықтық педагогиканы, ғасырлар бойы қалыптасқан тіл, дін, тәрбие, ұлттық салт-дәстүр, үлгі-өнегені сіңірту, яғни тәрбие беру мен оқыту әдістемелерінің түрлері көп. Жас ұрпаққа сапалы біліммен бірге саналы тәрбие беру қай кезде де өзектілігін жоғалтқан емес. Яғни оқу мен тәрбие егіз. Оқу мен тәрбие ықпалдастығы сондай бірін-бірі толықтырып отырады. Оқушы болсын, студент болсын ол білім алушы. Отбасында ата ана тәрбиесінен басқа да жан жақты тәрбие беретін орын білім ордалары. Сол білім беру орындарында жүріп бала бойында түрлі білім мен дағды қалыптасады. Сондықтан тәрбие мен білімнің шексіз байланыста болуы шарт. Біз арнаулы білім беретін орындарының ұстаздары ретінде баланың өмірге қалыптасуымен қатар, таңдаған мамандығын сүюді үйретіп, сол бағыттағы білімін сапалы етіп беруді көздейміз. 9-сынып қабырғасында жүргенде ақ баланың бейімі, қабілеті, белгілі бір салаға деген қызығушылығы байқалады. Оларды байқау мұғалімдері мен ата аналарына артылатын міндет. Мамандық тау баланың тағдырын дұрыс жоспарлау деген сөзбен тең. Кейбір оқушылар уақытша қызығушылықтан туған сезімге беріліп, мамандық таңдауда қателесіп жатады. Оқып жатқан мамандығын қаламау оның білімі мен тәрбиесіне ерекше әсер етеді. Кейін кеш ойланып қалған кезде, «қолымды мезгілінен кеш сермедім» деп өкініп қалатын сәттер де аз емес. Бала жас шыбық сияқты, қалай исеңіз солай майысады. Өтпелі кезеңнің ағысына ілесу мүмкін болмаған мына қоғамда балаларға екіжақты бағыт бағдар ұсыну қажеттігі туындап отыр.

Кәсіби бағдар беру — көп салалы әрі қиын үрдіс.

Кәсіптік бағдар беруде әрбір оқушының психикалық және физиологиялық жеке қасиеттері ескерілуі тиіс. Осы тұрғыда, баланың кәсіби бағытын анықтаудың ең тиімді жолы сауалнама жүргізу дер едім. Сауалнама арқылы баланың қандай іспен айналысқанды ұнататынын, болашақта қандай маман иесі болатынын, мұндай шешім қабылдауға не себеп болғанын анықтауға болады. Бүгінгі берілген дұрыс бағыт ертеңгі мемлекетіміздің дұрыс дамуына жасап

жатқан қадам деп түсінуіміз керек. Мамандық таңдаған кезде де баланың табиғатына, болмысына, өскен ортасына жақынырақ кәсіптің болуы маңызды. Сонымен қатар таңдаған мамандығының қазіргі таңда сұраныста ма жоқ па деген қырынан қараған дұрыс. Қазір ақпарат ғасыры. Робототехника саласындағы мамандықтардың сұраныс нарығында жоғары бағаға ие екенін мойындауымыз қажет. Одан кейінгі кезекте медицина, педогог мамандықтары үлкен сұраныста. Алайда, осы мамандықтарды мәжбүрлікпен таңдап, кейін жұмысына құлықсыз қызметкерлердің пайда болатынын да жасырмауымыз керек.. Мамандық туралы жеткіліксіз білу — мамандық таңдауда кездейсоқтыққа әкеліп соқтырады. Мамандық таңдауда қателесу сайып келгенде, таңдаған мамандығын жек көріп, жұмыс орнын жиі өзгертуге себепші болады. Адам алдындағы асын қалай сүйіп ішсе, мамандығына да сондай махаббатпен қарауы тиіс. Сонда ғана білікті маман, абыройлы қызметкер, ел тұтқасын ұстайтын азамат өсіп қалыптасады. Ұлы Абайдың: «Сен де бір кірпіш дүниеге, кетігін тап та бар, қалан!» деген аманаты бүгінгі ұрпақтың иығындағы жауапты міндет деп түсінуі керек. Ендеше келешектің иесі бүгінгі ұрпаққа білім беріп қана қоймай, келешектің көкжиегіне қол жеткізетін мамандықтарға жол сілтеу аға буынның парызы. Бір ескере кететін жағдай кәсіптік бағдар беруде тек пән мұғалімі немесе сынып жетекшісі ғана емес, психологтың да қатысуы маңызды. Баланың физиологиясы мен психикасында үндестік барына көз жеткізгенде ғана мақсатты жұмыс жасалады. Қазіргі таңда кәсіптік бағдар беруді кәсіптік ақыл кеңес айту деп біздің болмысымызға сай икемдеп айтып жүрміз. Себебі бала бағдар алып отырған кезде алдында жол сілтеуші мұғалімі, досы, сырласы ретінде сезінуі тиіс. Шәкірттер өз ұстаздарының жүріс-тұрысына, мінез–құлқына, іс-әрекетіне, дүниетану көзқарасына еліктемей тұра алмайды. Сондықтан саналы тәрбие мен сапалы білімнің бала бойына дұрыс мақсатта берілуі педагог қауымының әрекетіне тікелей байланысты екен. Тәрбиелі тұлға, білімді ұрпақ кемел келешектің жемісі. Олай болса, жемісті жолдағы қайратымыз қажырлы, еңбегіміз елеулі болсын дегім келеді.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Айтмамбетова Б.Р, Бейсенбаева А.А. Жеке адамның дамуы, тәрбиесі Алматы: КазПИ,1991.

2. Сластенин В.А. и др. Педагогика: уч. пособие. - Москва: Академия, 2004.

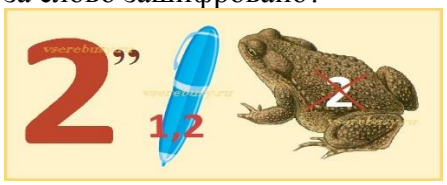
3. Соңғы жарияланған материалдар тізімі

Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на	5.3.3.1 представлять информацию в виде рисунков 5.4.2.1 использовать слова с прямым и переносным значением, синонимы, антонимы, омонимы и многозначные слова, заимствованные слова, эмоционально-окрашенные слова; гиперболы, эпитеты, сравнения

учебную программу)	
Цель урока	Повторить изученный материал по теме «Лексическое значение слова». Усвоить материал об однозначных и многозначных словах, антонимах, синонимах. Усвоить понятие «словарная статья».

Ход урока

Этапы урока	**Деятельность учителя**	**Деятельность обучающихся**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Организационный этап	Приветствие учащихся **Психологический настрой** Здравствуйте, ребята! Сегодня наш урок пройдет в необычной форме, но, прежде,чем начать наш урок, давайте посмотрим с каким настроением вы сегодня пришли. **Прием «Кран эмоций».** И так, все мы на урок пришлаи с отличным настроением. Но, прежде , чем начать урок, давайте вспомним, о чем мы говорили на прошлом занятии. Мы говорили о семье и о таком качестве, как уважение. Дома вам нужно было написать «Правила моей семьи».	 **Ребята заполняют «Кран эмоций». На доске расположен рисунок крана и капелек, ребята на капельках записывают свои эмоции и вешают на доску.**	**«Три хлопка»**	**На доске расположен кран**
Изучение нового материала	Спасибо, ребята. Сегодня мы с вами поговорим еще об одном не менее значимом чувстве. Посмотрите на доску и попробуйте отгадать наш ребус. И так, что за слово зашифровано? Правильно, ребята, это ДРУЖБА! «Ничто не может так вдохновлять людей и помогать им, как дружба». Ба Цзинь Наши ребята подготовили небольшую сценку, давайте посмотрим и ответим на вопросы. (Ребята показывают сценку) Как вы думаете, настоящая ли это дружба? Почему вы так считаете ? А каким должен быть друг и настоящая дружба? Ответы ребят. **Метод «Одинокий пузырь».** Каждому дается воздушный шарик и ребята должны написать ассоциации к слову «Дружба»	**Ребята самостоятельно формулируют тему урока, разгадывая ребус.** **Работа над эпиграфом**	**Словесная оценка учителя** **Три хлопка** **Метод «Смайл». Ребята поднимают смайлик**	**Критическое мышление. Саморегулируемое обучение (самонаправленность в процессе работы над заданиями).**

	Принцип «Домино» **Соедините пословицы русский и казахский вариант.** Дос сыртыңнан мақтар, Дұшпан көзіңе мақтар- Друг хвалит за глаза, недруг – в глаза Дұшпан күлдіріп айтады, Дос жылатып айтады — Сладкая ложь недруга смешит, горькая правда друга слезу прошибает. Жолдасты жол айырады — Друзей дорога разлучает. **Черный ящик.** **В ящике скрыты ситуации на вопрос** «Что же в дружбе самое главное?» . Вам нужно выбрать ситуацию и дать на нее ответ согласны вы или нет. а) давать друг другу списывать контрольные работы и домашние задания; б) защищать друг друга от обидчиков; в) придумывать вместе интересные игры; г) уметь посочувствовать, поддержать, утешить; д) угощать друг друга сладостями; е) уметь сказать друг другу правду, даже если она не очень приятная; ж) уметь уступать друг другу; з) уметь слушать друг друга и понимать; и) не сориться друг с другом по пустякам; к) искренне радоваться успехам друг друга. **Просмотр мультфильма о дружбе** Вопросы: Как можно назвать мультфильм? Откуда взялся снеговик? Была ли девочка и снеговик друзьями? Почему девочка забыла своего друга-снеговика в холодильнике? Почему снеговик принял ее дружбу спустя много лет? Можно ли дружить всю жизнь? **Составление плана просмотренного мультфильма.** 	**Инсценировка «Настоящая дружба»** **Метод «Одинокий пузырь», ребята записывают ассоциации к слову «дружба»** **Принцип «Домино»ребята соединяют пословицы** **Черный ящик.**	**«улыбка-грусть»** **Три звезды, одно пожелание** **Метод «Смайл». Ребята поднимают смайлик «улыбка-грусть»** **Словесная оценка учителя** **Метод «Смайл». Ребята поднимают смайлик «улыбка-**	**Инсценирование** **Критическое мышление** **Проблемные ситуации** **Мультфильм «Девочка и снеговик»** **Эвристическая беседа** **.лингвистическая сказка** **Раздаточный материал**

	1.Девочка слепила снеговика 2.Девочка и снеговик подружились 3.Девочка выросла.Нехватка времени на дружбу. 4.Девочка вспомнила о друге. 5.Ожидание в холодильнике. 6.Дружба не заканчивается Работа над грамматической темой. **Лингвистическая сказка** В стране Лексикологии жили-были синонимы и антонимы. Синонимы жили дружно, весело, радостно и доброжелательно по отношению друг к другу. А антонимы то ссорились, то мирились; то любили друг друга, то ненавидели. Синонимы проживали в светлых, просторных, уютных, чистых, ухоженных домиках. А дома антонимов были высокие и низкие, широкие и узкие, новые и старые, красивые и ужасные. Синонимы ходили по улицам гуськом, рядочком, а антонимы – только парами. Во время совместных чаепитий они спорили о том, кто из них важнее и значимее. Но пришла к ним царица Лексикология и сказала, что каждый из них индивидуальность и личность, и без них невозможно существование страны Лексикология. -О чем сказка? -В чем смысл сказки? Практические задания. 1. **«Накорми Пингвина рыбкой».** На столах у каждой команды лежат пингвины, а рядом рыбки со словами-синонимами, нужно собрать синонимы и накормить пингвинов. 2. **«Бельевая веревка».** Ребята должны собрать антонимы , расположенные на доске и повесить их на бельевую веревку. **Тестирование по теме «Синонимы. Антонимы»**	**Просмотр мультфильма, ответы на вопросы** **Составление плана к мультфильму** **Чтение лингвистической сказки, работа над текстом сказки** **Метод «Накорми пингвина рыбкой», работа с синонимами**	**грусть»** **Три звезды, одно пожелание** **каждый правильный ответ 2 балла.**	**Раздаточный материал**

	.1.Слова одной и той же части речи, разные по звучанию, но одинаковые по значению. А) Синонимы Б) Глагол В) Антонимы. *2. Слова одной и той же части речи, противоположные по значению.* А) Синонимы Б) Глагол В) Антонимы. *3. Укажите антонимы:* А. Молчаливый - безгласный Б. Горячий - жаркий В. Труд - работа Г. Друг – враг *4. В какой строчке перечислены синонимы:* а) труд, работа. б) рыдать, смеяться. в) громадный, маленький. *5. В каком ряду слова не являются синонимами?* а) страх, боязнь б) дом, хижина в) счастье, радость г) ученик, учитель Оценивание: каждый правильный ответ 2 балла.	**Метод «Бельевая веревка», работа с антонимами** **Тестирование**		
Рефлексия	**Метод «Лифт» . Ребята должны сами себя оценить, поднимая шкалу лифта.** **Домашнее задание.** Написать текст-повествование по плану, данному в классе. Ребята, можете написать стихотворение о друге или нарисовать рисунок «Мой самый лучший друг»	**Учащиеся подытоживают свои знания по изучаемой теме.**	Самооценивание методом «лифт» 	**Раздаточный материал**

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ПРИНЦИПТЕРІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Оражанова Айнур Мамырхановна

Жетісу облысы, Қаратал ауданы Қ.Байсеитов ат. МДШО бар орта мектебінің арнайы педагогі (дефектолог)

Қазіргі таңда әлем бойынша барлық адамдардың назарын аударып, толғандырып отырған мәселе ол - балалардың жеке сұраныстары мен ерекшеліктерін ескере отырып, қоршаған орта мен отбасының қатысуымен білім беру үрдісіне толық қосуды қарастыратын инклюзивті білім беру. Инклюзивті білім беру дегеніміз не ? деген сұраққа әлем ғалымдары мынадай анықтама береді: инклюзивтік білім беру дегеніміз - барлық балаларды, соның ішінде мүмкіндіктері шектеулі балаларды жалпы білім үрдісіне толық енгізу және әлеуметтік бейімдеуге, жынысына, шығу тегіне, дініне, жағдайына қарамай, балаларды айыратын кедергілерді жоюға, ата-аналарын белсенділікке шақыруға, баланың түзеу-педагогикалық және әлеуметтік мұқтаждықтарына арнайы қолдау, яғни, жалпы білім беру сапасы сақталған тиімді оқытуға бағытталған мемлекеттік саясат деген.

Инклюзивті оқыту дегеніміз - даму мүмкіндігі шектеулі балалардың қалыпты дамыған балалармен бірге әлеуметтендіру және интеграция процестерін жеңілдету мақсатындағы жеңілдетілген оқыту жүйесі болып табылады. Яғни, инклюзивті оқыту негізінде балалардың қандай да бір дискриминациясын жоққа шығару, барлық балаларға деген теңдік қатынасын қамтамасыз ету, сонымен қатар оқытудың ерекше қажеттілігі бар балаларға арнайы жағдай қалыптастырудың идеологиясы жатыр. Тәжірибе көрсеткендей, дәстүрлі, қатаң білім беру жүйесінен балалардың бір бөлігі шектетіліп, шығып қалып жатады. Бұндай қалыптасқан жүйе баланың даралық қажеттілігін қанағаттандыра алмайды. Инклюзивті бағыт мұндай балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкіндігін қалыптастырады. Осыған сәйкес біршама заңнамаларды атап өтсек:

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеттеріне: білім бағдарламаларын меңгеру үшін жағдайлар жасау және жеке адамның шығармашылық рухани және дене мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілікпен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру жеке басының дамуы үшін жағдай жасау арқылы парасатты байыту» деп атап көрсеткен.

Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 11 шілдедегі заңында даму мүмкіндігі шектелген барлық балалар психологиялық-медицина-педагогикалық кеңестің қортындысына сәйкес арнайы түзету мекемелерінде және мемлекеттік білім жалпы беретін мектептерде тегін оқуға құқылы деп шешілген.

Атап айтсақ, мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпы білім беретін ортаға кіріктіру мақсатында 2009 жылғы ҚР инклюзивті білім беруді дамыту тұжырымдамасының жобасы әзірленген, сонымен қатар 2010 жылдың 1 ақпанында бекітілген ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын атауға болады.

Инклюзивті білім беру оқыту процессінде балаға жеке көмек көрсету мен психологиялық-педогогикалық қолдауды қамтамасыз етеді, жалпы білім беретін мектепте мүмкіндігі шектеулі балаларға кедергісіз аймақ құру ғана емес, баланың психофизикалық мүмкіндігін ескере

отырып құрылатын оқу-тәрбие процесінің ерекшілігінде ескерген жөн. Нағыз инклюзия білім берудің екі жүйесін, яғни жалпы және арнаулы жүйелерді бір-біріне қарама-қайшы қоймай, қайта жақындататынын түсінгеніміз жөн.

Инклюзивті білім беруге жағдай жасаған мектептерде оқыған балалар адам құқығы туралы білім алуға мүмкіншілік алады, өйткені олар бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, танып білуге, қабылдауға үйренеді.

Инклюзивті білім беру саясатының міндеттері мынадай:

- Әрбір бала білім алуға құқылы және оны алуға тиіс.
- Әрбір баланың дара қабілеттері, қызығушылықтары, қажеттіліктері және оқуға деген мұқтаждықтары болады.
- Білім беру жүйесіне оң өзгерістер, яғни осы мұқтаждықтарды қанағаттандыру мақсатына орай өзгерту.

Осыған орай, инклюзивті білім берудің негізгі 8 принципі туындайды.

1. Адам құндылығы оның мүмкіндігіне қарай қабілеттілігімен, жеткен жетістіктерімен анықталады.
2. Әрбір адам сезуге және ойлауға қабілетті.
3. Әрбір адам қарым-қатынасқа құқылы.
4. Барлық адам бір-біріне қажет.
5. Білім шынайы қарым-қатынас шеңберінде жүзеге асады.
6. Барлық адамдар құрбы-құрдастарының қолдауы мен достығын қажет етеді.
7. Әрбір оқушының жетістікке жетуі, өзінің мүмкіндігіне қарай орындай алатын әрекетін жүзеге асыру.
8. Жан- жақтылық адам өмірінің даму аясын кеңейтеді.

Қазіргі 2019-2020 жыл аралығын алатын болсақ, дамуында ақауы бар балалар саны артып отыр. Оларды оқыту кеңейіп, түзетіп қолдау технологиялары жетілдіруде. 2020 жылға дейін инклюзивтік білім беру мен мүмкіндігі шектеулі балалардың 50 пайызын қамту көзделсе, инклюзивті білімге жағдай жасаған мектеп үлесі 70-ға жету керек.

Сонымен қорыта айтқанда, инклюзивті оқыту кезінде – мүмкіндігі шектеулі баланың өз-өзіне сенімі артады, ол өзін қоршаған балалар тарапынан өзіне қолдау бар екенін сезінеді, бұл баланың өзін-өзі бағалай білуіне, айналасындағы балалардың сүйіспеншілікпен қарауына, өзін қоғамның толыққанды мүшесі ретінде сезінуіне жол ашады.

Орақова Лаура Тельманқызы

Алға қаласы «Алға мектеп-гимназиясы» мектепалды даярлық сынып тәрбиешісі

Ү Ү ДЫБЫСЫ МЕН ӘРПІ

Сабақтың мақсаты:

Білімділігі: Балаларды Үү дыбысы және әрпімен таныстыру. Сөздерге дыбыстық талдау жасату. Дауысты, дауыссыз дыбыстарды ажырата білуге үйрету.

Дамытушылығы: **Үү** дыбысына қатысты жаңа сөздерді оқыту арқылы оқушының білімі мен тілін, сөздік қорларын дамыту.

Тәрбиелілігі: ойын арқылы тапсырманы тиянақты орындауға дағдыландыру, тез шапшаң, буындап оқу дағдысын қалыптастыру. Ұқыптылыққа, сауаттылыққа, әдемі жазуға тәрбиелеу.

Әдісі: сұрақ-жауап, көрсету ойыны, іздену, өз бетімен жұмыс.

Түрі: жаңа сабақты меңгерту.

Көрнекілігі: әріптер**,** суреттер, үкі, түлкі, күннің суреті, ойындар.

Сабақтың барысы: 1.Ұйымдастыру кезеңі.

1) Балалармен амандасу.сыныпты түгендеу.

2) Шаттық шеңбері. Тренинг өткізу.

2. Үй тапсырмасын тексеру. Жеке-жеке оқыту.

3. Өткен сабақтардан алған білімдерін тексеру.

-Ұ дыбысы қандай дыбыс?

-Қандай текшемен белгілейміз?

-Ұ дыбысына қатысты сөздер ойлаңдар? (ұшақ, ұн, ұлу, бұлт)

-Дыбыс дегеніміз не?

(естиміз,айтамыз)

- Әріп дегеніміз не? (көреміз, жазамыз)

4. Жаңа сабақ.

Сабақты жұмбақ шешуден бастау.

Жарықта соқырмын, Күнде бар, айда жоқ,

Ұша алмай отырмын. (Үкі) Күйде бар, әнде жоқ. (Ү)

Үкі суретін көрсету, атын атау. «Үкі» сөзінде сөздің басында қандай дыбыс естілетінін сұрау.

«Түлкі» сөзіне буындық, дыбыстық талдау жасау.

Ү дыбысын хормен айтқызу.қандай дыбыс екенін сұрау.

Ү дыбысының дауысты дыбыс болатынын айту.

Ү дыбысының таңбасымен таныстыру.

Суреттермен жұмыс. (үкі, түлкі, үтік, гүл,

Сауат ашу әліппесімен жұмыс.

Суреттерге сүйеніп сурет астындағы текшелерге дыбыстық талдау жасату, буындарды оқыту.

Д.О: «Ормандағы аңдар»

-Түлкі қайда тіршілік етеді?

-Түлкінің терісінен қандай киім тігіледі?

-Түлкі ертегілерде қалай суреттеледі?

«Үкі» тақырыбына сөйлем құрастыру.

Сергіту сәті:

Дәптерімізді ашайық,
Қолға қалам алайық,
Салақтықтан қашайық,
Әдемі етіп жазайық.

Дәптермен жұмыс. Үү дыбысын баспа түрін жазу.

«Үкі», «Үтік» сөзіне дыбыстық талдау жасату.

5. Дидактикалық ойын. «Дұрысын тап»

Орны ауысқан әріптерді орнына қою. Құз, жүрек, күн

6. «Топтастыру» бойынша Ү дыбысы кездесетін сөздерді ойлату, айттыру. (Үйрек, жүрек, түтін, күн, үкі, гүл, түлкі, күлкі)

7. Сабақты қорытындылау.

- біз бүгін қандай әріппен таныстық? Ү қандай дыбыс?

Балаларды мадақтау.

8. Үйге тапсырма. Үү дыбысына мысал келтіру.

Пайызова Гүлжанат Сабитқызы

«АЯЗ БИ» ЕРТЕГІСІНІҢ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ СИПАТЫ

Ақтөбе облысы, Мәртөк ауданы, Қызылжар ЖОББМ

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты:	6.1.2.1 әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіру; 6.2.1.1 шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасау.
Сабақтың мақсаты:	***Барлық оқушылар үшін:*** Әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіреді. ***Көпшілік оқушылар үшін:*** Шығарма композициясындағы белгілі бір эпизодтың алатын маңызына негіздеме жасайды. ***Кейбір оқушылар үшін:***

	Әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік-қоғамдық мәселені талқылайды.

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі/Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы Қызығушылықты ояту 7 мин.	**І.Ұйымдастыру кезеңі:** **а)** Оқушылармен сәлемдесу, түгендеу. Психологиялық жағымды ахуал туғызу үшін **«Өрмекшінің торы»** әдісін пайдаланып, оқушылар бір-біріне жақсы тілектер айту арқылы жіпті лақтырады. ә). Топта жұмыс жасау ережені еске түсіру. б). Топтастыру.	Мұғалімнің нұсқауы бойынша оқушылар екі топқа бірігеді. І-топ: ІІ-топ **Топтың ережесі:** 1. ТҚЕ сақтау. 2. Топ басшысына бағыну. 3. Белсенді болу. 4. Бір-бірін тыңдау, өз пікірімен ашық бөлісу, басқалардың пікіріне құрметпен қарау. 5. Уақыт шегінде жұмыс жасау.	**Мақсаты:** Оқушылар бір-біріне тілек білдіреді, тыңдау дағдыларын дамытуға бағытталады, сондай-ақ барлық оқушылардың қатыстырылуы арқылы сабаққа белсенділігі артады. **Тиімділігі:** Оқушылар бір-біріне тілек айту арқылы жақындасады, көңіл күйін көтереді және бауырмалдығын оятады. **Саралау:** Бұл жерде саралаудың **«Жіктеу»** тәсілі қолданылады. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру мақсатында мүмкіндігінше оларға таңдау еркіндігі беріледі.	 Тоқыма жіп
Жаңа сабаққа кіріспе 	**(Ұ) «Миға шабуыл»** әдісі арқылы өткен тақырыппен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау. **Сұрақтар:** 1. Ауыз әдебиеті дегеніміз не? Оның авторы кім? Не себепті ауыз әдебиеті деп аталады? 2. Ертегілердің қандай түрлерін білесіңдер? Олардың бір-бірінен айырмашылығы қандай? Ұқсастығы бар ма?	Бір-біріне сұрақтар қояды. Сыныптастырының пікірін толықтырады. Өз ойымен бөліседі. Оқушылар сұрақтарға жауап беріп, өзара ұжымдық талқылау жасағаннан кейін мұғалім оқушыларға сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырады.	**Мақсаты:** Жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлануды дамыту. **Тиімділігі:** оқушының танымдық дағдысы артады. Сонымен қатар оқушыға сабақтың өмірмен байланысын көрсетеді және сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді. **Саралау:** Бұл жерде саралаудың **«Диалог және қолдау көрсету»** тәсілі көрінеді. Дұрыс мағынада жауап беруге бағыттау	**Қалыптастырушы бағалау:** Өз ойын дұрыс мағынада білдіріп, талқылауға белсенділікпен қатысқан оқушыға «Жарайсың!» деген мадақтау сөзімен ынталандыру.

			мақсатында кейбір оқушыларға ашық сұрақтар, ал кейбір көмек қажет ететін оқушыларға жетелеуші сұрақтар қойылады.	
Сабақтың ортасы Мағынаны ашу. 26 ин.	Мұғалім оқушыларға оқулық бойынша 1-тапсырманы орындатады.	***1-тапсырма:*** Ертегідегі тұспал, жұмбақ, ишара сөздерге назар аударып, идеясын түсіндіреді.	**Дескриптор:** -Ертегіні мұқият оқиды. -Идеясын түсіндіреді. **Жалпы-6 балл**	6-сынып оқулығы, жұмыс дәптері
Жеке жұмыс «Түртіп алу» әдісі.	Ертегінің сюжетін талдауға нұсқау береді. Дәптерлеріне жаздырады. Әрқайсысының түйген ойын сұрайды.	***2-тапсырма:*** «Аяз би» ертегісінің сюжетін топта талдап, оқиғаның шиеленісуі мен аяқталуы туралы пікір білдіреді. Ханның бейнесіне сипаттама жасайды.	**Дескриптор:** -Ертегінің сюжетін талдайды. -Сипаттама жасайды. **Жалпы- 4 балл**	6-сынып оқулығы, жұмыс дәптері
Сабақтың соңы Ой толғаныс. Рефлексия 7 мин.	**«Бір ауыз сөз» әдісі.** Мұғалім сабақты қорытындылау мақсатында оқушылардың сабаққа деген көзқарасын, рефлексиясын тыңдайды. ***Мақсаты:*** Оқушы алған білімін саралай білуге дағдыланады. ***Тиімділігі:*** Тақырып бойынша оқушылардың пікірін анықтайды. Жинақталған деректердің құнды болуын қадағалайды. ***Саралау:*** Бұл кезеңде саралаудың ***«Қорытынды»*** тәсілі көрінеді.	**Жеке жұмыс:** Оқушылар бір ауыз сөзбен сабақ туралы өз ойларын түсіндіріп береді. Бір ауыз сөздеріне сабақты бағалайтын келесі сөздерді айтуға болады ұнады, пайдалы, қажет, білдім, үйрендім, қызықтым, ұмтылдым, есте сақтадым, жасай аламын. т.б.	Мұғалім оқушылардың сабаққа қатысқан белсенілігіне қарай 1-10 баллдық жүйе бойынша әр оқушының өзіне тиісті баллын қойып бағалайды. СОнымен қатар, оқушыларды ынталандыру үшін ***«Қошеметтеу» әдісі*** арқылы бағалайды.	

Саралау. Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз? Сіз қабілетті оқушылардың алдына қандай тапсырмалар қоясыз?	Бағалау. Сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлап отырсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау
«Диалог және қолдау көрсету», «Тапсырма», «Жіктеу». Саралау тапсырмаларды іріктеуді, белгілі бір оқушыдан күтілетін нәтижені, оқушыға жеке қолдау көрсетуде, оқу материалы мен	«Мадақтау сөз» әдісі. 1-10 баллдық жүйе бойынша бағаланады.	Денсаулық сақтау технологиялары. Сабақта сергіту жаттығулары мен белсенді жұмыс түрлерін қолданамын. Осы сабақта қолданылатын

ресурстарды оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отырып әзірлеуді қамтиды.		Қауіпсіздік техникасы ережелерінің тармақтары орындалады.

Полетаева Мария Петровна

МИР ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ В РАССКАЗЕ В.М.ШУКШИНА «КОСМОС, НЕРВНАЯ СИСТЕМА И ШМАТ САЛА»

г.Актобе ГУ, Общеобразовательная средняя школа-гимназия №11, русский язык и литературоа

Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	**8.2.6.1** анализировать систему образов, структуру произведения и оформлять своё представление с помощью различных способов свёртывания информации (схемы, формулы, диаграммы);
Цель урока	**Все учащиеся смогут:** дать характеристику главному герою по его поступкам, определить мотивы его поведения; **Большинство учащихся смогут:** определять средства создания художественного образа; раскрыть нравственные законы, по которым живёт герой. **Некоторые учащиеся смогут:** анализировать поступки и поведение героя в различных ситуациях.
Критерии успеха	понимает основное содержание текста; выделяет главную и второстепенную информацию; умеет анализировать поступки главного героя; умеет работать с предоставленными ресурсами.

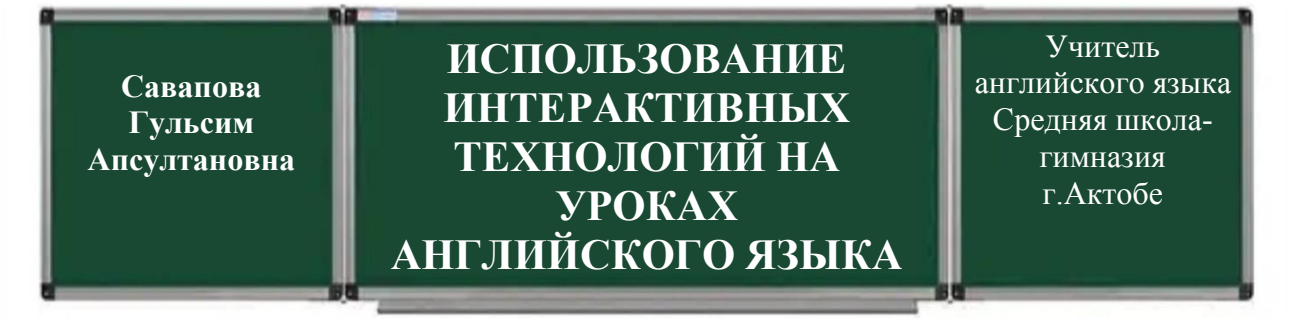
Ход урока

Этапы урока	**Деятельность учителя**	**Деятельность обучающихся**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Организационный этап	- Настрой на урок. Создание атмосферы сотрудничества. Стратегия «Я желаю Вам» **Психологический настрой: всем улыбнуться, пожелать доброго дня, - почувствуйте надёжное плечо друга.**	Добивается от каждого активного включения воображения. Учитель закручивает интригу	Интерактивное обучение	Вовлечение учащихся в учебный процесс через дифференциацию. Лист самооценивания
Изучение нового материала	**Активизация. Прием «Шелфи»** **Перед вами полка писателя. Какие предметы могут находится на полке В.М.Шукшина?** Один из учащихся у доски выполняет задание (шелфи) В это время класс выполняет Верно-Неверно (по биографии Шукшина)	Записывают свои ассоциации, включаются в обсуждение, сравнивают свои образы с чужими ассоциациями Рисуют свой прогноз, пытаются	Словесная оценка учителя . Взаимооценивание **Стратегия «Стикер**	Приложение

	1. Шукшин родился в Москве (неверно, Алтайский край- писателя) 2. Шукшин по профессии был актером? (верно) 3. Большинство герое рассказов Шукшина сельские жители? (верно) 4. Шукшин окончил медицинский институт? (неверно) 5. Чудик-новый тип персонажа. придуманный писателем? (верно) Мы продолжаем знакомиться с творчеством В.М.Шукшина,сегодня познакомимся с рассказом **«Космос, нервная система и шмат сала»**. Вдумайтесь в название рассказа. Что общего между этими понятиями? Почему они оказались рядом? **Прием « Ассоциативный ряд»** -Какие ассоциации вызываают у вас слова Космос (вечный мир, что-то высокое, далекое. возвышенное, таинственное, которое влечет, манит, мечта) Ассоциации к слову –Нервная система(метафора-человек,нервная система человека) Ассоциации к слову – Шмат сала(приземленное, вещественное, необходимое, еда) А теперь соедините предложенные слова в предложения, в котором сформулируйте тему рассказа. Несовместимые понятия-возвышенное и обыденное, а человек находится между ними. Перед нами всего одно предложение. но какая всеохватность мира. Спрогнозируйте о чем пойдет речь? **Эпиграф** Проза Шукшина начинается в быте, зарождается в быте,но тянется к горным снегам И.Золотусский -Как понимаете эпиграф? -Что подразумевается под бытом? - Что значит горные снега? (возвышенное, чистое, настоящее, ценное) Вывод. Шукшин. рассказывая обыденные истории, заставляет нас задуматься о важных жизненных ценностях. задуматься о выборе каждого из нас жизненных приоритетов. **Групповая работа** **1группа.**	его обосновать; выслушивают разные версии, углублял собственную версию сюжета Пристально вчитываются в текст, отвечают на проблемные вопросы, постигают особенности стиля В.М. Шукшина, всматриваясь в каждое слово и их сочетание.		

	Образ старика. Составьте характеристику героя. -Каково восприятие жизни больного « русской болезнью» Наума Евстигнеевича? Как Наум относится к квартиранту? Чем Юрка удивляет Наума? -Почему старик любит поговорить? _Почему Наум не спускается в погреб и пдолгу задумчиво сидит? - Как вы думаете,любопытствует или поддразнивает Юрку Наум? - Нужно ли человеку долго жить,по мнению Наума? -Ради чего живет Наум? Какова главная черта его характера? - Согласны ли вы с его позицией? **Дескрипторы:** - анализирует героя, - объясняет роль в развитии сюжета. **2группа.** **Образ Юрки.** Составьте характеристику мальчика. - Почему Юрка живет у Наума Евстегнеевича? -Чем юрка удивляет Наума? Почему Юрка не понимает, зачем старик пьет, если выпивка ничего, кроме «отравления организма не несет»? -Можно ли Юрку назвать жадным? О чем он спорит с наумом? Как это его характеризует? -Ради чего живет Юрка? Согласны ли вы с ним? **Дескрипторы:** - анализирует текст, - дает характеристику герою, - выражает свое отношение. 3- группа **Составляет диаграмму Венна.** Что общего у Юрки и Наума? Чем отличаются герои? **Дескрипторы:** - составляет диаграмму. - находит общие черты героев - находит различия в характере героев рассказа **4 группа заполняет ПОПС –формулу « В чем смысл названия рассказа?»** **Дескрипторы:** - составляет попс -формулу.			

	- объясняет смысл названия - подтверждает примерами из текста - делает вывод Человек должен иметь высокую цель в жизни, свой «космос», верить в него, иначе его жизнь будет неполной, лишен-ой красоты, но у него должно быть и то материальное (шмат сала в данном случае), без которого трудно прожить. - В этом забавном поучительном рассказе пробивается шукшинская боль за то, что нет в нашей жизни ещё гармонии. Человек находится в положении выбора. В какую сторону он отклонится? Что перевесит в нем? **5 группа** **РАФТ** **Дескрипторы:** - пишет письмо-обращение от имени героя - раскрывает тему письма - ориентируется на целевую аудиторию - делает вывод **Выступления учащихся.** Ф- взаимооценивание.			
Рефлексия	**Рефлексия « Незаконченное предложение»** Я узнал... Я научился... Я понял, что могу... Мне понравилось... Меня удивило	Учащиеся подытоживают свои знания по изучаемой теме.		

Интерактивные технологии обучения сегодня достаточно популярны в педагогической среде. Интерактивные технологии рассматриваются многими преподавателями как увлекательное времяпрепровождение на занятии. Вместе с тем, интерактивные задания опосредуют решение серьезных задач обучения и воспитания учащихся.

Актуальность данной темы определяется тем, что в современном обществе всё большее значение приобретают коммуникативные умения и развитие творческой деятельности в образовательном процессе.

Для получения желаемого результата проведения урока английского языка с использованием интерактивных технологий стоит наладить доверительные, позитивные отношения между обучающимися, включать в образовательный процесс яркие примеры, образы, факты, а также отталкиваться от личного опыта учеников.

Считается, что самый сильный эффект воздействия на интеллектуальную активность оказывает применение интерактивных технологий, а если точнее – работа в коллективе (команде, группе), тем самым развивается дух соперничества, соревнования посредством совместного поиска истины, алгоритмов деятельности для достижения общего результата [1].

В рамках урока английского языка можно выделить следующие методы и приемы интерактивного обучения: работа в малых группах, в парах, ротационных тройках, «Один – вдвоём – все вместе»; «Дерево решений», «Мозговой штурм» / «brainstorming», «Анализ казусов»; «Карусель», «Смени позицию»; проектная методика (газеты, выставки, социальные проекты); ролевые / деловые игры, дебаты, дискуссии, урок – круглый стол; «Ажурная пила»; «Броуновское движение».

В рамках одной статьи сложно рассмотреть все интерактивные методы обучения иностранному языку, поэтому обратимся к наиболее распространенными и эффективными в формировании иноязычной коммуникативной компетенции. К ним относятся ролевые игры, метод «Мозгового штурма», дискуссии.

Преимущество данных методов обучения в рамках урока иностранного языка заключается в том, что они требуют активного включения каждого участника учебного процесса, а также снимают эмоциональные и коммуникативные барьеры.

Одним из интерактивных методов является ролевая игра, которая представляет собой моделирование различных ситуаций на уроке. Данный метод способствует освоению нового материала и закреплению пройденного, а также направлен на развитие творческих способностей учащихся и их раскрепощения. [3].

Рассмотрим положительные составляющие данного метода на уроках английского языка:

1) пополнение словарного запаса, применение ранее изученного материла на практике;

2) развитие грамматической составляющий, посредством использования интерактивных упражнений;

3) развитие коммуникативных навыков и говорения;

4) творческое развитие, расширение кругозора;

5) работа в команде;

6) активизация «пассивного» словарного запаса.

Приведем примеры проведения данной интерактивной технологии на уроке английского языка.

УМК: Spotlight 7. Student's book. Virginia Evans, Jenny Dooley, Olga Podolyako, Julia Vaulina

Тема: “Landmarks on the British Isles”

Ролевая игра: “Buying an underground ticket”

Задача учеников: разыграть представление, в котором один ученик – работник метрополитена в Лондоне, а другой – турист, который хочет купить проездной билет в метро.

S1: Hello. How can I help you?

S2: Hello. Two tickets to Westminster, please

S1: Single or return?

S2: Single, please.

S1: That’s 6.00 pounds.

S2: Here you are, thanks.

В старших классах эффективным будет применение метода дискуссии или дебатов, целью которого является развитие критического и творческого мышления школьников, формирование навыков коллективной работы, для достижения общих целей в условиях различных мнений и взглядов.

Отмечается, что для достижения благоприятной атмосферы понимания во время проведения дискуссий и дебатов на английском языке, необходимо соблюдать некоторые правила на уроке:

- не бойся высказывать свою мысль;

- умей слушать и слышать своего собеседника;
- будь толерантным и внимательным;
- предлагай как можно больше идей;
- предложенные идеи можно комбинировать и улучшать. [2].

Пример использования метода дискуссии на уроке английского языка в 8 классе.

УМК: Spotlight 8. Student's book / Английский в фокусе 8 класс. Учебник для общеобразовательных учреждений. Ваулина Ю.Е., Дули Дженни, Подоляко О.Е., Эванс В.

Тема: “Global Issues”

Задача учеников: выбрать самую актуальные, по их мнению, проблему во всем мире на сегодняшний день и объяснить почему.

На доске с 4 сторон четыре разные картинки, изображающие: 1) войну, беженцев; 2) голод, бедность, бездомных, детский труд; 3) исчезающие виды животных, глобальное потепление; 4) ураган, торнадо и др. природные катаклизмы. (Формируем группы по разделению по картинкам. Рассаживаемся по группам. Учащиеся работают в командах, затем выслушивают мнение каждой команды, комментируют, соглашаются или нет. Если нет, то приводят свои аргументы.)

Which issue do you think is the most urgent nowadays? Why do you think so?

Возможные командные варианты ответов:

1) война, беженцы

I think that war is the most urgent issue because there are several places where it occurs on our planet and this country is involved in it from time to time.

Refugees are the most urgent issue now. People run away from places where they live because of different hostilities there.

2) голод, бедность, бездомные, детск ий труд

I think homelessness is becoming a very urgent problem because more and more people lose their homes and live rough.

Poverty is also rather urgent. Sometimes even in our city we can see people (beggars) who ask for money in the streets.

3) исчезающие виды животных, глоба льное потепление

The climate on the earth is getting hotter and hotter and it is a very serious problem which is called global warming.

Some species of plants and animals have already disappeared and there are many endangered ones. This is a very urgent problem.

4) ураган, торнадо и др. природные катаклизмы

Natural disasters are not predictable and that is why are very dangerous. They really can become a serious problem because they damage people’s health and property.

Литературы

1. Сафонова Л.Ю. Методы интерактивного обучения: методические указания / Л.Ю. Сафонова. – Великие Луки, 2015.

2. Рабинович Ф.М. И др. Ролевая игра — эффективный прием обучения говорению//ИЯШ.—1983.—№6.—С.68–74.

3. Ряховская, А.Ю. Современные технологии в преподавании английского языка: учебное пособие/ Ряховская А.Ю. Брянск: РИСО БГУ. – 2019. – 116 с.

Саматқызы Нұрсая

МАТЕМАТИКА ПӘНІНЕН БІЛІМДІ ТИЯНАҚТАУ ҮШІН ТЕСТ ТАПСЫРМАЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Учитель
Ақтөбе қаласы
Ш.Құдайбердіұлы атындағы
№66ЖББОМ
математика пәні мұғалімі

Күнделікті өмірімізде кездесетін кез келген істі орындау үшін қарапайым математикалық есептер мен тест тапсырмаларын шығаруға тура келеді.

Математикалық теорияны меңгеретін, шығармашылық және өзіндік ойлау қабілетін дамытатын оқу іс-әрекетінің маңызды түрі –математика есептерін шығару.

Оқытудың тиімділігі көбінесе есепті тест түрінде шығаруды үйренуді ұйымдастыру әдістемесіне байланысты.

Есептер біздерге жаңа білімді қалыптастыратын және бұрын игерген білімдерін пайдалану процесінде пысықтала түсетін нақтылы материал болып табылады. Теорияны практикамен, оқуды өмірмен байланыстыруға мүмкіндік береді. Есептер шығару әрбір адамға оның күнделікті өмірінде қажетті, практикалық білікті қалыптастырады. Есептер шығару арқылы балалар танымдық және тәрбиелік тұрғыдан алғандағы маңызды фактілермен танысады. Математиканы оқуда есептердің алатын ролі ерекше, оны оқудың негізгі мақсаты -математикалық есептің белгілі бір жүйесін шешу әдістемесін игеру. Сондықтан тесттерді шешу -оқудың мақсаты ғана емес, сондай-ақ құралы.

Есеп деп - жауабы арифметикалық амалдың көмегімен табылуы мүмкін болатын, сөзбен баяндалған сұрақты түсінеміз, демек есептің сұрағы болады, сұрақсыз есеп болмайды. Сұрақтың жауабын бір ғана арифметикалық амалды орындау арқылы шығарып алсақ, ол - жай есеп, ал, екі немесе одан да көп амалмен шығарылса - құрама есеп деп аталады.

Тест тапсырмаларының түрелрі

1. Планда жер телімі 1:100000 масштабымен берілген. Пландағы екі нүктенің арақашықтығы 2 см. Екі нүктенің нақты арақашықтығын табыңдар.

A) 3600 м
B) 1000 м
C) 8000 м
Д) 2000 м
E) 500 м

2.Ұзындығы 7 π м болатын шеңбердің радиусын табыңдар.

A) 35 см
B) 350 см
C) 35 м
Д) 0,35 м
E) 350 мм

3.Есепте: |-73,3|+|9,24|-|23|

A) 85,36
B) 21,56
C) 48,65
Д) 59,54
E) 45,48

4.Сандарды салыстыр: -32 және 11

A)>
B) <
C) =
Д) ≤
E) ≥

5. 84 санының 20%ын табыңдар:

A.44
B.95
C.16,8
D.2,7
E.67

6. Қосындының мәнін табыңдар: $-\frac{19}{60}+\left(-\frac{11}{24}\right)$;

A. $-1\frac{57}{140}$
B.- $\frac{57}{70}$

C.$-1\frac{11}{20}$
D.$1\frac{57}{40}$
E.$-\frac{15}{140}$

7. A (12) және B (36) нүктелерінің арақашықтығын табыңдар.

A. $\frac{28}{9}$
B.24
C.- 0,2
D.$\frac{36}{12}$
E. 1

8. Берілген өрнек үшін a айнымалысының мүмкін болмайтын мәнін табыңдар:

$$-\mathrm{a}+18\frac{1}{9};$$

A. жоқ
B.0
C.21
D.14
E.12

9. Ұқсас қосылғыштарды біріктіріңдер: $-66x+20y-17x+y;$

A. $-73x+21y$
B.$-83x+21y$
C. $-83x+11y$
D. $-10x+21y$
E. $-83x+99y$

10. Теңдеуді шешіңдер: $2(x-6)-x=3x+4;$

A. 10
B.123
C.-8
D.3
E.20

11.$|x|=3$ теңдеуінің қанша түбірі бар?

A. 1
B.3
C.2
D.4
E.5

Бөлім бойынша жиынтық бағалаудың тапсырмалары ретінде қолдануға және мұғалімге білім алушылардың тоқсан бойынша жоспарланған оқу мақсаттарына жету деңгейін анықтауға мүмкіндік береді

Садуакасова Гулзипа Утегеновна

О о
ДЫБЫСЫ МЕН ӘРПІ

Ақтөбе облысы, Мұғалдар ауданы, Ембі қалалық №4 орта мектебінің даярлық тобының тәрбиешісі

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің мақсаты: Н н дыбысымен таныстыру.: О о дыбысы бар сөзге дыбыстық талдау жасай білуге үйрету. Қол жаттықтыру дәптеріне О дыбсының баспа түрін жазуды үйрету. Буын туралы түсінігін кеңейту.

Білімділік: О о дыбысына сөз, сөйлем құрастыра білуге үйрету, дауысты, дауыссыз дыбыстардың ерекшеліктерін еске түсіру;

Дамытушылық: О о дыбысына қатысты жаңа сөздерді білдіру арқылы оқушылардың жалпы ой-өрісін, тілін дамыту;

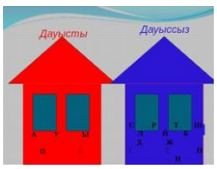
Тәрбиелік: Мәдениетті сөйлей білуге, ұқыптылыққа, шапшаңдыққа, алғырлыққа, үлкенді сыйлауға, табиғатқа деген сүйіспеншілігін арттыру, оны қорғауға тәрбиелеу.

Әдіс-тәсілдер: әңгімелеу, сұрақ-жауап, талдау, жинақтау, ой қозғау

Түрі: Ойын сабақ

Көрнекілігі: Интерактивті тақта, балапан дәптер, ребустар,текшелер, тақырыпқа байланысты суреттер

Пәнаралық байланыс: Қоршаған ортамен таныстыру, музыка, құрастыру.

Әрекет кезеңдері	Тәрбиешінің іс-әрекеті	Балалардың іс-әрекеті
Дәлелдеу - ояту	Шаттық шеңбер: - Арайлап таң атты, Алтын сәуле таратты, Жарқырайды даламыз, Қайырлы күн, достарым Қайырлы күн, ұстазым!	Балалар қонақтармен амандасып, шаттық шеңберін орындайды
Ұйым дастыру іздену	- Балалар өткен сабақта қандай дыбыспен таныстық? Қайталау: 1. «Дыбыстың үйін тап» ойыны: - Мақсаты: баланың өткен дыбыстарды ажырата алуын дамыту. - Шарты: Балаларға кеспе әріптер көрсетіледі, балалар сол әріптерді, дыбыстарды дауысты, дауыссыз екендігін ажыратып, көк, қызыл үйге апарады. 2. «Қызықты кубикті» қолдана отырып, балаларға өткен дыбыстарды естеріне түсіріп, сол әріптерге байланысты сөздер айтқызу. Жұмбақ шешу 1.Аяғы төртеу, жүре алмайды, Не жатып бір сәт те дем алмайды. Отырған адамға дап-дайын, Тік ұстап тұрар тақтайын. 2. Кішкентай ғана бойы бар, Айналдырып киген тоны бар Сылдырдан қорқады, Жүгіріп жортады. Жұмбақтың шешіміндегі суреттер тақтаға ілінеді. Суретте қай дыбыс жиі естіледі? Дұрыс айтасыңдар Олай болса, балалар, бүгін біз «О о дыбысы және әріпімен» танысамыз. -О о дыбысын айтып көрелік. Дауысты ма, дауыссыз ба? - Қандай текшемен белгілейміз? Л дыбысы сөздің басында,ортасында,соңында кездеседі Буынға бөлу. Балалар енді біз осы суреттегі сөздерді буынға бөліп көрейік. Дыбыстық талдау Балалар енді осы суреттегі сөздерге дыбыстық талдау жасайық. (Бір бала тақтада, ал қалған балалар өз алдарында орындайды.) -Балалар, «О» дыбысы басында, ортасында, аяғында кездесетін сөздерді айтыңдар. О дыбысы неге ұқсайды Сергіту сәті:	А, Н,Л,Р Дауысты,дауыссыз. -орындық Қой Қоян О дыбысы естіліп тұр. О о дыбысына байланысты сөздерді қайталап айтып үйренеді. Кедергіге ұшырап айтылады, дауыссыз Көк текшемен белгіленеді. Сергіту жаттығуын қимыл-қозғалыспен орындайды. О әрпін дәптерге баспа түрінде әдемілеп жазады.

	Орнымыздан тұрайық, Мойнымызды бұрайық, Қолымызды көтеріп, Саусақты ашып жұмайық. Содан соң қолды түсіріп, Алақанды соғайық. Жаттығу жасап осылай, Үлкен болып шығамыз -Балалар, біз сергіп алсақ енді «О» әрпінің қалай жазылатынын үйренейік. - Ауада жазу - Тақтаға жазып көрсету Дәптермен жұмыс -Балалар дәптердегі «О» әрпін жазып шығыңдар.	
Рефлексивті түзету	Бекіту әдісі «Сөздерді буынға бөл.» ойыны Шарты: Балалар жұп болып бірігеді. Оларға карточкалар таратылады. Балалар соған сәйкес тапсырманы орындайды. Яғни, сөздерді буынға бөліп, сәйкес жәшікке орналастырады. «Сөйлем құра». ойыны Балалар тақтада берілген сөйлем моделіне заттық суретті пайдалана отырып, сөйлем құрайды Бүгін қандай дыбыспен таныстық? О о қандай дыбыс? О дыбысына сөздер айту және о дыбысының орнын анықтау. (Тәрбиеші оқушыға доп лақтыру арқылы орындалады) Мадақтау Балалар, барлығыңызсабаққа жақсы қатыстыңыздар,жарайсыңдар. Балаларға жұлдызшалар таратылады.	О дыбыс және әрпі Дауыссыз дыбыс

Күтілетін нәтиже:
Білді: О о дыбысы, әрпімен танысып, о дыбысы бар сөздерді буынға бөліп айтуды
Игерді: Балалар ойнай отырып, жаңа әріппен байланыстырып сөз ойлау, сөйлем құрастыруды, қол жаттықтыру жұмыстарын
Меңгерді: Дыбыстық талдау жасауды, ойларын нақты жеткізе білуді, байланыстырып сөйлеуді

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Смаилова Самал Муратовна

Ақтөбе қаласы Ш.Құдайбердіұлы атындағы №66ЖББОМ музыка пәні мұғалімі

ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ МУЗЫКА ӨНЕРІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРҒА ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІ

Жас өспірімдегі музыка әлемін түсініп қабылдауға, талғампаздығын тәрбиелеуде, эмоциялық сезімталдығын қалыптастыруда, білімді, мәдениетті болып өсуіне әсер етуде музыка өнерінің алатын орны ерекше.

Музыка-жасөспірімге дүниені жан-жақты танып-білуге көмектеседі, баланың ойына азық беріп, кеңінен және әдеттен тыс ойлауға үйретеді, халықтың рухани мәдениетіне жақындастыра отырып, патриотизм сезімін тәрбиелеп, адамгершілік және азаматтық белсенділігін оятады. Сөйтіп, осының нәтижесінде қоғам үшін қажетті жеке адамның үйлесімді дамуына жәрдемдеседі.

Өнерді, оның ішінде, атап айтқанда музыканы мектепке «ендіру» процесі бірнеше бағыттар бойынша жүреді. Қоғамның барған сайын өсе түскен мәдени сұранысы мен талаптары, мектептің жаңа реформасының қабылдануы мектепте ұлттық өнерді, соның ішінде ұлттық музыка мұрасын меңгерту туралы мәселені қоюдың және сол арқылы тәрбиеге нәтижелі ықпал етуге мүмкіндігін тудырады.

Музыка тілі -өнердің басқа салаларымен салыстырғанда күрделі тіл. Музыка айтылатын ой мен оқиға сазды дыбыстар арқылы береді, осыған байланысты музыканы қабылдауды оқушылардың бойында қалыптастыру елеулі қиындықтар тудырып, жан-жақты ойластыруды қажет етеді. Музыка өнерінің ерекшелігі – адамның жан дүниесіндегі сөз бен тіл жеткізіп алмайтын құбылыстарды, сезімді дыбыс арқылы беруге мүмкіндік тудыруында.

Қазақстанда ұлттық музыка өнерінің дәстүрін зерттеп жалғастырушы композиторлар бар, олар А.Жұбанов, М.Төлебаев, А.Затаевич, Е.Рахмадиев, С.Мұхамеджанов, т.б.

Композиторлардың шығармаларындағы ұлттық музыка өнері адамның қиялына қанат бітіріп, ойлау қабілетін дамытады, туған елін, жерін сүюге, мәдениетін, әдебиетін, өнерін эстетикалық тұрғыда қабылдап сезіне білуге үйретеді, имандылық, ізеттілік, парасаттылық тәрізді қасиеттерге тәрбиелеп, рухани азығын молайтады.

Бүгінгі қоғам құрылысының аса маңызды мәселелерін шешуде мектептің оқу — тәрбие үдерісін адамзаттың бүкіл тарих бойы жинақтаған білімі, тәжірибесі мен өнерін меңгерту арқылы жетілдіру, халық педагогикасының тәрбиелік мазмұнымен таныстыру қажеттігі туындап отыр.

Музыка құндылығын сақтау және оны ұрпаққа жеткізу, балаларды ұлттық игіліктер мен адамзат мәдени мұрасының сабақтастығын сақтай отырып оқыту, тәрбиелеу, оның жан-жақты дамуына мүмкіншілік жасау -жалпы білім беретін мектептің негізгі мақсаты болып отыр.

Қазақстан Республикасындағы барлық білім беретін ұлттық мектептерге арналған ортақ тұжырымдама жасалды. Ол тұжырымдамада мектепті жаңартудың көкейкесті бағдарламаларын (оны ұлттық және дүниежүзілік өркениеттің диалектикалық бірлігін сақтай отырып

дамытуға, ізгілендіруге), сондай-ақ мектептің ұлттық мәдени жасампаздық қызметін қалпына келтіруге негізделген.

Музыка аспабына үйрету сабағы білімгерлерге жеңіл музыка шығармаларын өздігінен талдап, үйреніп, оны орындап беруге дағдырландыруы керек. Мұндай, өздігінен үйренетін материалды бастауыш мектеп оқушыларына арналған оқу құралындағы әндерді алуға болады. Музыка сабағына жұмыс жоспарын жасағанда кейбір ерекше жақсы үлгеруші оқушымен жоғарлатылған, яғни қосымша материал өтуіне де болады.

Уақыт озған сайын тәрбие беру, білім беру реформалары қоғамның дамуына қарай үнемі жаңғырып отырады.

Жалпы білім беретін қазақ орта мектебінде жүргізілетін өнер сабақтары қоғамда болып жатқан құбылысты, жаңа ойды бала санасына басқа сабақтардан бұрын жеткізуші болып табылады. Өйткені өнер-өмір шындығы. Өмір шындығы мектеп табалдырығын аттаған балаға білім беру, тәрбиелеуде жан-жақты қарастырылады. Сондықтан музыка сабағының әдіс-тәсілдері үнемі жылма-жыл өзгеріп, бала тәрбиесі ісіне жаңа нышандар жаңа бағдарламалар тудырады.

Оқушыларға музыкалық тәрбие беруде музыка мұғалімінің алдына белгілі мақсат пен міндеттер қойылады. Музыка сабағында нақты мақсат қойылу арқылы музыкалық тәрбиенің міндеттері жүзеге асырылады.

Бірінші міндет-музықалық іс-әрекеттер арқылы оқушының сезімін (эмоциясын) ояту. Оқушылардың сабақ үстіндегі іс-әрекетінде эмоция өзіндік бағыттаушы және реттеуші рөл атқарады.

а) музыкалық шығармалардың мазмұнын оқушылармен бірге талдау;

ә) музыкалық дидактикалық ойындар ұйымдастыру;

б) тиімді әдіс-тәсілдеді таңдай білу;

в) оқушылардың жас ерекшеліктері мен музыкалық даму ерекшелігін ескере отырып, музыкалық шығарма талдау арқылы жүзеге асырылады.

Екінші міндет – музыканы саналы түсінуге баулу. Саналы түсіну үшін белгілі бір деңгейде музыкалық білім болуы қажет. Музыканы саналы түсіну:

а) музыканың көркемдік құралдарының (екпін, ырғақ, әуен, дыбыс бояуы, дыбыс биіктігі т.б.) музыкалық шығарма мазмұнын жасаудағы ерекшеліктерін түсіндіру;

ә) түрлі көрнекі құралдарды пайдалану;

б) ырғақты қимылдар жасау(нота биіктігін көрсету, ырғақты қолмен шапалақтап көрсету) арқылы меңгертіледі.

Үшінші міндет – музыкалық шығарманы өз шама-шарқынша орындауға үйрету барысында орындаушылық дағдыларды меңгерту.

Бұл:

а) шығарманы тыңдап, талдай білу дағдысын қалыптастыру;

ә) музыкадан алған әсеріне байланысты сурет салдыру;

б) тақырыптар ойластыруға үйрету;

в) күйлерден шағын үзінділерге қысқа қайырымдар орындату арқылы жүзеге асырылады.

Бұл мақсат – міндеттер қазақ халық аспаптық музыкасын тыңдату барысында оқушылардың алған білім мазмұны қарапайымнан күрделіге біртіндеп өту, бірізділік, түсініктілік, жас ерекшелігін ескеру және т.б. тәрізді дидактикалық принциптерді басшылыққа алу арқылы жүзеге асырылады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТЫҢ АТА-АНАМЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ЖҰМЫСТАРЫ

Умбеталина Райгуль Кайратовна

Ақтөбе облысы Мәртөк ауданы Кеңсахара Жоғары Кеңсахара жалпы орта білім беретін мектебі Әлеуметтік педагог

Әлеуметтік педагогтың қызметі балалардың дамуы мен оны қорғауды қамтамасыз ету заңына негізделген. Әлеуметтік педагог сонымен қатар өз қызметінде Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңын, басқа да нормативтік актілермен құжаттарды, басшылыққа алады. Қоғам мен отбасы, бала тұлғасы жүйесіндегі аралық келістіруші бола отырып, тәрбиеленушінің қалыптасуына, балалар мен ересектер арасындағы гуманистік, рухани-адамгершілік қарым-қатынастарға ықпал етеді.

Әлеуметтік – педагогикалық қызметтің құрылымы

Бұлардың бірлескен қызметі төмендегідей:

1) Отбасына әлеуметтік – психологиялық көмек көрсету;

2) Отбасы мен балаларға дәрігерлік, психологиялық, педагогикалық кеңес беру;

3) Балаларды күйзелтетін даулы мәселелерді шешуге көмектеседі;

4) Мінезінде ауытқушылығы бар адамдарға психологиялық және диагностикалық коррекция жасау;

5) Профилактикалық шаралар ұйымдастыру

Әлеуметтік педагогтың жұмыс жоспары:

Әлеуметтік педагогтың ата-аналармен жұмысына тоқталар болсам, отбасы – жасөспірімдерді әлеуметтендірудегі өте маңызды институт. Бұл баланың дамуы мен жеке өмір сүру ортасы. Ол мынадай өлшемдермен анықталады: әлеуметтік –мәдени, әлеуметтік –экономикалық. Осыған орай әлеуметтік педагогтың ата-аналармен жүргізілетін жұмысы аса маңызды болып саналады. Ол отбасындағы жағдайлар туралы толық мәлімет ала отырып, бала тәрбиесіне байланысты ата-аналармен ынтымақтаса, оларға кәсіби педагогикалық көмек көрсетеді. Педагог пен ата-ананың үнемі ынтымақтаса отырып, әр кезеңде атқаратын міндетінің бірі қалыптастыру болып табылады.

Әлеуметтік педагог отбасы тәрбиесінің үлгісі, ондағы тәжірибесіне сүйенеді; оны жан-жақты зерттеп, жинақтап таратады; оңды ой-пікірлерді күшейтеді,

Сондықтан: 1) тәрбиешілер мен ата-аналардың өзара сенімділік қарым-қатынастары оңды бағытталған, бірігіп ықпал етудің шешуші және алғашқы шарты болып табылады. Ата-аналардың тәрбиеге көзқарасын жандандырып, табысқа жетуге қажеттілік және өз күшіне сенімділік тудыру үшін дұрыс байланыс

орнатудың маңызы зор.

2) Әлеуметтік педагогтың неғұрлым маңызды міндетінің бірі ата-аналарды педагогикалық білім дағдыға, оның теориялық және практикалық ықылымдарын меңгеруіне, әсіресе тәрбиені ұйымдастыру шеберлігіне жетілдіру болып табылады. Жұмыла педагогикалық әрекет етудің мұндай нәтижесі ата-аналардың өз баласына ғана емес, сонымен қатар біртұтас сынып оқушыларын тәрбиелеу белсенділігіне әкеледі. Әлеуметтік педагог пен ата-ана әріптестер ретінде бірін-бірі толықтырады. Әлеуметтік педагогтың отбасымен бірлесе әрекет етуін ұйымдастыруы мына мүмкіндіктерді тудырады:

Өз балалары мен сынып оқушыларын тәрбиелеуде этнопедагогикалық потенциалын анықтау мақсатында отбасы мен туысқандарын зерттеу; Өз балалары мен сынып оқушыларын тәрбиелеуге қажетті ата-аналардың адамгершілік, әлеуеттік мүмкіндіктері принципіне қарай отбасыларын топтарға бөлу; Халықтық педагогика дәстүрлері негізінде әлеуметтік педагог пен ата-аналардың бірлесе әрекет ету бағдарламасын жасау; Өзара тәрбие қызметіндегі ағымдағы және ақырғы нәтижелерді зерттеу; Отбасыларды 5 топқа бөлуге болады:

1. Жоғары адамгершілік этномәдени қарым-қатынастағы отбасылар. Салауатты өмір салты, моральдық, атмосфера қалыптасқан, балалар өз қабілеттерін дамытуға толық мүмкіндік алатын отбасылар

2. Ата-аналардың қалыптасқан ережеге сәйкес қарым-қатынаста болуымен сипатталатын отбасылар. Бірақ олар тәрбиенің оңды бағытын қамтамасыз ете алмағандықтан педагогтың көңіл аударуына мәжбүр.

3. Дау жанжалмен өз қарым-қатынастарын реттей алмайтын, балаларына көңіл аудармайтын отбасылар. Мұндай отбасының дау-жанжалы көп уақытқа созылып, баланың азғындығына, мінез ауытқушылығына апарып, отбасын тастап шығуға мәжбүр етеді. Оқу үлгерімі нашар болып, сабақтан қашады.

4. Сырттай сау көрінетін отбасы. Бірақ іштей рухани азғындық жайлаған шынайы адамгершілік құндылықтары жоқ, ұрпақтың сезімталдық қасиеті бұзылған. Бұл отбасыларынан шыққан кейбір жасөспірімдер өз отбасының сыртқы « бейнесін» жақсы көрсете білетіндіктен, мұндай балалармен тәрбие жұмысын жүргізу аса қиындыққа түседі.

5. Қалыптаспаған (жағдайы нашар) отбасылар, дау-жанжалды, бейморальді мінез-құлықта, сотқарлық, қатыгездік орын алған. Баланы қорғау үшін әлеуметтік педагогтың мұндай отбасына үнемі көңіл аударып отыруы, қоғамдық ықпал көрсетуді немесе белсенді араласуы қажет. Әлеуметтік педагог ретінде жыл бойы ата-аналармен мынадай шаралар ұйымдастырдым. Мектептің жалпы ата-аналар конференциясында «Тұлға қалыптастырудағы құқықтық тәрбиеге байланысты отбасының ролі мен қызметі» атты баяндама оқылды. Республикалық «Сенің құқығың – менің құқығым» атты онкүндікте ата-аналар арасында құқықтық ағарту және ақпараттандыру іс-шаралары, соның ішінде конвенцияның қағидаларын, еліміздегі балалар жағдайын жақсарту үшін жасалып жатырған іс-шаралар жөнінде түсініктерін молайту мақсатында «Сенің құқықтарың мен міндеттерің», «Отбасы қарым-қатынастар үндестігін қалай құруға болады? атты сұхбат сағаты жоғары сынып оқушыларының ата-аналарының қатысуымен өткізілсе, «Үйдегі бақытқа бөленген бала – бақытты бала» атты дөңгелек үстел бастауыш сынып оқушыларының ата-аналарымен өтілді. Еліміздің тәуелсіздік мерекесінің тойлануына орай «Тәуелсіздік – ел дәулеті» атты ауылдағы мекемелер арасында кездесу сағаты өтті. Онда әр мекемеден қатысушы топтар салт-дәстүрден көрініс, тәуелсіздікті бейнелейтін композиция құру, сұрақ-жауап тапсырмаларын орындауда сайысты. Әр сыныптың оқу жылы басында сайланған ата-аналар комитеті мүшелерімен де жұмыстар жасалады. Олармен бірге «Өрлей бер өркенитке, өсер елім!» атты кездесу сағатының мақсаты ата-аналардың мектеппен байланысын жақсарту, ата-аналар комитетінің жұмыс жүйесін жетілдіру болған. Әрбір шара барысында ата-аналарға балаға тәрбие берудегі жауапкершіліктерін жетілдіру мақсатында көмек ұйымдастырылады, яғни түрлі тапсырмалар беріліп отырды.

Уразымбетова Раушан Ислямкызы

ИГРОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ПРЕДШКОЛЬНОЙ ГРУППЕ «ЛУЧИК» С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕХНОЛОГИИ «АСЫК»

воспитатель (педагог-исследователь) КГКП Ясли-сада «Нұрбөбек» Область Ұлытау г. Сатпаев

Задачи: научить детей через игровую деятельность с асыками регулировать движение, пространственной ориентации, поэтапному формированию зрительно-визуального и словесно-логического мышления, способствовать развитию творческих способностей и критического мышления, терпения, развивать мелкую моторику и сенсорику.

Знакомить детей с самобытным творчеством и прикладным искусством казахского народа. Искусство применения асыков через игру, создание ярких образов из них поможет детям усилить образные представления о казахском народе, о Родине, ее культуре.

В образовательной области **«Коммуникация»** для развития навыков мышления и обучения грамоте используется звуковой разбор слова с асыками, которые выделены в согласные и гласные, твердые и мягкие звуки русского алфавита, раскрашены и разделены на слоги. Дети учатся узнавать буквы, произносить слоги и составлять слова. Это способствует развитию их интеллекта, языковых навыков, словарного запаса.

В образовательной области **«Познание»** при применении асыков у детей развиваются математическое восприятие, логическое мышление.

Применение асыков в области здоровьесбережения оказывает влияние на сохранение психофизического и социального здоровья детей.

В образовательной области **«Творчество»** асыки используются как музыкальные инструменты: асатаяк, маракасы, сылдырмақ. Дети бьют ими под каждый шаг и учатся чувствовать ритм и заодно считать.

Материалы и оборудование:

предметные картинки, картины – схемы слов, набор букв, фишки для ЗАС, асыки.

Наборы карточек с цифрами на каждого ребенка, карточки с примерами, поваренная соль, картон синего или зеленого цвета, клей ПВА, кисточки, салфетки, аудиозаписи, смартфон или планшет для использования мобильной библиотеки.

Ход игровой деятельности:

Воспитатель:

Всех в игру я приглашаю
Никого не обижаю.
Пусть ваш смех звучит вокруг
Становитесь дружно в круг!
Сядем рядышком, по кругу,
Скажем "Здравствуйте!" друг другу..
Нам здороваться не лень:
Всем "Привет!" и "Добрый день!";
Если каждый улыбнётся –
Утро доброе начнётся.

А теперь давайте поприветствуем друг друга *(дети приветствуют друг друга)*

Воспитатель: А теперь давайте мы вспомним, какое сейчас время года. *(зима)*

Теперь надо назвать приметы зимы. А поможет нам в этом дети,что это? Правильно наш волшебный асык.

«Ты катись наш асык,
быстро-быстро по рукам,

у кого наш асык,

тот и приметы расскажет нам» ***(****дети перечисляют приметы зимы)*

Зима холодная, снежная, морозная…

Снег зимой холодный, липкий, рассыпчатый, белый…

Снежинки маленькие, белые, снежинки – пушинки, холодинки

Небо зимой серое, хмурое

Солнце зимой совсем не греет, редко появляется

Тучи зимой серые, хмурые...

Сугробы зимой большие, белые, снежные, как горы…

Ветер холодный, ледяной

Все живое засыпает, а неживое замерзает, становится холодным и твердым.

деревья без листьев, иногда со снежной шапкой на ветвях;

короткие дни и длинные ночи; гололедица;

сугробы и снег; низкие, серые, тяжелые облака;

трескучие морозы; метелица;

зимние забавы – катание на коньках, санках, игра в снежки;

из труб домов валит дым *(в современном мире без печного отопления – пар)*;

морозный воздух и пар изо рта;

зимняя спячка у насекомых, рыб и некоторых зверей *(медведей, ежей)*.

Воспитатель: Назовите зимние месяцы. *(дети перечияляют на двух языках)*

Дети: Декабрь, январь, февраль. *(Желтоқсан, қантар, ақпан)*

Воспитатель: Молодцы, ребята! Ребята, давайте мы вспомним стихотворение, которое мы с вами учили. Кто вспомнил? Как называется?

Стихотворение Ивана Сурикова «Первый снег пушистый» *(дети по цепочкке читают стихотворение)*

Белый снег пушистый
В воздухе кружится
И на землю тихо
Падает, ложится.
И под утро снегом
Поле забелело,
Точно пеленою
Все его одело.
Темный лес что шапкой
Принакрылся чудной
И заснул под нею
Крепко, непробудно...
Божьи дни коротки
Солнце светит мало,-
Вот пришли морозцы-
И зима настала.

Воспитатель: Дети вспомним еще стихотворение,которое мы с вами знаем**.**

Ануарбек Дуйсенбиев

ЗИМНЯЯ ЗАБОТА

Белый снег
Лежит кругом —
На крыльце,
На лавке,
Ходят куры босиком,
Поднимают лапки.
Не пойду
Играть в снежки
До конца недели —
Буду шить им сапоги,
Чтоб не заболели.

Основная часть. Ребята, скажите чем бы вы хотели сегодня позаниматься, поделать, во что поиграть? *(ответы детей)*

Дети: Я бы хотела составить из букв, из слогов составлять слова. А я бы хотела порешать примеры. Мы бы хотели порисовать. *(дети делятся по группам по интересам)*

I группа: Дети давайте поиграем. Игровое упражнение «Гласные»

При каком звуке губы вытягиваются в трубочку **У**

Округляются О

Рот широко открыт **А**

Губы улыбаются **И**

Губы образуют широкую щель **Э**

Не очень широкую щель **Ы**

Игры на ЗАС. Сделаем звуковой анализ слов. **(ЛУНА, ЛИСА, ЛУК, ДОМ, РОЗА, УТКИ).**

Игра «Коврик-слогик» *(дети составляют из слогов слова на ковре)*

II группа: Игры с цифрами.

«Реши примеры»

«Состав числа» *(за столами)*

«Подбери цифру» *(с асыками на ковре)*

Воспитатель:Дети давайте мы с вами отдохнем и сделаем физминутку для наших пальчиков **«Мы снежок лепили»**

III группа: Работа в центре творчества. Дети отгадывают загадку про елочку:

На лесной опушке,
Около избушки,
Выросли подружки
Шишки на макушке,
Острые иголки
Зелены и колки… *(Ёлки) (дети отгадывают загадку)*

Дети выполняют работу в нетрадиционной технике (рисование солью) Дети рисуют елочку, проводят клеем ПВА контур елочки и посыпают солью.

Воспитатель:

А теперь давайте все вместе потанцуем с нашими асыками.

«Танец с асыками» *(дети под муыку танцуют с асыками).*

После «Танца с асыками» дети по желанию меняются местами и продолжают играть.

Туралиева Айна Хамитовна

ПРИРОДНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ КОМПЛЕКСЫ КАЗАХСТАНА

учитель географии Жайсанская ОСШ, Мартукский район, Актюбинского области

Цели обучения в соответствии с учебной программой	9.3.5.1 характеризует по плану крупные природнотерриториальные комплексы Казахстана
Цели урока	-определяет физико-географическое положение, рельеф, климат, реки и озера, растительный и животный мир крупных природных территорий Казахстана; - определяет физико-географическое положение каждого ПТК Казахстана на карте; -сравнивают географическую характеристику: природных территориальных районов.

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока	1.Организационный момент. Психологический настрой: «Передай заряд » Активный метод:	**«Сундучок мудрости»** ученики подходят достают с коробочки карточки с определениями (климат, рельеф, вода, горные породы,		Карточки и сундучок

	Определение темы и постановка целей урока: «Сундучок мудрости» Деление на 2 группы: Прием «Географический пазл» на карточках изображение природной территории, задача участников, разделится на горы и равнины.	растения животные), объединяются . *Исходя из данной информации учащиеся формируют тему урока и цель.* Определяют принадлежность к группе		Пазл горы и равнины Приложение1
Дифференциация – каким образом Вы планируете оказать больше поддержки? Какие задачи Вы планируете поставить перед более способными учащимися?	Просмотр видеоролика «Географическое районирование территории Казахстана» **Физминутка:** «Раз, два, три! Гору Казахстана назови!» , «Раз, два, три! Равнину Казахстана назови» **Рефлексия: «Пик достижения»** **Домашнее задание**: напиши памятку для путешественника по территории нашей страны, с описанием разнообразных природных комплексов Казахстана, используя различные источники информации.	Учащиеся отвечают на вопрос. Называют ФГ районы их 9 (3 равнины, 2 низкогорные области, 3 высокие горы) **ИР.Задание1:** Соотнеси крупные физико-географические районы с цифрами на контурной карте **Дескрипторы:** Обозначил на контурной карте не менее 9 природных территории: **ГР.Задание 2:** Используя текст учебника, карты атласа, характеризуют, придерживаясь плана, крупные территории Казахстана. 1 группа характерезует равнины,2 –горы. **ПР.Задание3.** По программе «Серпын» фермер с Южного Казахстана был переселен на север страны. По прибытию на новое место жительства фермер решил выращивать хлопчатник. Весной засеял поля, которые дали не совсем дружные всходы, осенью фермер не смог собрать хлопок. Вопрос: Обоснуйте причину «провала» деятельности фермера. Ученики на склоне горы отмечают уровень достижений		Источник:https://infourok.ru/vidi-i-formi-refleksii-na-uroke-1627614.html

	Оценивание – как Вы планируете проверить уровень усвоения материала учащимися?	**Здоровье и соблюдение техники безопасности**		
распределение ролей в группе (лидер, художник, таймкипер, дизайнер и др.). активные формы: индивидуальная, групповая, парная	взаимооценивание, самооценивание, групповое	Проведение физминутки		

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	4.1.3.1 Шығарманың тақырыбы және қорытынды бөлімі негізінде сюжеттің дамуын болжау. 4.1.5.1 кейіпкерлердің іс-әрекетін бағалаймын, салыстырамын
Сабақтың мақсаты	Сюжеттің дамуын болжауды,кейіпкерлердің іс-әрекетін бағалауды үйренеді
Құндылықтар	Ұлттық мүдде: ұлттық тарихымызды,ұлттық мұрамызды сақтау

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы	Амандасу. Түгелдеу. Сынып ережесін еске түсіру	Сәлемдесу. Ережелерді алма кезек айтады	«Планшет» дескрипторлар жинағы арқылы бағалау	Планшет

Жаңа білім	**Үй тапсырмасы «Ұлттық ойындар»** «Ақылды тақта» (АКТ) «**Educaplay**» платформасы арқылы сұрақтармен жұмыс ұсынылды Сұрақтар: 1.Ұлттық ойындардың қандай түрлерін білесіңдер? 3. «Орамал тастау» ойынын тақтаға шығып көрсету ұсынылады. 4. Асық атауларын атаңдар (сақа, топай, кеней, ешкімер, қойлақ) 5. Асықтың түсуіне қарай атауларын сұрау. (суреттер көрсетіліп балалар анықтайды) 6. Асық ойынының атауларын білесіңдер ме? **Жаңа тақырып** «Есіңе түсір» айдары Экраннан көрсетілген суреттер арқылы ертегі атауларын табу, ертегі түрлерін атау . Көрсетілген ертегілер арқылы тақырып атауын болжау. Сабақтың тақырыбы: **Таңғажайып ертегілер. Алтын сақа ертегісі** **Сабақтың мақсатымен танысады.** Тақырыппен танысу арқылы ертегінің қай түріне жататынын	АКТ пайдаланып сұрақтардың жауабын табады Тақтада көрсетілген суреттер арқылы тақырыпты болжайды. Жаңа тақырыппен жұмыс жасайды Ертегінің	**Дескриптор: Үй тапсырмасы** Ұлттық ойындардың түрлерін атайды.-1б Орамал тастау ойынының ережесін атайды-1б Асық атауларын атайды.-1б Асықтың түсуіне қарай атауларын атайды.-1б Асық ойынының атаулар. атайды. -1б Дескриптор: Суреттерден ертегі атауларын табады-1б	АКТ Ұлттық ойындар туралы суреттер Асықтар Ертегілер туралы суреттер видеоролик

Сабақтың соңы	анықтайды,ғажайып сөзіне талдау жасайды. **Жаңа сабақ** Алтын сақа ертегісін көгілдір экран арқылы тамашалайды . **Ертегіні болжау** Жарты бөлігінен асқанда ертегі тыңдалым тоқтатылып әрі қарай жалғасына оқушылар болжам жасайды. «Ақылды тақта » арқылы көмекші суреттер тізбегі көрсетіледі **Оқулықпен жұмыс:** «Алтын сақа» ертегісінің болжамды бөлігін оқушылар кезекпен кезек оқиды. Өз болжамдарын оқулықпен салыстырады. **ЕБҚ және ЕҚБ** «Менің кейіпкерім» «Додекаэдр» жақтарындағы кейіпкер атауларын атап мінездеме беру. **Кері байланыс:** 1.Бала үшін қандай кейіпкерлер күресті 2.Ертегі немен аяқталды. **3**.Таңғажайып сөзіне сабақ басында талдау жасадық тағы немен толықтырар едің. **Үй тапсырмасы** «Алтын сақа» ертегісінің мазмұнын айтып беру 9 тапсырманы дәптерімізге орындап келу Ертегідегі жылқы малының атауларын жасымен жазу, ат-әбзелдерін таратып ашып жазу **Бағалау** «Планшет» дескрипторлар арқылы балдарын санап бағалау жүргізу	болжамды бөлігін оқыды .Болжамдарымен салыстырды. Үй тапсырмасын алады Өз-өздерін бағалады	Ертегі мазмұнын болжайды-1б **Дескриптор:** **Оқулықпен жұмыс** Қатесіз оқыды-1б Дауыс ырғағын сақтады-1б Сыныптасын мұқият тыңдады.-1б **Дескриптор:** **ЕҚБ,** **ЕБҚ** Бір-бірінің пікірін тыңдады-1б. Берілген кейіпкерді сипаттады.-1б 	Оқулық Додекаэдр

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Демесова Гульжан Куанышбековна

Астана қаласы Сарыарқа ауданы М.Жұмабаев атындағы №65 мектеп-гимназиясының физика пәнінің мұғалімі

ФИЗИКА ПӘНІНЕН ЗЕРТХАНАЛЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫ КОМПЬЮТЕРДЕ МОДЕЛЬДЕУ

Оқушыларды қазіргі заманғы ақпараттар ағымының жеделдеп артуымен техника дамуы жағдайындағы өмірге дайындауда және олардың дүниетанымын қалыптастыруда физиканы жалпы білім беретін пән ретінде зерделеудің үлкен мәні бар. Қоғам өмірінің барлық саласына дерлік компьютерлер енуде, денсаулық сақтау, тамақ өнеркәсібі, құрастыру, күрделі ғылыми, өндіріс, әскери құрал-жабдықтарды жасау мен өңдеу сияқты адам қызметінің көптеген салаларына үнемі өзгеру үстіндегі жаңа технологиялар қарқынды енгізілуде, көптеген мамандықтар лазерлермен, роботтармен байланысты. Сондықтан физика сияқты іргелі ғылымның негіздерімен қаруланудың студенттер үшін шешуші мәні бар.

Физика – жеке тұлғаның ақыл-ой қабілетінің көзін ашу және оның үздіксіз дамуы мен жетілуін қамтамасыз ететін пәннің бірі.

Теориялық курстың ең маңызды тақырыптарын, практикалық және зертханалық сабақтардың материалдарын оқыту процесінде стандартты, арнайы бағдарламалар қолданылады. Компьютерлік технологиялардың қолданылуымен құрылған оқыту жүйелері оқытудың техникалық құралдарының арнайы түріне жатады және олар оқытушының еңбегін жеңілдетуге, оны қиын жұмыстан босатуға бағытталған. Компьютерлік бағдарламаларды сәтті қолдану үшін арнайы жабдықталған кабинеттердің құрылуы және пәндердің бағдарламалық қамтамасыздануы қажет.

Болашақта техникалық мамандықтары бойынша білім алатын оқушылар үшін компьютерді қолдану маңызды:

1) зертханалық базаның жеткіліксіздігі немесе болмауы;

2) өзінің кәсіптік және өмірлік тәжірибе аспектісінде пәнді игеруші студенттердің нақты, ассоциативті ойлауы.

Бірінші ерекшелік нақты зертханалық жұмыстардың орнына компьютерлік, интерактивті модельдеуді қолдану қажеттілігімен шартталады. Екінші ерекшелік нақты физикалық есептердің компьютерлік, виртуальдық модельдеу қажеттілігін туғызады. Автоматтандырылған оқыту жүйелері дәрістік курста қосымша және түсініктеме ретінде, практикалық сабақтарда білімдерді аралық бақылауда, зертханалық жұмыстарды жүргізуде автоматизациялау үшін қолданылады.

Техникалық мамандықтар үшін басты жұмыс формасының бірі болып табылатын зертханалық сабақтар (практикум) білім берудің мәселелер қатарын шешуін қамтамасыз етеді:

- оқытылатын пәннің теориялық жағдайларын тәжірибе жүзінде дәлелдеу;
- негізгі заңдылықтарды түсінуді қамтамасыздандыру;
- ғылыми зерттеулерге кәсіптік қадамды қалыптастыру;
- болашақ мамандарға тәжірибелік қызмет дағдыларын игерту.

Шеберлік потенциалын, кәсіптік дағдыларды жоғарлату білімдерді практикада қолдану кезінде толықтай жүзеге асады. Зертханалық практикум студенттердің тео-

рия мен практиканың органикалық бірлігінің тануына мүмкіндік береді, тәжірибелік ғылым дамуының бағыттарымен таныстырады, ғылыми зерттеушілік және өздік шеберлік жұмысына қызығушылықты дамытады. Компьютерлік оқыту жүйелері зертханалық сабақтарды өткізудің барлық сатыларында кең қолдануы мүмкін: тәжірибені жоспарлау, мәліметтерді өңдеу мен талдау, зерттеу нәтижелерін безендіру.

Физикалық процестерді компьютерлік модельдеу электрондық техниканың ерекше мүмкіндіктерінің бірі болып табылады. Физикалық процестерді модельдеу өзектілігі келесі жағдайлармен шартталынады: экспериментті жүзеге асыру күрделі техниканы қажет ететіндігі немесе мүлде мүмкін болмайтындығы. Сол уақытта компьютерлік техниканы қолдану жаңа есептерді құрастырудың кең болжамдылығын ашады, оларға күрделі математикалық өрнектерді талдауды қажет ететін және тек сандық шешімге ие болатын есептерді жатқызуға болады.

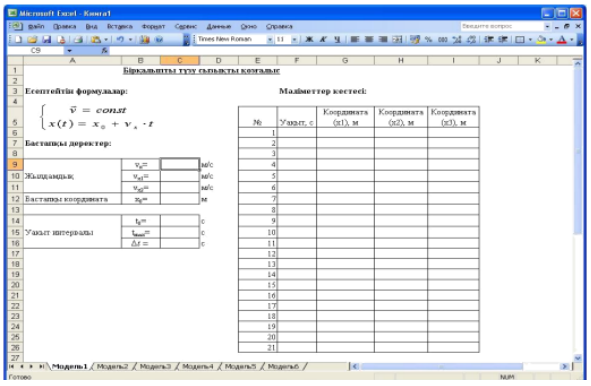
Модельдеу әдісі қазіргі заман ғылымында және соның ішінде физикада, химияда, биологияда, кибернетикада, көптеген техникалық ғылымдарда алған мәніне байланысты модельдеу тақырыбына философияның және таным әдістемесінің қызығушылығын тудырды. Модельдеу ғылыми танымның ерекше құралы және формасы ретінде XIX немесе XX ғасырдың туындысы болып табылмайды. Дәл қазір модельдеу әдісі қолданылмайтын адамзат қызметінің аумағын атау мүмкін емес. Модельдеу – табиғатты танудың тиімді құралы.

Физикалық процестер мысалдары арқылы моделдеу әдісінің барлық кезеңдерін студенттерге өте көрнекі көрсетуге болады. Сол мақсатта келесі процестерді қарастырамыз. Атап айтсақ: 1. Дененің бір қалыпты қозғалысын модельдеу 2. Дененің бірқалыпты үдемелі қозғалысын модельдеу 3. Математикалық маятник мысалында тербелмелі қозғалысты модельдеу 4. Горизонтқа бұрыш жасай лақтырылған дене қозғалысын модельдеу 5. Екінші ретті дифференциал теңдеуді сандық әдіспен шешу. Серіппелі маятник тербелісі 6. Орта кедергісін есептей отырып дененің құлауын модельдеу.

Мен мысал ретінде осы қарастырылған процестеріміздің біреуін келтіріп отырмын.

1-мысал. Дененің бір қалыпты қозғалысын модельдеу

Белгілі бір тұрақты const=υ жылдамдығы бар дене қозғалысы сияқты физикалық процестің модельденуін қарастыралық. Жылдамдықтың ешқандай сипаттамасы (бағыты және шамасы) өзгермейтіндіктен, қозғалыс түзу сызық бойымен өтетін болады, яғни түзу сызықты болады. Осы түзу бойымен Ox осін сәйкестендірелік. Әр секунд сайын дененің x координатасы бірдей өсімше алып отырады, сондықтан уақыттың кез келген мезетінде былай табылатын болады: $x= \upsilon_x*t$, мұндағы υ_x - жылдамдық векторының Ox осіне проекциясы. Егер уақыттың бастапқы мезетінде ($t_0=0$) дене орны санақ басымен сәйкес келмесе, онда теңдеу түрі мынадай болады: $x(t)=x_0+\upsilon_x*t$. Жылдамдық векторының проекциясы – алгебралық шама, яғни ол Ox осімен жылдамдық векторының қандай α бұрыш құруына байланысты теріс және оң бола алуы. Егер α = 0° болса, онда $\upsilon_x>0$ (яғни бұл жағдайда $\upsilon_x=\upsilon$ мұнда $\upsilon=|\upsilon|$ - жылдамдық векторының модулі); егер α = 180° болса, онда $\upsilon_x<0$ (демек, $\upsilon_x =- \upsilon$).

1 – сурет. Бір қалыпты түзу сызықты қозғалыс процесінің тапсырма кестесі

Жұмыстың мақсаты бір қалыпты түзу сызықты қозғалыс процесін графикалық модельдеу жылдамдықтың әр түрлі шамаларымен бағыттарындағы x=f(t) тәуелділігінің графигін салу болып табылады.

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
• автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық атауын көрсету қажет;
• мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 3500*5500 пикселден (6х12 мм, 300 dpi кем емес) кем болмауы тиіс;
• мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 dpi кем емес);
• пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
• мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоскқанда 3 беттен аспауы қажет;
• мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12 пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал – 0 см;

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами;
• необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную степень, звание, должность, полное название учреждения;
• фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 3500*5500 пикселей (не менее 6х12 мм, 300 dpi), фото в статью не помещать;
• желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 dpi);
• используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
• аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
• максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список литературы;
• статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14 пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см;